

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД ТУСГАГДСАН
ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРЫН ЗОРИЛТ, АРГА
ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ЯВЦАД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ
ТАНИЛЦУУЛГА /2017 оны хагас жилийн байдлаар/**

Нэг.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зорилго

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зорилгонь Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх тус салбарын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ хийж, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг тухайн онд тавьсан зорилт, хүрэх түвшинтэй харьцуулан хэрэгжилтийн түвшинг тогтоох, үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж, дүгнэлт гаргах, удирдлагыг үнэн зөв, бодит мэдээллээр хангах, дараагийн шатны төлөвлөсөн зорилтыг бүрэн биелүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Хоёр.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний арга зүй

Хяналтад авсан зорилт, арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ, үр дүнгийн үнэлгээ хийхдээ Засгийн газрын 2017 оны 89 дүгээр тогтоолоор баталсан “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам”-ыг удирдлага болгов.

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг шинэ Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусгагдсан Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилтийн 2017 оны эхний хагас жилийн тайланг судлах, Улсын бүртгэл статистикийн ерөнхий газраас гаргасан “Монгол улсын статистикийн эмхэтгэл 2015”, “Хөдөө аж ахуй 2015”, Гааль, татварын ерөнхий газраас гаргасан “Барааны экспорт, импортын статистикийн мэдээлэл 2015” болон тухайн ажлыг хариуцсан албан тушаалтнуудтай уулзаж ярилцах, холбогдох газруудаас тодруулга авах замаар цуглуулсан мэдээ, мэдээлэлд үндэслэн гүйцэтгэв.

Төлөвлөсөн арга хэмжээ бүрийн тухайн онд хэрэгжүүлсэн ажлын бодит үр дүнг мөн оны хагас жилийн хүрэх түвшинтэй харьцуулан биелэлтийг хувиар тодорхойлж үнэлгээг гаргав. Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээний 2017 оны эхний хагас жилийн үнэлгээний түвшинг тогтоохдоо дараах жишгийг баримталсан болно. Үүнд:

- 2016-2020 онд хэрэгжих бол 30 %,
- 2016-2019 онд хэрэгжих бол 40 %,
- 2016-2018 онд хэрэгжих бол 50 %,
- 2016-2017 онд хэрэгжих бол 70 %

Гурав.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүн

Засгийн газрын 2016 оны 121 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам дангаар болон толгойлон хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан 64 зорилтын 160 арга хэмжээг хяналтад авч хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Төлөвлөгдсөн нийт арга хэмжээнээс 2017 оны хагас жилийн байдлаар 6 арга хэмжээ 70 хувь, 68 арга хэмжээ 40 хувь, 55 арга хэмжээ “0” хувийн биелэлттэй байна. Харин 35 арга хэмжээг үнэлэх боломжгүй байна. Тус салбарын хяналтад авсан арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт дунджаар 24.34 хувь байгаа тул 2017 оны хагас жилд хүрвэл зохих түвшинг “хангалттай сайн” буюу 97.4 % биелүүлсэн гэж дүгнэж байна.

Дөрөв. Дүгнэлт

1. Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд ХХААХҮ-ийн салбарт хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан зорилт, арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт 2017 оны хагас жилийн байдлаар 24.34 хувьтай дүгнэгдэв.

Тав. Зөвлөмж

1. Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд аймаг, орон нутгийн талаар тусгайлан оруулсан заалтуудыг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хангагдаагүй, 2017 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төсөв батлагдаагүй байгаа нь хэрэгжилт удаашрах нөхцөл байдал үүсгэж байгаа тул эдгээр ажлыг эрчимжүүлэх талаар тусгайлсан арга хэмжээ зохион байгуулах шаардлагатай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД
ТУСГАГДСАН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРЫН ЗОРИЛТ,
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН
/2017 оны хагас жилийн байдлаар/**

№	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт	Арга хэмжээний дугаар	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Хүрэх түвшин, Үр дүнгийн үзүүлэлт	Гарсан үр дүн	Яамны үнэлгээ	ЗГХЭГ-ын үнэлгээ	Тайлбар
НЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ ОНЦГОЙ БОДЛОГО									
Тэргүүлэх зорилт №1. Эдийн засагт үүссэн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, макро эдийн засгийн тэнцвэрийг хангах, эдийн засгийн бүтцийг төрөлжүүлж, түүхий эдийн үнээс хэт хамааралтай байдлыг бууруулж, төлбөрийн тэнцлийн эрсдэлийг багасгах, дунд хугацаанд учирч байгаа өрийн дарамтыг бууруулах, эдийн засгийг дархлаатай болгох, улмаар эдийн засаг дунд хугацаанд тогтвортой тэлэх бодлогыг баримтална.									
1	1.17. Таваас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, байнгын ажлын байр шинээр бий болгосон хөнгөн, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ.	2	Чиглэлийн яамд, холбогдох байгууллагууд-тай хамтран уян хатан нөхцөлтэй зээлээр хөнгөн үйлдвэр, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээг хэрэгжүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Холбогдох хууль тогтоом-жид өөрчлөлт оруулах	Шинэ бүтээн байгуулалт” дунд хугацааны хөтөлбөр, “Экспортыг дэмжих, импортыг орлох 888” –ийн хүрээнд жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих зорилгоор 2012-2016 онд бүс нутгийн чанартай зээлд ЖДҮХСангийн болон Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс 2154 төсөлд 381,5 тэрбум төгрөгийг олгосон.Эх үүсвэрээр хүнсний үйлдвэрийн 324 төслийг 60752,8 сая төгрөг, хөнгөн үйлдвэрийн 552 төслийг 73759,01 сая төгрөг, газар тариалангийн 173 төслийг 25334,7 сая төгрөг, мал аж ахуйн 283 төслийг 37191,7 сая төгрөг, барилгын материалын үйлдвэрлэлийн 327 төслийг 88805,3 сая төгрөг, зоорины 35 төслийг 13040,0 сая төгрөг, худалдаа үйлчилгээний 229 төслийг 23629,7 сая төгрөг, боловсруулах үйлдвэрийн 28 төслийг 12039,5 сая төгрөг, дахиварын 9 төслийг 1095,0 сая төгрөг, бусад чиглэлийн 171 төслийг 35121,1 сая төгрөгөөр санхүүжүүлсэн байна. Зээлийн хэрэгжилтэнд хяналт шалгалт хийж байгаа бөгөөд одоогоор хяналт шалгалтанд 2154 зээлдэгч хамрагдахаас 2033 зээлдэгч буюу нийт зээлдэгчийн 94 хувь нь хамрагдаж зээлийн ашиглалт 95 хувь, 2,5 хувь нь зээлийг хугацаанаас өмнө төлсөн, 2 хувь нь зориулалт бусаар ашигласан байна. Таваас дээш жил үйл ажиллагаа явуулж буй 18223 ААН байна. Эдгээр ААН-д урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжих дэмжлэгийн төрлийг бий болгох зорилгоор сайдын тушаалын төслийг боловсруулж байна. Ноолуурын салбарын эргэлтийн хөрөнгийн зээлийн эх	40		

						үүсвэрийг шийдвэрлүүлэх ХХААХҮЯамны хүсэлтийн дагуу Хөгжлийн банкны 2017-03-16-ны өдрийн 2017/06 дугаар зээлийн хорооны шийдвэрээр 2015-2016 онд ноолуурын эргэлтийн зээлийг дамжуулан олгосон арилжааны банкинд зээлийн бүрэн буцаан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийг Хөгжлийн банкны нөхцлөөр үйлдвэрлэгчдэд жилийн 18% хүүтэй олгох боломжтой болсон. Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр 2017 онд ноос, ноолуурын эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 6 аж ахуйн нэгжид 23,6 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс ноолуурын 5 аж ахуйн нэгжид 17,9 тэрбум төгрөгийн эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгосон.			
2	1.23. “Үндэсний үйлдвэрлэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.	1	Үндэсний үйлдвэрлэлийг дэмжих хүрээнд "Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр", "Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөр" боловсруулж хэрэгжүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбөр батлагдаж, хэрэгжиж эхлэх	-Хөтөлбөрийн төслийг Засгийн газрын 2016-12-14-ний хуралдаанд хэлэлцүүлж 60 дугаар тэмдэглэлээр дэмжсэн. Хөтөлбөрийн төсөлд Засгийн газрын гишүүдийн саналыг тусган, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн тухай хууль болон Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журамд нийцүүлэн өөрчлөн боловсруулж байна. -Хөнгөн, хүнсний үйлдвэрлэлийн салбарын өнөөгийн байдалд үндэслэн макро, микро түвшингийн орчны үнэлгээ, шинжилгээ хийж, хөтөлбөрийн зорилго, зорилтыг томьёолж боловсруулсан. - Хөнгөн, хүнсний үйлдвэрийн салбарын үйлдвэрлэгчид, мэргэжлийн судлаач эрдэмтэд, мэргэжлийн холбоод, төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөлтэй 22 удаа хэлэлцүүлэг хийж гарсан саналуудыг хөтөлбөрийн төсөлд тусгасан. -Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн төслийг Сайд, холбогдох газрын дарга нарт 2017 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдөр танилцуулав. - Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах тухай журмын дагуу хөтөлбөрийн төсөлд 2017-05-12-ний өдрийн 01/1470 албан тоотойр яамдаас ирсэн саналыг тусгаж, ЗГ-ын хуралдаанд хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна. -"Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөрийн төслийг 2 хувилбараар боловсруулж, холбогдох судалгааг “Хууль тогтоомжийн тухай хууль”-ийн хүрээнд хийж, хэлэлцүүлгийг 21 аймаг 9 дүүрэгт хийхээр ЖДҮБХЗГ-ын даргын 2017 оны 06 сарын 20 өдрийн 08/1897 тоотойр хүргүүлээд байна.	40		

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТИЙГ ХАНГАХ БОДЛОГО

Тэргүүлэх зорилт №2.1. Макро тэнцвэрийг бататгасан олон тулгуурт дотоодын үйлдвэрлэлд түшиглэсэн, тогтвортой эдийн засгийг бий болгон Монгол Улсын үндэсний нийт орлогыг нэмэгдүүлж, дундаж-дээгүүр орлоготой орнуудын эгнээнд буцаан оруулна.

3	2.1. Монгол Улсын Үйлдвэржилтийн газрын зургийг гаргаж, хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.	1	Монгол Улсын Үйлдвэржил-тийн газрын зургийг экосистем, хүн амын нутагшил, суурьшил, түүхий эдийн нөөц, дэд бүтцийн бодлоготой уялдуулан гаргах /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2016-2017	Үйлдвэр-жилтийн газрын зураг гарах	Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр"-ийг боловсруулах явцад 21 аймаг дахь хөнгөн, хүнсний үйлдвэрлэлийн салбарын өнөөгийн байдлын зураглал гаргасан. Энэхүү зураглал дээр үндэслэн шинээр байгуулах болон өргөтгөх үйлдвэрийн байрлал, чиглэлийг түүхий эдийн болон хүний нөөц, дэд бүтцийн бодлоготой уялдуулан боловсруулж, яамдуудын саналыг тусгаж байна	0		
	2.7. Стандартчилал, хэмжил зүйн талаархи хууль тогтоомжийг олон улсын нийтлэг зарчимд нийцүүлэн шинэчилж, “Үндэсний чанарын хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлнэ.	4	Экспортын гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үндэсний стандартыг шинэчлэх хүрээнд олон улсын болон европын стандартуудыг үндэсний болгох, нутагшуулах	2017 - 2020		хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
	2.9. Үйлдвэрлэлд ашиглагддаг уур, ус, дулаан, цахилгааны тарифыг тогтвортой байлгаж, аажмаар бууруулах бодлого баримтална.	1	Үйлдвэрлэлд ашиглагддаг уур, ус, дулаан, цахилгааны тарифыг тогтвортой байлгах, бууруулах замаар бүтээгдэхүүний өртгийг багасгах бодлого хэрэгжүүлэх	2017 - 2020		хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
4	2.10. Малын гаралтай түүхий эдийг бэлтгэх, тээвэрлэх, боловсруулах	1	Арьс шир, малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүн, ноос, ноолуурыг боловсруулах, зах	2017-2020	Экспортын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдэд	Арьс шир, малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүн, ноос, ноолуурыг боловсруулах, зах зээлд нийлүүлэх нэмүү өртгийн сүлжээг бүрдүүлж, хөрөнгө оруулалтаар дэмжихээр Азийн хөгжлийн банк, Европийн хөгжлийн сэргээн босголтын банкуудын гадны зээл тусламжид	40		

	нийлүүлэлтийн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлнэ.		зээлд нийлүүлэх нэмүү өртгийн сүлжээг бүрдүүлж, хөрөнгө оруулалтаар дэмжих /Хөн.ҮБХЗГ/		эргэлтийн хөрөнгө, техник технологи шинэчлэх зориулалтаар хөнгөлөлттэй зээл олгогдох	хамруулахаар ажиллаж, одоогийн байдлаар Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр 2017 онд ноос, ноолуурын эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 6 ААН-д 23,6 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс ноолуурын 5 ААН-д 17,9 тэрбум төгрөгийн эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгож дэмжлэг үзүүлээд байна.				
5	2.15. “Итгэлийн зээл”-ийг олгож, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлнэ.	1	“Итгэлийн зээл”-ийг олгож, жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх /ЖДҮХБХЗГ, ЖДҮХС/	2017-2020	150 жижиг, дунд үйлдвэр-лэл эрхлэгчийг хамруулах	Жижиг, дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдэд “Итгэлийн зээл”-ийг олгох асуудлыг “Сум хөгжүүлэх сан”-ийн зээл олгох журамд өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэхээр санал боловсруулж байна. Итгэлийн зээлийн шугамыг бий болгох асуудлаар Хас, Хаан банк, Инкубаторуудын холбоотой хамтран ажиллах талаар 2017.06.02 өдөр уулзалт зохион байгуулав.	0			
Тэргүүлэх зорилт №2.2. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангах зорилгоор “ЭРҮҮЛ ХҮНС-ЭРҮҮЛ МОНГОЛ ХҮН” үндэсний хөтөлбөр, “ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН 21:100” хөтөлбөр, “ҮНДЭСНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ” хөтөлбөр, “МАХ, СҮҮНИЙ АНХДУГААР АЯН”-ыг шинээр эхлүүлж, “АТРЫН-III АЯН”-ыг үргэлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.										
6	2.18. Хүн амын хүнсний хангамжийг тогтворжуулах, стратегийн хүнсний нийлүүлэлтийн улирлын хамаарлыг бууруулах зорилгоор “Мах, сүүний анхдугаар аян”-ыг зохион байгуулж, хүн амыг эрүүл, аюулгүй бүтээгдэхүүнээр хангана.	1	Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотын хүн амын мах, сүүний хэрэгцээг тогтвортой хангах, улирлын хамаарлыг бууруулах зорилгоор гарал үүсэл нь баталгаажсан, эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлага хангасан мал, сүүг үйлдвэр, цехэд нийлүүлсэн малчин, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх	2018-2020	-	Засгийн газрын 2016 оны 212 дугаар тогтоолоор “Мах, сүүний анхдугаар аян”-ыг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэж хэрэгжилтийг зохион байгуулж эхлээд байна. Энэ хүрээнд хүрээнд “MDM”ХХК-ийн боловсруулсан “Монголын хуурай сүү” төслийг дэмжин ажиллаж байна. Мөн Монголын ээдэмцрийн холбооноос боловсруулж ирүүлсэн “Ээдэмцэр” кластер төслийг дэмжиж Хөгжлийн банкинд 2017 оны 5-р сарын 03-ны өдрийн 01/1306 дугаар албан бичиг хүргүүлээд байна. Үүний зэрэгцээгээр Монгол улс, БНПУ-ийн Засгийн газар хоорондын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжих Баянхонгор, Өвөрхангай аймгийн Хангайн бүсийн сумдын малчдыг түшиглэн сарлагийн сүү бэлтгэл-үйлдвэрлэлийн эдийн засгийн үр ашигтай бренд, гаргах үйлдвэр байгуулах төслийн баримт бичиг боловсруулж Сангийн яаманд хүргүүлээд байна. Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 14 дүгээр тогтоолоор өвөлжилт хүндэрч байгаа орон нутгаас мал, мах бэлтгэлийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр аж ахуйн нэгжүүдтэй хамтран ажиллаж нийт 9 үйлдвэр, мах хадгалах зориулалтын зоорь бүхий аж ахуйн нэгжид	40			

			эдийн засгийн механизмыг бий болгох, үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан мах, сүүний хэмжээг нэмэгдүүлэх, мах, сүүний нөөцийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэх, /Хү.ҮБХЗГ/			зээлийн хүүний хөнгөлөлтийн дэмжлэг үзүүлж, өвөлжилт хүндэрсэн орон нутгаас 12.9 мянган тонн, мөн “Мах” хөтөлбөрийн хүрээнд 2016 онд зээл нь олгогдсон 4 аж ахуйн нэгж 2.9 мянган тонн, нийт 15.8 мянган тонн махыг бэлтгэсэн. 2017 оны 4 дүгээр сараас эхлэн Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотын хүн амын хаврын улирлын хэрэгцээнд тогтоосон үнээр буюу зах зээл дэх махны үнээс 10-30 хувь хямд үнээр хэрэглэгчдэд нийлүүлж эхэлснээр махны үнийг тогтворжуулж, хаврын улиралд махны хомсдол үүсэхгүй байх нөхцлийг бүрдүүлсэн. Одоогийн байдлаар нийт бэлтгэсэн махны 72 хувь буюу 11.3 мянган тонн махыг худалдан борлуулаад байна.			
	2	"Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалт"-ыг батлан хэрэгжүүлэх, сурталчлах /Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалтын төслийг ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлэх	"Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалт боловсруулах" зөвлөх үйлчилгээний ажлын тайланг гүйцэтгэгчээс 2016 оны 12-р сард хүлээн авсан. Зөвлөх үйлчилгээний хүрээнд баримт бичгийн төслийг мал төхөөрөх болон мах боловсруулах үйлдвэрийн төлөөллийг оролцуулан 2 удаагийн хэлэлцүүлэг хийсэн. 2017 оны 5, 6 дугаар сард яамны холбогдох газар, хэлтэс, мах боловсруулах үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, нийтийн хоолны үйлдвэрлэл, мах, махан бүтээгдэхүүний худалдаа эрхлэгч нар, холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан. "Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалт"-ын төслийг Засгийн газрын 2017 оны 11-р сарын хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудлын жагсаалтад оруулахаар санал хүргүүлээд байна.	70			
	3	Улаанбаатар хотын баруун, зүүн талд эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлага хангасан, зориулалтын хөргөлттэй агуулах бүхий мах, махан бүтээгдэхүүний орчин үеийн бөөний худалдааны нэгдсэн төв байгуулахыг бодлогоор дэмжиж, мал төхөөрөх үйлдвэр болон ХАА-н биржийн үйл ажиллагаатай холбох шийдэл гарган ажиллах /БТГ, Хү.ҮБХЗГ/	2019-2020	2019 оноос хэрэгжинэ	"МБҮ Трейд" ХХК хувийн хөрөнгө оруулалтаар Улаанбаатар хотод махны төрөлжсөн худалдааны зах байгуулах талаар Нийслэлийн Засаг даргад санал гаргасны дагуу Нийслэлийн Хөдөө аж ахуйн газар, "МБҮ Трейд" ХХК-тай мал, махны төрөлжсөн худалдааны төвийг нийслэлийн баруун зах буюу Сонгинохайрхан дүүргийн 32-р хороо, Эмээлтэд 28 га газарт 2017-2018 онд барьж байгуулахад хамтран ажиллах тухай Санамж бичгийг байгуулж, 2017 оны 06-р сарын 06-нд махны төрөлжсөн захын шав тавих ёслолын ажиллагааг зохион байгуулсан.	ХБгүй			

6		4	Сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар бага насны хүүхдийн эрүүл мэндийг дэмжих зорилгоор "Үдийн цай" хөтөлбөрийн хүрээнд нийслэлийн ЕБС-ийн бага ангийн сурагчдад өдөр бүр өгөх сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийн хэмжээг 200 граммд хүргэх /Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	ЕБС-ийн 108 мянган хүүхэд хамрагдах	<p>Монгол Улсад хүүхдийн сүүн тэжээлийн үйлдвэр байгуулах ТЭЗҮ боловсруулах мөн үйлдвэр барихад дэмжлэг хүсэх тухай саналыг боловсруулж, Японы олон улсын хамтын ажиллагааны ЖАЙКА байгууллагад хүсэлт гаргав.</p> <p>Хүн амын эрүүл мэндийг дэмжих, сүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Үдийн цай” хөтөлбөрийн Нийслэлийн ЕБС-ийн бага ангийн хүүхдүүдэд “өдөрт нэг аяга сүү” арга хэмжээний талаар БСШУСЯ-ны сургуулийн бага болон өмнөх боловсролын асуудал хариуцсан албан тушаалтнуудтай ажлын уулзалт зохион байгуулсан. Мөн Монголын Хүнсчдийн Холбоотой хамтран сүүний боловсруулах үйлдвэрийн төлөөлөлтэй уулзаж дээрх асуудлаар санал солилцсон. Цаашдаа “Үдийн цай” хөтөлбөрийн хүрээнд Эрүүл мэндийн яам, БСШУСЯ-тай хамтарсан хэлэлцүүлэг зохион байгуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.</p> <p>БСШУСЯ-ны сайдын 2017 оны 05 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/225 тушаалаар батлагдсан Ерөнхий боловсролын сургуулийн "Үдийн цай" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд мөрдөх журмыг шинэчлэх, "Цэцэрлэг, дотуур байрын хүүхдийн хоол, хүнсний хангамж, үйлчилгээ үзүүлэх журам" шинээр боловсруулах ажлын хүрээнд бага ангийн сурагчдад өгөх сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэмжээ, хагас боловсруулсан мах махан бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх тал дээр санал тусган ажиллаж байна.</p>	40		
7	2.19. Хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн экспортлох боломжийг бүрдүүлнэ. /Хү.ҮБХЗГ/	1	Ургамлын гаралтай хүнсийг экспортлох үеийн ургамлын хорио цээрийн шаардлагын тухай протоколыг импортлогч оронтой байгуулах, экспортлох боломжийг бүрдүүлэх	2017-2019	БНХАУ-д гурил экспорт-лох үеийн ургамлын хорио цээрийн шаардла-гын тухай протокол-лыг тохирол-цох	<p>Хүнсний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлийн 2017 оны 3-р сарын хурлаар улаанбуудайн гурил экспортлох асуудлыг хэлэлцүүлж, 15.0 мян.тн гурил экспортлох зөвлөмжийг ирүүлсний дагуу ХХААХҮЯ-аас 2017 онд улаанбуудайн гурил экспортлох сонгон шалгаруулалтыг зарласан. Сонгон шалгаруулалтад 11 гурил үйлдвэрлэгч аж ахуйн нэгж оролцож, нийт 77.0 мян.тн гурил экспортлох тухай хүсэлтийг ирүүлсэн байна.</p> <p>Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсад гурил экспортлох асуудлаар эрсдлийн хянан магадлагаа хийхтэй холбогдсон асуулгад тус яамны үйл ажиллагаатай холбоотой хэсэгт хариулан МХЕГ-т хүргүүлсэн ба асуулга болон “Монгол Улсаас БНХАУ-д улаанбуудай, хөх тарианы гурил экспортлох үеийн ургамлын хорио цээрийн шаардлагын тухай Протокол”-ын төслийг БНХАУ-ын талд хүргүүлсэн.</p>	40		

						2017 оны 7, 8-р саруудад БНХАУ-д зохион байгуулагдах Хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт, импортын аюулгүй байдлын хамтын ажиллагааны Дэд сайд нарын түвшингийн уулзалт болон газрын дарга нарын түвшингийн уулзалтын үеэр Монгол Улсаас БНХАУ-д улаанбуудайн гурил экспортлох асуудлыг хэлэлцэж, протоколыг байгуулах тухай саналыг боловсруулж, танилцуулгын хамт холбогдох газарт хүргүүлсэн. Гурил экспортлох хүсэлтэй гурилын үйлдвэрүүдэд БНХАУ-ын талаас тавих шаардлагын талаар зөвлөгөө өгөх зорилгоор МХЕГ-тай хамтарсан ажлын баг гаргах, үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагаатай танилцаж, газар дээр нь зөвлөгөө өгөх ажлыг зохион байгуулахаар бэлтгэж байна.			
		2	Монгол малын махны физик, химийн үзүүлэлтийн онцлог, давуу талыг шинжлэн судалж тодорхойлон, олон улсын итгэмжлэгдсэн лабораториор баталгаажуулж, махны экспортыг тогтвортой, урт хугацаанд төлөвлөн тодорхойлох, зах зээлийг өргөтгөх, шинэ зах зээлийг нээх	2017-2020	Махны онцлог давуу талыг тогтоох судалгаа хийгдэх	Махны онцлог давуу талыг тогтоох судалгаа хийлгэх, махны экспортыг тогтвортой, урт хугацаанд төлөвлөн тодорхойлох, зах зээлийг өргөтгөх, шинэ зах зээлийг нээх судалгааны ажлыг Азийн хөгжлийн банкны “Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилт”-ийн төслийн хүрээнд хийхээр ажлын даалгаврын төслийг боловсруулан хүргүүлээд байна.	0		
8	2.20. Органик болон зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, энэ чиглэлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх санхүү, хөрөнгө оруулалт, татварын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	1	“Баяжуулсан хүнсний” тухай болон “Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний” тухай хуулийн төслийг хүн амын хооллолтын хэв маяг, олон улсын чиг хандлагад нийцүүлэн боловсруулах /БТГ/	2017-2019	Шаардлагатай судалгаа, тооцоог хийх, Баяжуулсан хүнсний тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулж, УИХ-д өргөн мэдүүлэх	Баяжуулсан хүнсний тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн сайдын 2016 оны А-71 дүгээр тушаалаар байгуулсан. Баяжуулсан хүнсний тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг УИХ-ын гишүүн Ц.Гарамжав, А.Ундраа, Б.Батзориг нар санаачлан боловсруулж 2016 оны 12-р сарын 28-нд УИХ-д өргөн мэдүүлсэн. УИХ-ын 2017 оны 05 дугаар сарын 12-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар уг хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг хэлэлцэх эсэхийг хэлэлцэж дэмжсэн. БОХХАА-н Байнгын хорооны тогтоолоор хуулийн төслийг УИХ-ын чуулганы нэгдсэн хуралдааны холбогдох шатны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэгт мэргэжил арга зүйн туслалцаа үзүүлэх дэд ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байна. Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний тухай хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл шаардлагыг тодорхойлохтой холбогдуулан баримтын судалгаа хийж байна.	40		

		2	Органик хүнсний тухай хуульд заасан бүртгэл, баталгаажуулалттай холбоотой журам, аргачлал боловсруулж, батлан мөрдүүлэх /Хү.ҮБХЗГ/	2016-2020	Органик хүнсний үйлдвэрлэлд ашиглахыг зөвшөөр-сөн бодисын каталоги хэвлүүлэх	<p>1. НҮБ-ын ХХААБ-ын санхүүжилтээр “Органик хөдөө аж ахуйн гарын авлага”, “Органик хүнс үйлдвэрлэлд тавигдах шаардлагууд” номыг тус бүр 500 хувь, Органик хүнсний тухай хуулийн англи, монгол хэл дээрх гарын авлага, хуулийн тухай 5 төрлийн зурагт хуудсыг тус бүр 2000 хувийг хэвлүүлж, олон нийтэд түгээв.</p> <p>2. Органик үйлдвэрлэлд хэрэглэх бодисын жагсаалтын төслийг салбар чиглэл бүрээр боловсруулан, нийт давхардсан тоогоор 5 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хүнсний үйлдвэрийн технологичид, судалгааны байгууллагын төлөөллийн саналыг тусгав. Мөн НҮБ-ын ХХААБ-ын Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар, Их Британи улсын Элчин Сайдын яаманд хандан зөвшөөрөгдөх бодисын жагсаалтад орсон бодисын хэрэглэх заавар, физик, хими шинж чанар, худалдан авах эх үүсвэрийн талаарх мэдээллийг багтаасан каталоги гаргах, энэ чиглэлийн эксперт урьж ажилуулахад санхүүгийн туслалцаа үзүүлэх хүсэлтийг тавьсан.</p> <p>3. Органик хүнсний тухай хуулийн танилцуулгыг хийх зорилгоор Төв, орон нутгийн Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын ургамал хамгаалал, хорио цээрийн хяналтын улсын байцаагчид, таримал ургамлын үр хорио цээрийн хяналтын улсын байцаагч нарт Органик газар тариалан эрхлэхэд баримтлах журмын төсөл болон Органик газар тариалангийн үйлдвэрлэлд хэрэглэхийг зөвшөөрсөн хөрсний үржил шим, бүтцийг сайжруулах, ургамал хамгааллын бодис ба ургамлын өсөлт идэвхижүүлэгч бодисын жагсаалтын төслийг тус тус хэлэлцүүлэн саналыг тусгав. Мөн Замын-Үүд, Гашуун сухайт, Дорнод, Хөвсгөл, Ховд аймгийн хилийн мэргэжлийн хяналтын байцаагч нарт зориулан Органик хүнсний тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах болон дагалдаж гарах журам, аргачлалын талаар цахим сургалтыг зохион байгуулав.</p> <p>4. "Органик хүнсний бүртгэл, хяналт, удирдлагын мэдээллийн сангийн бүтэц, архитектур, програм хангамж, тоног төхөөрөмжид тавигдах шаардлагыг тодорхойлох" зөвлөх үйлчилгээ тендерийн холбогдох бэлтгэл ажлыг ханган, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх сонирхлоо илэрхийлсэн зөвлөхүүдийн материалыг хүлээж аваад байна.</p>	40		
--	--	---	--	-----------	--	---	----	--	--

9	2.21. Аймаг, нийслэл, сум, суурин газруудын хэрэгцээнд тохирсон орчин үеийн дэвшилтэт технологи бүхий бага, дунд оврын хүнсний боловсруулах жишиг загвар үйлдвэрийг байгуулахыг дэмжинэ.	1	Сүүний нөөц ашиглалтыг сайжруулж, үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан сүүний хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор орон нутагт сүү, сүүн бүтээгдэхүүний бага, дунд оврын загвар үйлдвэр байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх /Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Загвар үйлдвэр-ийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулах	<p>Аймаг, орон нутгийн сүүний нөөц ашиглалтыг сайжруулах, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх зорилгоор ХХААХҮЯ-ны ТНБД-ын тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг “Монголын Хуурай сүү” корпораци болон “Монголын эдэмцрийн холбоо”-оос ирүүлсэн төслийг судлан, холбогдох тооцоо, судалгааг хамтран хийж байна.</p> <p>- Мах, сүүний анхдугаар аяны хүрээнд орон нутгийн сүүний нөөцөд тулгуурлан байгуулах хуурай сүүний бага, дунд оврын үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийг танилцуулах практик сургалт, хэлэлцүүлгийг “MDM” ХХК-тай хамтран 2017 оны 2 дугаар сарын 09-ний өдөр зохион байгуулсан. Сургалтад Говь-Алтай, Баянхонгор, Архангай, Өвөрхангай, Булган, Сэлэнгэ, Хэнтий, Дорнод аймгаас болон Улаанбаатар хотоос сүү үйлдвэрлэгчид, фермерүүд, хоршоологчид, сүүний салбарын мэргэжлийн холбоод, төрийн бус байгууллага, эрдэм шинжилгээний байгууллагын төлөөлөл нийт 100 гаруй хүн оролцож, санал, мэдээлэл солилцов.</p> <p>- “MDM” ХХК-ийн боловсруулсан “Монголын хуурай сүү” төслийг дэмжиж, санхүүжилтын эх үүсвэрийг шийдвэрлүүлэхээр Хөгжлийн банкинд 2017 оны 3 дугаар сарын 14-ний өдрийн 01/730 дугаар албан бичгээр хүргүүлсэн. Тус төслийн хүрээнд эхний ээлжийн тоног төхөөрөмжүүд 2017 оны 6 дугаар сард багтан орж ирэх тооцоотой байна.</p>	40		
		2	Жимс, жимсгэнэ, чацаргана, ногоогоор эрүүл мэндийг дэмжих /диабет, нүүрс усны өөрчлөлттэй хүмүүст зориулсан/-д чиглэсэн ундаа, шүүс боловсруулах шинэ технологи бүхий загвар үйлдвэр байгуулах ТЭЗҮ-ийг хийх /Хү.ҮБХЗГ, ЖДҮХС/	2018		<p>Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан “Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр”-т тусгуулахаар санал өгч, салбарын өнөөгийн нөхцөл байдлын шинжилгээ хийсэн.</p> <p>Азийн хөгжлийн банкны “ХАА, хөдөөгийн хөгжил” төслийн нэмэлт санхүүжилтэд ТЭЗҮ боловсруулах санал өгсөн.</p> <p>Эрүүл мэндэд чиглэсэн ундаа, шүүсний боловсруулах шинэ технологи бүхий энэхүү загвар үйлдвэр нь байгальд ээлтэй, хаягдалгүй, хэмнэлттэй байх зарчимд суурилсан, хүрээлэн буй орчныг хамгаалахад чиглэгдсэн байна. Үйлдвэрийн үйл ажиллагааны хүрээнд жимсний болон үрийн тос, капсул, малын тэжээл үйлдвэрлэх зэрэг кластераар хөгжүүлж, тариалалт, хураалт, хадгалалт, боловсруулалт, борлуулалтын нэгдсэн өртгийн сүлжээ үүсгэн, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх боломжтой.</p>	40		

10	2.22. Хүнсний аюулгүй байдлын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн цахим санг бий болгоно.	1	Хүнсний болон Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай, Органик хүнсний тухай хуулиудад заасан журмын дагуу бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх, стратегийн болон гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний тэнцэл, шим тэжээлийн хангамжийг тооцоолох аргачлал, программ боловсруулж нэгдсэн санд холбож, ашиглах /Хү.ҮБХЗГ/	2016-2020	Мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүтэц, программыг боловсруулах	“Стратегийн болон гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний нэгдсэн сангийн бүтэц, загвар, Монгол улсын гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний тэнцлийг тооцох программ хангамжид тавигдах шаардлагыг боловсруулах”, “Органик хүнсний бүртгэл, хяналт, удирдлагын мэдээллийн сангийн бүтэц, архитектур, програм хангамж, тоног төхөөрөмжид тавигдах шаардлагыг тодорхойлох” зорилгоор №СХОХ/17/01/01 дугаартай зөвлөх үйлчилгээний тендерийг зарлаж 5-р сарын 29-ны өдөр зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх хүсэлтэй хуулийн этгээдийн материалыг хүлээн авч цаашид хийх ажлыг төлөвлөн ажиллаж байна.	0		
11	2.23. Иргэдийн эрүүл, баталгаат хүнс хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлж, хүнсний бүтээгдэхүүний бэлтгэл, боловсруулалт, хадгалалт, тээвэрлэлт, борлуулалтын тогтолцоог бий болгож, хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулна.	1	“Эрүүл хүнс-Эрүүл монгол хүн” хөтөлбөр хэрэгжүүлэх /БТГ, Хүнсний /ҮБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбөр батлуулах, хэрэгжиж эхлэх	-“Хүнсний аюулгүй байдал” үндэсний хөтөлбөр 2009-2016 онд хэрэгжин дуусч байгаатай холбогдуулан “Эрүүл хүнс-Эрүүл Монгол хүн” зорилтын дор хүнсний аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой үндэсний хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2016 оны А-159 дүгээр тушаалаар байгуулж, хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах үндэслэл шаардлагыг тогтоох нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ хийж, хөтөлбөрийн төслийн эхний хувилбарыг боловсруулав.	0		
		2	Хүнсний боловсруулах үйлдвэрт эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг хэвшүүлэх зааврыг батлах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2016-2020	Зохистой дадлыг нэвтрүүлэх зааврыг батлах	Хөдөө аж ахуй, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг хялбаршуулан нэвтрүүлэх зааврын төслийг эхний байдлаар боловсруулсан. Хөдөө аж ахуйн салбарт, ялангуяа уламжлалт бэлчээрийн мал аж ахуйн салбарт зохистой дадлыг нэвтрүүлэх зааврыг боловсруулахад нэмэлт судалгаа шаардаж байгаа бөгөөд зааврын төслийг энэ оны 3 дугаар улиралд батлуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.	0		
		3	Нийтийн хоол үйлчилгээнд эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг нэвтрүүлж,	2017-2020	Эрх зүйн орчин бүрдэж, томоохон сүлжээ рестора-	Нийтийн хоолны газруудыг зэрэглэх тогтоох арга хэмжээний хүрээнд олон улсын хууль эрх зүйн баримт бичиг, туршлагыг судалж, Хүнсний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах үндэслэл шаардлага, Үндэсний стандартыг шинэчлэн боловсруулж, хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна.	0		

		зэрэглэл тогтоох /Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/		нуудад зэрэглэл тогтоох үйл ажилла-гааг гуршил-гаар явуулах	<p>2017 оны 3-р сард олон улсын сертификаттай “Хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд эрүүл ахуйн зохистой дадал нэвтрүүлж, НАССР тогтолцоог нэвтрүүлэх нь” сургалтыг Мастер тогоочдыг хамруулан зохион байгуулав.</p> <p>Зүүн болон Төв, Хангайн бүсийн аймгуудын хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарын ажилтнуудад зориулан Сүхбаатар болон Дархан-Уул аймгуудад 2017 оны 4-5-р сард “Үндэсний болон орон нутгийн онцлогтой хоол, ундааг хөгжүүлэх нь” сэдвээр сургалт зохион байгуулж, салбарын бодлого, олон улсын хөгжлийн хандлага, ЭАЗД хэвшүүлэх, НАССР тогтолцооны талаар сургалтад хамрагдсан 420 гаруй хүнд хичээл зааж, мэдээлэл хүргэв.</p> <p>Мөн цэцэрлэг, сургуулийн хүүхдийн хүнсний хангамж, цэцэрлэгийн хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээг сайжруулах чиглэлээр “Тендерийн үнэлгээний хороо байгуулах тухай” Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017 оны А-15 дугаар тушаалаар батлуулж, ажлын хэсэг “Цэцэрлэг, сургуулийн хүүхдийн хүнсний хангамж, цэцэрлэгийн хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээний зөвлөх үйлчилгээний өнөөгийн байдлын бүсчилсэн судалгаа” ТШ/2017/04/14/5.10 дугаартай 18 сая төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий зөвлөх үйлчилгээний тендерийн баримт бичгийг боловсруулан батлуулж, ТБОНӨХБАҮХАТ хуулийн дагуу тендерийн шалгаруулалтыг зохион байгуулсан. Тендерийн сонгон шалгаруулалтаар Тендерийн үнэлгээний хорооны үнэлгээ, зөвлөмжөөр “Хамгийн сайн” үнэлэгдсэн Хоолзүй шим судлалын Монголын нийгэмлэг ТББ шалгарч, зөвлөмжийн дагуу Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017 оны 05 дугаар сарын 19-ны өдрийн “Гэрээ байгуулах эрх олгох, арга хэмжээ санхүүжүүлэх тухай” А-190 дугаар тушаал гарч холбогдох гэрээ хэлэлцээрийн түвшинд ажиллаж байна.</p>			
	4	"Сав баглаа боодол" үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх /БТГ, Хү.ҮБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг 10 хувьд хүргэх	<p>“Сав, баглаа боодол” үндэсний хөтөлбөрийн Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, зөвлөлийн ажиллах журмыг батлах эрхийг Засгийн газрын 2017 оны “Засгийн газрын комисс, хороо, үндэсний зөвлөл, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүний тухай” 27 дугаар тогтоолоор хүнсний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд олгосны дагуу ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А/54 дүгээр “Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журам батлах тухай” тушаал гаргав.</p>	0		

					<p>Мөн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний болон уг төлөвлөгөөг батлах тухай хамтарсан тушаалын төсөл боловсруулан хамтран батлах Эрүүл мэндийн болон Сангийн сайд нарт хүргүүлээд байна.</p> <p>2017 оны 6-р сард зохион байгуулагдсан ХХААХҮЯ-ны “Нээлттэй хаалганы өдөрлөг” арга хэмжээний үеэр хүнсний зориулалтын бус хуванцар савны хэрэглээг бууруулах талаар сурталчилгааны материал 1000 хувь хэвлүүлж, хэрэглэгчдэд тарааж сурталчлав.</p> <p>Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх зорилтот төслүүдэд санхүүжилт татах зорилгоор Монгол улсад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газрууд, олон улсын байгууллагуудыг оролцуулсан хандивчлагчдын зөвлөлдөх уулзалтыг 2017 оны 9-р сард зохион байгуулахаар бэлтгэл ажлыг хангаж байна.</p>				
		5	Хүн амын хүнсний талаарх мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх мэдээлэл, сурталчилгаа болон хүнсний үйлдвэрлэгчид, судалгаа шинжилгээний ажилтнуудын чадавхийг бэхжүүлэх	2017-2020	Жил бүр 8-аас доошгүй сургалт, хэлэлцүү-лэг зохион байгуулж, 300-аас доошгүй хүн хамруулах	<p>1. Хүн амын хүнсний талаарх мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх чиглэлээр:</p> <p>- Дэлхийн хүнсний өдрийг тохиолдуулан жил бүрийн 10-р сарын 16-нд “Хүнсний аюулгүй байдал” эрдэм шинжилгээний бага хурлыг уламжлал болгон зохион байгуулах удирдамжийг ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны 4-р сарын 20-ны өдрийн А/51 дүгээр тушаалаар, удирдамжийн дагуу бага хурал зохион байгуулах ажлын хэсгийг ХХААХҮЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017 оны А-197 дугаар тушаалаар тус тус байгуулсан. “Хүнсний аюулгүй байдал - 2017” бага хурлыг хүнсний хангамж, үйлдвэрлэл, хүртээмж гэсэн сэдвээр зохион байгуулахаар шийдвэрлэн ажиллаж байна.</p> <p>2. Хүнсний салбарт ажиллагсдын чадавхийг бэхжүүлэх талаар:</p> <p>Тайланд улсын Бангкок хотод зохион байгуулсан “Хүнсний аюулгүй байдал, шим тэжээл” сэдэвт 9 хүнийг, БНХАУ-ын Худалдааны яам, Хүнс, исгэлтийн үйлдвэрлэлийн ЭШХ-ээс зохион байгуулсан Хүнсний аюулгүй байдлын менежмент сэдэвт 6 удаагийн сургалтад 60 хүнийг, “Торгоны зам дагуух улс орны согтууруулах ундааны үйлдвэрлэлийн менежмент” сэдэвт сургалтад 8 хүнийг, БНСУ-ын Сөүл хотноо зохион байгуулсан “Хүнсний аюулгүй байдлын менежмент” сэдэвт семинарт 2 мэргэжилтнийг, БНТУ-ын ОУ-ын хамтын ажиллагааны ТИКА байгууллагатай хамтран</p>	40		

					зохион байгуулсан “Мал нядалгааны халал стандартыг нэвтрүүлэх нь” сэдэвт 2 үе шаттай сургалтад 60 хүнийг, тогооч нарын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтад 300 хүнийг хамруулж чадавхийг бэхжүүлсэн.				
		6	Стратегийн хүнсний улирлын нөөц бүрдүүлэх суурь судалгаа хийх, журам боловсруулах, сургалт зохион байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2017-2018	Журмын төсөл боловсруулж, тооцоо судалгаа хийх	<p>- Хүнсний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 2 дугаар заалтыг хэрэгжүүлэхээр “Стратегийн хүнсний улирлын нөөц бүрдүүлэх, зарцуулах журмыг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулахаар 01/269 албан тоотоор холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагаас саналыг авч ажлын хэсгийг байгуулахад бэлэн болсон байна. Тус журмын төслийн эхний хувилбарыг боловсруулав.</p> <p>- ХХААХҮ-ийн сайд аймгийн Засаг дарга нартай байгуулах 2017 оны үр дүнгийн гэрээнд тухайн орон нутгийн хэмжээндээ стратегийн хүнсний улирлын нөөц бүрдүүлэх, зарцуулах талаар аж ахуйн нэгж, байгууллагатай гэрээ байгуулах мөн хүнсний үйлдвэр, цехийн хүчин чадал, түүний ашиглалт болон хөдөө аж ахуйн гаралтай хүнсний түүхий эдийн нөөцийн суурь судалгааг сум тус бүрээр гаргах тухай заалтыг тусгасан. Үүний дагуу аймаг орон нутгийн хэмжээнд хүнсний үйлдвэр, цехийн хүчин чадал, түүний ашиглалт болон хөдөө аж ахуйн гаралтай хүнсний түүхий эдийн нөөцийн судалгааг гаргасныг нэгтгэн танилцуулахаар ажиллаж байна.</p>	0		
		7	Согтууруулах ундааны үйлдвэрлэл, импортын тусгай зөвшөөрөл олгох тогтолцоог шинэчилж, тусгай зөвшөөрлийн хугацаа, нөхцөл, шаардлагад хяналт тавих	2017-2020	Эрх зүйн актыг олон улсын жишигт нийцүүлэх судалгаа хийж, туршлага судлах	<p>ХХААХҮЯ-ны ТНБД-ын 2017 оны 01 дүгээр сарын 18-ны өдрийн А-19 дүгээр тушаалаар “Согтууруулах ундаа, тамхи импортлох тусгай зөвшөөрөл олгох сонгон шалгаруулалтын журмын төсөл болон Согтууруулах ундааны үйлдвэрийн төсөл сонгон шалгаруулах, үйлдвэрлэлд хяналт тавих, Хүнсний болон техникийн зориулалтаар ашиглах спиртийн хуваарилалт, олголт, зарцуулалт, түүнд хяналт тавих журмыг шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг” байгуулан журмын төсөл, Засгийн газрын шийдвэрийн төсөл, танилцуулгыг боловсруулж, ажлын хэсгийн гишүүдээс санал авч байна.</p> <p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 2-р сарын 01-ний өдрийн 46 дугаар тогтоолоор даалгасны дагуу МХЕГ, ТЕГ-тай хамтран улсын хэмжээнд согтууруулах ундаа үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн</p>	40		

						<p>нэгжүүдийн үйл ажиллагаанд холбогдох хуульд заасан нийтлэг эрх, үүргийн хүрээнд тусгай зөвшөөрлийн хугацаа, нөхцөл, шаардлагад хяналт шалгалт хийж, илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах, өмнөх онуудад үйлдсэн албан шаардлага, өгөгдсөн үүрэг даалгаврын биелэлтийг хангуулах, цаашид авах арга хэмжээний санал боловсруулах, эрсдлийн үнэлгээнд тулгуурлан эрх бүхий албан тушаалтан, улсын байцаагчийн дүгнэлт, санал гаргах, хяналт шалгалтын дүнг Засгийн газарт танилцуулахаар удирдамж боловсруулан баталж, ажлын хэсгүүдийг томилон, улсын хэмжээнд хяналт шалгалт хийж байна.</p> <p>Хяналт, шалгалтад Ховд, Дорнод, Өмнөговь, Увс, Баян-Өлгий, Дундговь, Хөвсгөл, Архангай, Дархан-Уул, Орхон, Сэлэнгэ, Булган, Өвөрхангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Завхан, Төв, Улаанбаатар зэрэг аймаг, хотын согтууруулах ундааны үйлдвэрүүдийг хамруулсан. Хяналт шалгалтын дүнг энэ оны 6 дугаар сард багтаан Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж, холбогдох шийдвэр гаргуулна.</p>			
12	2.24. Дотоодын хүнсний бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулж, тахиа, гахай, зөгий, загасны аж ахуй зэрэг дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэн, бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	1	Мал, амьтны гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих, шинэ технологи нэвтрүүлэх, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулах зорилгоор шинэ шугам суурилуулах, үйлдвэрлэл өргөтгөхөд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх /Хүнсний /ҮБХЗГ, ЖДҮХС/	2017-2020	Мал, амьтны гаралтай хүнсний 1-2 нэр төрлийн бүтээгдэхүүн шинээр бий болох	<p>Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, НҮБ-ын ХХААБ, ХААИС-ийн Мал Аж Ахуй Биотехнологийн сургуулийн хамтран хэрэгжүүлсэн “Загас, загасан бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэхэд цөөрмийн аж ахуйг Монголд хөгжүүлэх” ТСР/MON/3501 төслийн хүрээнд 200.000 ширхэг загас үржүүлэх хүчин чадалтай “Загас үржүүлгийн лаборатори” ашиглалтад орж, 2017 оны 5-р сарын 29-нд нээлтийн ажиллагаа хийсэн.</p> <p>Төслийн санхүүжилтээр 75 мянган ам.долларын өртөг бүхий загас үржүүлгийн тоног төхөөрөмжийг нийлүүлсэн. Энэхүү лаборатори байгуулагдсанаар Загасны аж ахуйн салбарт мэргэжилтэн бэлтгэх, сургалтын орчинг бий болгох, нэн ховор, ховор зүйл загасыг зохиомол аргаар үржүүлэх, байгалийн нөхөн сэргээлт хийх, загасны аж ахуй эрхлэгч нарт жарамгай, жараахай нийлүүлэх, зөвлөгөө өгөх, сургалт зохион байгуулах, судалгааны ажлыг орчин үеийн шинжлэх ухаан технологийн дэвшлийн түвшинд гүйцэтгэх боломж бүрдэж байна.</p> <p>Японы International Smart Aquaculture ХХК (ISAC) нь битүүмжлэгдсэн орчинд дахин ашиглах системийг ашиглан эх газарт далайн загас үржүүлэх зорилгоор 300 тонн усны багтаамжтай аквариум бүхий туршилтын</p>	40		

					<p>фермийг Монгол Улсад байгуулсан бөгөөд загасны халдварт өвчний тархалтаас урьдчилан сэргийлэх системийн дагуу ямар нэг тодорхой өвчний вирусгүй жараахайг тасалгаанд өвчний үүсгэвэр болох вирус нэвтэрхээс хамгаалан тэжээж, жилд 8 тонн загас үйлдвэрлэхээр төлөвлөж байна.</p> <p>Монгол зөгийн балыг Европын улс орнууд руу экспортлоход “Үлдэгдлийг хянах төлөвлөгөө”-ний дагуу “Монгол Улсын стандартчиллын тогтолцоог боловсронгуй болгоход дэмжлэг үзүүлэх нь” төслийн баг, төслийн зөвлөх, шинжээч, Сэлэнгэ аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газартай хамтран Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар, Шаамар сумын зөгийн аж ахуй эрхлэгч нартай уулзалт хийн, зөгийн аж ахуйтай газар дээр нь танилцан, “ЕХ-ы улсуудад зөгийн бал экспортлох нь” сэдэвт сургалт, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулав. Уг сургалт, хэлэлцүүлэгт Сэлэнгэ аймгийн зөгийчид, төрийн болон ТББ-ын нийт 220 гаруй хүнийг хамруулав.</p> <p>2016-2017 онд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт болон орон нутгийг хөгжүүлэх сангийн зээлийн дэмжлэгтэйгээр дараах мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэрийг байгуулж, ашиглалтанд оруулсан байна. Тухайлбал:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ховд аймгийн “Жаргалант шанд” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр хоногт 500 бог, 100 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 100 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр, 2) Орхон аймгийн “Жаргалант мах импекс” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр хоногт 100 бог, 20 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 200 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр, 3) Баянхонгор аймгийн “Мах март” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр Баянхонгор суманд хоногт 500 бог, 50 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 250 тн агуулах зоорь бүхий мах бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэр, 4) Говь-Алтай аймагт “Алтайн сүрлэг” ХХК өөрийн хөрөнгө болоод Орон нутгийг хөгжүүлэх сангаас 60.0 сая.төг-ийн зээл авч хоногт Есөнбулаг суманд 100 бод, 250 бог төхөөрөх хүчин чадалтай, 100 тн хөргүүртэй зоорь бүхий “Түмэн уул” мах бэлтгэх боловсруулах үйлдвэр, 5) Төв аймгийн Баяндэлгэр суманд “Баяндэлгэр хүнс” ХХК Сингапур Улсын хөрөнгө оруулалтаар хоногт 100 бог, 50 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 20 тн хөргүүртэй 			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

						зоорь бүхий мах бэлтгэх, ангилж вакуумжуулан савлах, үйлдвэрийг б) Улаанбаатар хотын “Саян уул” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр СХД-ийн Эмээлтэд 300 бог, 100 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 1000 тн агуулах зоорь бүхий мах бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэрийг тус тус ашиглалтанд оруулсан байна.			
13	2.25. Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн эргэлтийг сайжруулах, дэвшилтэт техник, технологийн шинэчлэлийг хийх, инновацийг нэвтрүүлэх, түүнчлэн “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлнэ.	1	“Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын эхний үе шатны төлөвлөгөө, “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь үе шатны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, хэрэгжүүлэх /МААБХЗГ/	2016-2020	“Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь үе шатны үйл ажиллагааны болон “Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 20 хувьд хүргэх	- “Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд 2016 онд хэрэгжүүлсэн ажлын тайланг холбогдох газар, байгуулагуудаас хүлээн авч нэгтгэн мониторинг хийлгүүлэн ЗГХЭГ-т хүргүүлж байна. - “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийг улсын хэмжээнд зохицуулах, удирдан зохион байгуулах үндэсний хороог шинэчлэн байгуулахаар санал авч шинээр байгуулан 4 дүгээр сарын эхний 10 хоногт багтаан хуралдуулж 2016 оны тайлан, 2017 оны төлөвлөгөөг батлуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. - Мал аж ахуйн салбарын үйлдвэрлэлийн хэвийн байдлыг хангах хаваржилт, мал төллөлтийн бэлтгэл хангуулах МАА-н графикт ажлыг мөрдлөг болгон ажиллах талаар аймгуудын Засаг дарга нарт зөвлөмж хүргүүлсэн ба улсын хэмжээнд мал хаваржилт, төллөлтийг зохион байгуулах нэгдсэн төлөвлөгөөг батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.	40		
		2	Эрчимжсэн мал аж ахуйн үйлдвэрлэл болон малын тэжээл, хадлан бэлтгэлд техник, технологийн шинэчлэл, инновацийг нэвтрүүлэх, лизингийн үйлчилгээг хөгжүүлэх /МААБХЗГ/	2016-2020	-МАА-н үйлдвэрлэлийн техникийн шинэчлэлийг 5-аас доошгүй хувиар, -Дэвшилтэт технологи, иннова-цийн бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэлтийг 3	-Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах, тогтворжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх Малын үүлдэр угсаа чанарыг сайжруулах, эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх төсөл, Малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх төслийг тус тус бэлтгэж холбогдох газруудад хүргүүлэв. -Эрчимжсэн мал аж ахуйн тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчилэн байгуулах зорилгоор улсын хэмжээнд ажиллаж байгаа болон ажиллахгүй байгаа тэжээлийн үйлдвэрүүдийн судалгааг авч нэгтгэж, хаана ямар хүчин чадалтай тэжээлийн үйлдвэр байгуулах талаар судалгаа хийх ажлыг зохион байгуулж байна. -Малчин өрх, фермер, мал эмнэлэг, үржлийн анхан шатны нэгжид техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл хийх төсөл сонгон шалгаруулж, хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулахаар ажлын хэсэг байгуулагдан холбогдох баримт бичгийг	0		

					хувиар нэмэгдүүлэх	бэлтгэн ажиллаж байна.			
14	2.26. “Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”, “Монгол малчин”, “Малжуулах” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	1	“Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны хэрэгжилтийг зохион байгуулах /МААБХЗГ/	2017-2020	“Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах, хэрэгжилтийг 30 хувьд хүргэх	- Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж холбогдох байгууллага, газартай хамтран тооцоо, судалгааг хийж санал авах ажил хийгдэж байна. - Залуу малчин төслийн анотаци, зураглал хийж туршилтаар аймаг бүрээс 2-оос доошгүй сум сонгож ХНХЯамны малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөртэй уяалдуулан хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.	0		
		2	“Монгол малчин” хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	“Монгол малчин” хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэг-жүүлж эхлэх	“Монгол малчин” хөтөлбөрийн төслийг Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуульд нийцүүлэн 2017 оны 3-4 улиралд Ажлын хэсэг байгуулан хамтран боловсруулж, хэлэлцүүлэхээр төлөвлөж, хөтөлбөрийн төслийн төлөв байдлын судалгааг эхлүүлэн ажиллаж байна. Тус хөтөлбөрт “Малжуулах”, “Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” гэсэн шинээр боловсруулахаар заасан хөтөлбөрийн төсөлтэй нэгтгэж нэг хөтөлбөр болгон боловсруулах болно. 2017 оны 05 дугаар сарын 24-ны болон 27-ны өдөр зохион байгуулсан “Мал аж ахуйн хөгжлийн гарц” Зөвлөлдөх уулзалт, “Сайн малчдын улсын зөвлөгөөн”-ий явцад тус хөтөлбөрийн төсөлд тусгах саналуудыг тусган ажиллаж байна.	0		
		3	“Малжуулах” хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	5000 мал худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх	Хөтөлбөрийн төслийг “Монгол малчин” хөтөлбөрт нэгтгэн 2017 оны 3-4 улиралд Ажлын хэсэг байгуулан хамтран боловсруулж, хэлэлцүүлэхээр төлөвлөсөн болно.	0		
		4	Малчид, ногоочдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	2016 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		

			хөтөлбөр, арга хэмжээ хэрэгжүүлэх						
15	2.27. Бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуй, фермерийн аж ахуйг зохистой хослуулснаар мах, махан бүтээгдэхүүний экспортыг дэмжиж, жилд экспортлох хэмжээг 50 мянган тоннд хүргэж, малчин өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.	1	Бэлчээрийн маллагаатай үхэр, хонийг махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордох технологийг боловсруулж нэвтрүүлэхэд бодлогын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх /МААБХЗГ/	2017-2020	Бэлчээ-рийн маллагаа-тай үхэр, хонийг махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордох технологийг 5-аас доошгүй ААН-д нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	- Бэлчээрийн маллагаатай хонийг махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордох, нарийн ноост Дорсет, Суффолк хонийг өсгөн үржүүлэх чиглэлээр төсөл боловсруулж шаардагдах санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхээр Хөгжлийн банкинд хүргүүлээд байна. “Монгол мал” Үндэсний хөтөлбөрийн 3 дугаар бүлгийн 3.2.2.2, 3.2.2.4 дэх заалт, Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний 2.27.1 дэх заалт, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2017 оны А-57 дугаар тушаалын 9 дүгээр хавсралтын XII.1.5.1 дэх заалтыг хэрэгжүүлж, Махны чиглэлийн өндөр ашиг шимт хонины аж ахуй байгуулах зорилгоор төсөл сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулж Улаанбаатар хотын “Тайшир-Өргөө” ХХК шалгарч гэрээ байгуулан Суффолк үүлдрийн эм хонь-169, хуц-10, Меринос үүлдрийн эм хонь -217, хуц-10, Беришон душер үүлдрийн эм хонь-200, хуц-10, Романов үүлдрийн эм хонь-65, хуц-6 толгой, нийт 651 толгой үржлийн эм хонь, 36 толгой хуц нийт 687 толгой хонийг Франц улсаас нисэх онгоцоор тээвэрлэн Улаанбаатар хоть дахь Буянт-Ухаагийн хилийн боомтоор импортлон оруулж ирлээ. Цаашид үржлийн аж ахуй байгуулан энэ төрлийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хонины аж ахуйг сайн чанарын хээлтүүлэгчээр ханган махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордон мах үйлдвэрлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.	40		30
		2	Өндөр ашиг шимтэй махны чиглэлийн үүлдрийн үхрийг эрчимжсэн технологиор өсгөж үржүүлэхэд бодлогын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх /МААБХЗГ/	2017-2020	Эрчимж-сэн аж ахуйн чиглэлээр махны чиглэлийн үүлдрийн үхэр өсгөн үржүүлж буй 10-аас доошгүй ААН-д	- “Гацуурт” ХХК-тай 2011 онд байгуулсан “Махны цэвэр үүлдрийн үхэр импортлож үржлийн аж ахуй эрхлэх төсөлд дэмжлэг үзүүлэх” зээлийн гэрээний биелэлтийг дүгнэх ажлын хэсэг ажилуулж эргэн төлөлтын 200-н толгой өсвөр үхрийг хүлээн авлаа. Тус өсвөр үхрийг Сэлэнгэ аймгийн ХХААГ-т хүлээлгэн өгөх талаар шийдвэр гаргуулахаар ажиллаж байна. - Цаашид өндөр ашиг шимтэй махны чиглэлийн үүлдрийн үхрийг эрчимжсэн технологиор өсгөж үржүүлэхэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх ажлыг судлан үзэж хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.	70		

					дэмжлэг үзүүлэх	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр болон “Мах, сүүний анхдугаар аян”-ыг эрчимжүүлэх зорилгоор 2017 онд дотоодын эх үүсвэрээс санхүүжүүлэхээр “Махны болон сүүний чиглэлийн үхэр” үржүүлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор төсөл шалгаруулалтыг зохион зарласан. Нийт төсөвт өртөг 800.000.000,0 /Найман зуун сая төгрөг/.</p> <p>Мөн “Махны чиглэлийн цэвэр үүлдрийн Герефорд бухны гүн хөлдөөсөн үр үйлвэрлэх” гүйцэтгэгчийг сонгох ТШ/17/06/03/МСА дугаартай тендерийг зарлаад байна. Үнийн дүн: 200,000,000.00 (Хоёр зуун сая) төгрөг, нийт 30.000,0 тунгаас доошгүй гүн хөлдөөсөн үр хүлээн авч энэ төрийн аж ахуй эрхлэгч иргэн, аж ахуйн нэгжүүдийн үхрийн чанарыг сайжруулах чиглэлээр зохиомол хээлтүүлэг хийж үхрийн товарлаг байфдлыг сайжруулна. Үүнээс гадна энэ онд махны болон мах-сүүний чиглэлийн үхэр импортлох төсөл сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулна. Төсөвт өртөг 2.500.000.000,0 /Хоёр тэрбум таван зуун сая/ төгрөг</p>			
16	2.28. Мал аж ахуйн мэргэжилтнийг бэлтгэх, давтан сургах, мал аж ахуйн хөгжлийн талаархи олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх, “Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	1	Мал аж ахуйн мэргэжилтэн, туслах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог сайжруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах /МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	МАА-н мэргэжилтэн, туслах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог боловсронгуй болгох эрх зүйг бүрдүүлэх	<p>““Мал, амьтны эрүүл мэндийн хууль”-ийн төсөл УИХ-аар хэлэлцэгдэж байгаатай холбогдуулан Малын эмчид итгэмжлэл олгох сургалт зохион байгуулах, шалгалт авч итгэмжлэл олгох журам, Мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийн MNS5368-1:2011 стандартад өөрчлөлт оруулах шинэчлэх саналын төслийг боловсруулаад байна. ХААИС-ийн Мал эмнэлгийн сургууль жил бүр 120-150 малын их нич бэлтгэн төгсгөж, Монголын үндэсний мал эмнэлгийн холбоо, Монгол Ви.И.Ти.Нет ТББ-тай хамтран жил бүр 150-200 гаруй малын эмч нарт давтан, мэргэшүүлэх сургалтууд зохион байгуулахаас гадна, Архангай, Дорнод, Ховд аймгийн МСҮТ-д малын эмчийн туслах бэлтгэх 1-2 жилийн сургалтууд хийгдэж байна. “Мал эмнэлгийн тулгамдсан асуудал” сэдэвт төвийн бүсийн зөвлөгөөн 06 дугаар сарын 28-29 өдөр Архангай аймгийн Их тамир суманд зохион байгуулахаар төлөвлөж байна. Мөн энэ үеэр мал амьтны гоц халдварт өвчний бэлэн байдлыг хангах сэдэвт сургалт, үзүүлэх сургуулийг зохион байгуулахаар төлөвлөн, Архангай, Булган, Дархан Уул, Дундговь, Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Хөвсгөл аймгийн бүх сумдын мал эмнэлгийн асуудал хариуцсан 112 мэргэжилтэнг хамруулах болно. Мөн баруун бүсийн зөвлөгөөнийг аймгуудыг хамруулан</p>	0		

					<p>зохион байгуулах сургалт, үзүүлэх сургуульд Баян Өлгий, Баян хонгор, Говь-алтай, Завхан, Өвөрханнай, Увс, Ховд аймгийн бүх сумдын мал эмнэлгийн асуудал хариуцсан 129 мэргэжилтэнг хамруулахаар төлөвлөн зардлыг асуудлыг шийдвэрлэсэн.</p> <p>ХААИС-ийн Мал аж ахуйн биотехнологийн сургуульд хамтран ажиллах гэрээний төслийг танилцуулан санал авч байна. “Бог малын ангилагч шинжээч” мэргэжилтэн бэлтгэх сургалтыг 4 сард зохион байгуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. МЭҮГ нь ХААИС-ийн Мал аж ахуй, биотехнологийн сургуультай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан “Бог малын ангилагч-шинжээч” бэлтгэх сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтанд 17 аймгийн 82 сумдын төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагад ажиллаж буй 84 мал зүйч мэргэжилтнүүд хамрагдаж бог малын ангилагч- шинжээч мэргэжлийн үнэмлэх гардаж авлаа.</p>			
	2	Мал аж ахуйн хөгжлийн талаарх олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах /ТЗУГ, ГХАХ/	2017-2020	МАН-н хөгжлийн талаарх олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах	<p>-БНХАУ-ын Худалдааны яамны санхүүжилтээр Хятад Улсад зохион байгуулагддаг богино хугацааны мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, семинарын 2017 онд зохион байгуулагдах сургалтын төлөвлөгөөнд тусгах саналуудыг боловсруулан БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа ЭСЯ-нд хүргүүлэв. Ялангуяа Хөдөө орон нутгийн мэргэжилтнүүдэд зориулсан монгол хэлээр зохион байгуулах тусгайлсан сургалт явуулах тал дээр хамтран ажиллахаар болов.</p> <p>-2017-2018 онуудад БНСУ-ын КРС байгууллагын Олон улсын боловсрол солилцооны төвийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлэх сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг хэлэлцэж, усалгаатай газар тариалан, хүлэмжийн аж ахуй, орон нутгийн хөгжлийн чиглэлээр сургалтын төслийг боловсруулж нийт 60 мэргэжлийн албан хаагч, инженерүүд, мэргэжилтнүүдийг БНСУ-д сургах, чадавхжуулах асуудлаар Солонгосын талтай тохиролцож, 3 сургалтын хөтөлбөрийн саналыг БНСУ-ын Хөдөө аж ахуй, хүнс, орон нутгийн хэргийн яаманд хүлээлгэн өгөв.</p>	0		
	3	“Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” хөтөлбөр боловсруулж,	2017-2020	“Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээл-лээр хангах”	<p>Хөтөлбөрийн төслийг “Монгол малчин” хөтөлбөрт нэгтгэн 2017 оны 3-4 улиралд Ажлын хэсэг байгуулан хамтран боловсруулж, хэлэлцүүлэхээр төлөвлөсөн болно.</p> <p>Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах талаар</p>	0		

			хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/		хөтөлбө- рийг боловс- руулж батлуулах	холбогдох байгууллага, газартай хамтран асуудал боловсруулж шийдвэрлүү-лэхээр ажиллаж байна.																																			
17	2.29. Мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлөлттэй зээл, хөрөнгө оруулалт, даатгал, татварын уян хатан бодлогоор дэмжих, малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчдад ирж байгаа хүндрэлийг багасгахад чиглэгдсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тусгай санг өргөжүүлж, малчин өрхийн орлого, амьжиргааны баталгааг хангана.	1	Мал аж ахуйн салбарын хөгжлийг дэмжих төрийн бодлогыг тодорхой болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	Эрх зүйн таатай орчин бүрдүүлж, МАА-н салбарт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулал-тыг татах нөхцөлийг бүрдүүлэх	УИХ-ын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай” хуулийн төслийг 2018 онд боловсруулахаар заасан. Иймд хуулийн төслийг 2018 оноос эхлэн боловсруулна. Энэхүү хуулийн төслөөс гадна мал аж ахуйн салбарын хөгжлийг дэмжих,хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох, тооцооллыг гаргах чиглэлээр холбогдох газар, хэлтэс, мэргэжилтнүүдтэй хамтран ажиллаж байна.	0																																		
		2	Мал хамгаалах санг өргөжүүлж, малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчин өрхийн орлого, амьжиргааны баталгааг хангах ажлыг зохион байгуулах /БТГ, МААБХЗГ, МХС/	2017-2020	Мал хамгаалах санг өргөжүүлж, МАА-н үйлдвэр-лэл эрхлэгч-дэд хөнгөлттэй зээл олгох, урт хугацааны хөрөнгө оруулал-тад дэмжлэг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах	<p>Үндэсний үйлдвэрт 21 аймаг, нийслэлийн сум, дүүргээс 2011-2016 онд нийт 506717 малчид, мал бүхий этгээдийн тушаасан 87143,3 тн хонь, тэмээний ноосонд 136 тербум төгрөг, үүнээс 2016 онд нийт 92,885 малчин, мал бүхий этгээдийн тушаасан 20,599 тн ноосонд 22,6 тэрбум төгрөгийг Монголбанкаар дамжуулан малчдын дансанд шилжүүлэв.</p> <p><i>Малчдад олгосон ноосны урамшуулал</i></p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Он</th> <th>Малчны тоо</th> <th>Ноосны хэмжээ /тн/</th> <th>Мөнгөн дүн /тэрбум төгрөг/</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2011</td> <td>32,977</td> <td>4 924.9</td> <td>9.8</td> </tr> <tr> <td>2012</td> <td>103,162</td> <td>14 696.6</td> <td>29.4</td> </tr> <tr> <td>2013</td> <td>117,667</td> <td>18 307.3</td> <td>36.6</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>80,619</td> <td>16 643.5</td> <td>18.3</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>79,407</td> <td>16 897.0</td> <td>19.3</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>92,885</td> <td>20 598.9</td> <td>22.6</td> </tr> <tr> <td><i>ДҮН</i></td> <td><i>506,717</i></td> <td><i>92068.3</i></td> <td><i>136</i></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Мэдээллийн эх сурвалж: Мал хамгаалах сан</i></p> <p>➢ 2017 оны төсөвт Засгийн газрын 2017-01-11-ний 14-р тогтоолоор ХХААХҮ-н Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн ноосны урамшуулалд 22,6 тэрбум төгрөг, арьс ширний урамшуулалд 10,8 тэрбум төгрөг батлагдсан. Ноосны урамшууллын 22,6 тэрбум төгрөг</p>	Он	Малчны тоо	Ноосны хэмжээ /тн/	Мөнгөн дүн /тэрбум төгрөг/	2011	32,977	4 924.9	9.8	2012	103,162	14 696.6	29.4	2013	117,667	18 307.3	36.6	2014	80,619	16 643.5	18.3	2015	79,407	16 897.0	19.3	2016	92,885	20 598.9	22.6	<i>ДҮН</i>	<i>506,717</i>	<i>92068.3</i>	<i>136</i>	40		
Он	Малчны тоо	Ноосны хэмжээ /тн/	Мөнгөн дүн /тэрбум төгрөг/																																						
2011	32,977	4 924.9	9.8																																						
2012	103,162	14 696.6	29.4																																						
2013	117,667	18 307.3	36.6																																						
2014	80,619	16 643.5	18.3																																						
2015	79,407	16 897.0	19.3																																						
2016	92,885	20 598.9	22.6																																						
<i>ДҮН</i>	<i>506,717</i>	<i>92068.3</i>	<i>136</i>																																						

						100 хувь малчдад олгосон. 2016 онд нийт 64,255 малчин, мал бүхий этгээдийн тушаасан 3,1 сая арьс, ширэнд 12,7 тэрбум төгрөг олгох ХХААХҮ-ийн Сайдын тушаал гарсан бөгөөд Сангийн яаманд зарцуулалтын эрх нээгдвэл 6-р сард багтаан малчдын дансанд урамшууллын гүйлгээ хийгдэх болно.			
		3	Малын гаралтай түүхий эдийг үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, үнэ зохицуулах арга хэмжээг үндэсний үйлдвэрүүдтэй хамтран хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Үндэсний үйлдвэрүүдэд эргэлтийн хөрөнгийн хөнгөлттэй зээлийн дэмжлэг, татварын хөнгөлөлт үзүүлж түүхий эдийн үнэ ханшийг тогтворжуулах	Малын гаралтай түүхий эдийг үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор малын арьс, ширийг боловсруулалтын түвшин харгалзахгүйгээр экспортлох боломжийг тодорхой хугацаанд олгох чиглэлээр асуудал боловсруулж шийдвэрлүүлсэн. Үүнд:Засгийн газрын 2016 оны 9 дүгээр сарын 14-ны өдрийн 90 дугаар тогтоолоор арьс, ширний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалтыг 2016 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн 2017 оны 8 дугаар сарын 1-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд түр түдгэлзүүлсэн байна. Энэ ажлын үр дүнд тухайн үед 300-500 төгрөгийн үнэ ханштай байсан хонины нэхий, өлөнгийн хамт 2500-3000 төгрөг болж өссөн байна. ➤ Хүнс, Хөдөө Аж Ахуй, Хөнгөн Үйлдвэрийн Яам, “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК, Хэнтий, Сүхбаатар аймгуудын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран 2017-03-24,25-ны өдрүүдэд Сүхбаатар аймгийн Баяндэлгэр суманд, 2017-03-26-27-ны өдрүүдэд Хэнтий аймгийн Чингис хотод, 2017-03-28-ны өдөр Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр суманд боловсруулаагүй ноолуурын дуудлага худалдааг зохион байгуулж ноолуурын дуудлага худалдаанд малчид, үйлдвэр болон бизнес эрхлэгчид, хоршоодыг оролцуулав.	40		
18	2.30. Малыг бүртгэлжүүлж, малын гаралтай түүхий эд бэлтгэлийн чанар стандартыг дээшлүүлж, гарал үүслийг тодорхой болгох системийг бүрдүүлнэ.	1	Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, сүлжээний үйл ажиллагааг	2017-2020	Үржилд ашиглаж буй нийт хээлтүүлэгч, төрийн болон орон нутгийн өмчийн цөм сүргийн мал, хурдны	Малын бүртгэлжүүлэлтийн чиглэлээр Франц улсын ХХААЯ, Мал аж ахуйн хүрээлэнтэй байгуулсан хамтын ажиллагааны санамж бичгийн хүрээнд зөвлөх мэргэжилгэнтэй хамтран загвар төслийг боловсруулж ХХААХҮЯ-ны БТГ, МААБХЗГ-ын дарга нарт танилцуулсан байна. Загвар төслийг Өвөрхангай аймгийн Баянгол, Зүүн баян-Улаан, Гучин-Ус сумдад хэрэгжүүлэхээр тохирч төслийн санхүүжилтийг гаргуулах асуудлаар Франц улсын	0		

			<p>боловсронгуй болгон сайжруулах</p> <p>/МЭҮГ/</p>		<p>адуу, гоц халдварт өвчнөөс эрүүл бүс нутгийн үхэр сүргийг ялган тэмдэгжүүлж, нийт мал сүргийн 60 хүртэлх хувийг бүртгэл мэдээл-лийн нэгдсэн санд бүртгэх</p>	<p>Засгийн газар, дэлхийн худалдааны байгууллагад хандаад байна</p> <p>Мөн “Үндэсний дата төв” болон “Интерактив ХХК”- тай програм хангамж талаар уулзалт зохион байгуулж хамтарч ажиллав.</p>			
		2	<p>Малын гаралтай түүхий эдийн стандартуудыг шинэчлэх, мөрдүүлэх, түүхий эдийн чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх, тоног төхөөрөмжийн дэмжлэгийг сумдад үзүүлэх /МААБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>Малын гаралтай түүхий эдийн стандартуудыг шинэчлэн батлах</p>	<p>Малын гаралтай түүхий эдийн стандартуудыг шинэчлэх, мөрдүүлэх, түүхий эдийн чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх чиглэлээр аймгуудын Стандартын хэлтсийн баталгаажуулалтын байгууллагын чадавхийг үнэлж, итгэмжлэлийн хүрээнд түүхий эдийн чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах чиглэлийг оруулж СХЗГ-ын Итгэмжлэлийн техникийн хорооны 2017 оны 5-р сарын хурлын шийдвэрээр баталж өгсөн.</p> <p>Малын гаралтай түүхий чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах нөхцлийг бүрдүүлэх, зорилгоор Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуйн хөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилтээр тоног төхөөрөмжийн дэмжлэгийг сумдад хүргэх зорилтот үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр тусгаж тоног төхөөрөмжийн худалдан авалт хийх ажлыг зохион байгуулж байна</p>	0		
19	2.31. Малчдыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдэх арга хэмжээ авна.	1	<p>Малчдыг орон нутагтаа тав тухтай ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор орон байр, дэд бүтэц, ахуйн нөхцөлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэх</p>	2017-2020	<p>Малчдын орон сууцны ипотекийн хөтөлбөрт хамрагдах нөхцөлийг бүрдүүлж холбогдох шийдвэ-рийг боловс-</p>	<p>-Малчдыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдэх асуудлыг холбогдох байгууллага, газартай хамтран судлан үзэх, боловсруулах ажлыг хийж байна.</p>	0		

			ажлыг зохион байгуулах, орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах /МААБХЗГ/		руулж батлуулах				
20	2.32. Мал эмнэлгийн албаны тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлж, үйл ажиллагааны шуурхай, нэгдмэл байдлыг ханган, мал, амьтны гоц халдварт, халдварт зооноз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг хяналтад авах, тэмцэх стратегийг хилийн боомтуудыг түшиглэн бүсчлэн хэрэгжүүлж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг экспортлох боломжийг нэмэгдүүлнэ.	1	"Малын эрүүл мэнд" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Хөтөлбөрийг батлуулан хэрэгжилтийг зохион байгуулах	-“Малын эрүүл мэнд” хөтөлбөрийг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн Сайдын 2016 оны 08 дугаар сарын 26-ны өдрийн А-08 дугаар тушаалаар байгуулан, хөтөлбөрийн төслийг 2 хувилбартайгаар боловсруулав. -Хөтөлбөрийн эхний хэлэлцүүлгийг 2017 оны 03 дугаар сарын 17-нд УМЭАЦТЛ, МЭЭСБУЛ, “Биокомбинат” ТӨҮҮГ, ХААИС-ийн мал эмнэлгийн сургууль, Мал эмнэлгийн холбооны төлөөллийг оролцуулан хийв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, шаардагдах зардлын тооцоог боловсруулж байна.	0		
		2	Малын эмийн үлдэгдлийн хяналтын хөтөлбөрийг боловсруулан, батлуулж хэрэгжилтийг зохион байгуулах, эмийн зохистой хэрэглээний тогтолцоо, хяналтыг сайжруулах /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Хөтөлбөр батлагдан, жороор олгох малын эмийг, ялангуяа антибиотикийг зөвхөн жороор олгох дадал, хэвшлийг төлөвшүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх	ХХААХҮ-ийн Сайдын 2017 оны 01 дүгээр сарын 06-ны өдрийн А-04 дугаар тушаалаар “Малын эмийн үлдэгдлийн хяналтын хөтөлбөр”-ийг боловсруулах ажлын хэсэг байгуулагдсан. Ажлын хэсгийн хуралдааныг 3 удаа зохион байгуулан хөтөлбөрийн төслийг хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн хүрээнд бэлтгэн боловсруулж салбарын эрдэмтэд, судлаачдаас санал авч хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эрүүл мэндийн бүтээгдэхүүний тухай хуулийн шинэчилсэн найрууллагын төсөлд эмийн зохистой хэрэглээний тогтолцоо, хяналтыг сайжруулах чиглэлээр холбогдох заалтуудыг тусган боловсруулж байна. Малын эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх зорилгоор орон нутгийн сургалтыг 4 аймгийн 12 суманд нийт 460 гаруй малын эмч, ХАА мэргэжилтэн, малчдыг хамруулан зохион байгуулав..	0		
		3	Мал эмнэлгийн тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлж, үйл ажиллагааны шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах /БТГ, МЭҮГ/	2017-2020	Мал эмнэлгийн тогтолцоог босоо удирдла-гад шил-жүүлэн, шуурхай нэгдмэл байдлыг хангах	Мал, эмнэлгийн албаны үндэсний тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэн өөрчилж, бодлого, хяналт, үйлчилгээг мэргэжлийн удирдлага, мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоо, удирдлагатай болгох асуудал Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн төсөлд тусгагдсан. Энэхүү хуулийн үзэл баримтлалын төслийг ХЗДХЯ-аар хянуулж, 2016 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдөр батлуулсан. Батлагдсан үзэл баримтлалын дагуу томилогдсон ажлын хэсэг хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулж, Засгийн газрын 2016.12.21-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж, мөн өдрийн 61 дүгээр тэмдэглэлээр УИХ-д өргөн	40		

					мэдүүлэхээр тогтсон. Улмаар 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр УИХ-д өргөн мэдүүлсэн бөгөөд УИХ-ын 2017 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх эсэхийг, 2017 оны 06 дугаар сарын 09-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар анхны хэлэлцүүлгийг тус тус хийсэн. БОХАА-н байнгын хороо тус хуулийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэж байна.			
	4	Малын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх ажлыг зохион байгуулах МЭҮГ	2017-2020	Халдварт өвчний голомтын тоо буурсан, 24 нэр төрлийн өвчнөөс сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 32.4 сая малыг хамруулж, халдварт өвчний өвчлөлийг бууруулах нөхцөлийг бүрдүүлэх	<p>Мал амьтны халдварт, гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд 22 аймаг, нийслэлийн захиалгын дагуу 43,8 сая малыг хамруулахад шаардагдах 21 нэр төрлийн 5,748,375.596 төгрөгийн үнэ бүхий (123,249.34 литр шингэн, 28,200.7 мянган тун хатаасан) вакцин, 7 нэрийн өвчнийг илрүүлэхэд шаардагдах 23 төрлийн 13,663,091 төгрөгийн үнэ бүхий (52,3 литр шингэн, 17,5 мянган тун хатаасан) оношлуурыг нийтдээ 5,762,038,687.0 (таван тэрбум долоон зуун жаран хоёр сая гучин найман мянга зургаан зуун наян долоо) төгрөгт багтаан худалдан авах тооцоог гаргаж, холбогдох үйл ажиллагааг зохион байгуулав.</p> <p>ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А-10 дугаар тушаалаар батлагдсан “ХХААХҮ-ийн салбарт 63% 2017 онд худалдан авах, бараа, ажил үйлчилгээний ерөнхий төлөвлөгөө”-ний 2, 8, 9 дэх заалт, Төрийн нарийн бичгийн даргын А-15 дугаар тушаалын хэрэгжилтийг ханган худалдан авах ажиллагааг Тендерийн үнэлгээний хороонд хурлаар хэлэлцүүлэн, “Гэрээ байгуулах эрх олгох тухай” Төрийн нарийн бичгийн А-37 дугаар тушаал гаргаж, Биокомбинат ТӨААТҮГ-тай 2017 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрийн МЭТШ/БИО/2017/01 дугаар гэрээг байгуулан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.</p> <p>Гэрээний хэрэгжилтэд байгууллагаас ажлын хэсэг томилон ажиллуулж, гүйцэтгэлийн байдалтай танилцаж, харилцан санал бодлоо солилцсон байна. Энэ оны 06 дугаар сарын 05 ны байдлаар орон нутагт хүргэгдэх вакцин технологит хугацаандаа бүрэн хүргэгдэж, вакцинжуулалт хийгдэж байна.</p> <p>Биокомбинат ТӨААТҮГ нь 2017 оны захиалгат бүтээгдэхүүнээс хонины цэцгийн вакцинаас бусад вакцин, оношлуурыг үйлдвэрлэж дууссан. Энэ хугацаанд 25 нэрийн бүтээгдхүүний 250 цуврал вакциныг МЭЭСБУЛ-ийн хөндлөнгийн шалгалтанд хамруулжээ. Нийт 2,2 тэрбум төгрөгний вакцин, ийлдсийг орон нутагт хүргэснээс 1,8 тэрбум төгрөгний санхүүжилтийг хянаж</p>	40		

					Биокомбинтад олгосон.				
		5	Малын гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх ажлыг зохион байгуулах /МЭҮГ/	2017-2020	Шүлхий өвчнөөр тайван статусыг хадгалж, давхард-сан тоогоор нийт 8.0 сая малыг, бог малын мялзан төст өвчнөөр тайван статусыг хадгалж, нийт 5.4 сая төл малыг, хонь, ямааны цэцэг өвчнөөр тайван статусыг хадгалж, давхард-сан тоогоор нийт 7.0 сая малыг тус тус дархлаажуулалтад хамруулан, 85-аас доошгүй хувьд хамгаалах дархлаа тогтоох	2017 онд төлөвлөсөн малын гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх арга хэмжээний хүрээнд мал эмнэлгийн худалдан авалтын арга хэмжээний тендерүүд зарлагдахад бэлэн болоод байна. 2017 он гарсаар шүлхий өвчин Сүхбаатар аймгийн 7, Дорнод аймгийн 2, Хэнтий аймгийн 2, нийт 3 аймгийн 11 суманд бүртгэгдсэнтэй холбоотойгоор улсын нөөцийн шүлхий өвчний вакцинаар 5,0 сая гаруй толгой малыг, Говь Алтай, Ховд, Увс аймгийн зарим сумдад зэрлэг амьтдын дунд бог малын мялзан өвчин өвчин оношлогдсоноор Говь алтай аймгийн 2, Увс аймгийн 2 сумын нийт 600,0 мянган толгой малыг бог малын мялзан өвчний нөөцийн вакцинаар вакцинжуулалтад хамруулаад байна. Хонины цэцэг өвчний вакцинжуулалтын арга хэмжээнд зүүн болон төвийн бүсийн нийт 23,6 сая толгой хонийг вакцинжуулахаар төлөвлөсгөөс өнөөдрийн байдлаар 9,0 сая толгой хонийг вакцинжуулалтанд хамруулсан байна. Эхний хагас жилийн байдлаар мал амьтны гоц халдварт шүлхий өвчний вакцинжуулалтанд 4,4 сая толгой, хонины цэцэг өвчний дархлаажуулалтанд 7,3 сая бог малын мялзангаас сэргийлэх вакцинжуулалтад 0,34 сая толгой нийт 11,4 сая толгой мал тус тус хамрагдаад байна.	40		
		6	Зооноз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх ажлыг зохион	2017-2020	21 аймаг, нийслэл-лийн нийт мал сүргийн 85-	-Бруцеллэзтой тэмцэх стратегийн дагуу 2016 онд вакцинжуулалтад хамруулах төлийн тоог аймгуудаас хагас жилийн байдлаар авч нэгтгэн, Биокомбинат ТӨААТҮГ-тай байгуулсан шинэчилсэн гэрээний дагуу	40		

			байгуулах /МЭҮГ/		<p>аас доошгүй хувьд хамгаалах дархлаа тогтох, жил бүр 103.3 мянган толгой малыг хамруулж, эрүүл аймаг, сум, бүсийг баталгаажуулах</p>	<p>13.0 сая тун Рев-1 вакцин, 658.4 мян тун штамм-19 вакциныг худалдан авахтай уялдуулан, аймгуудад хамрагдах малын тоо, шаардагдах вакцины олгох хуваарийг гарган, вакцинжуулалт хийх ажлын удирдамж, зөвлөмжийн хамт Мал эмнэлэг, үржлийн газрын даргын 2016 оны 07 дугаар сарын 06 ны өдрийн А/35 дугаар тушаал гарган баталгаажуулан, холбогдох газруудад хүргүүлэв.</p> <p>-Өнгөрсөн 2016 онд бруцеллезээс сэргийлэх вакцинжуулалтанд нийт 13.3 сая толгой малыг хамруулсан. Бруцеллёзын вакцинжуулалтын дараах тандалт хийх, орон нутгийн эмч нарыг сургалтанд хамруулах үйл ажиллагааг Швейцарын хөгжлийн агентлагийн “Малын эрүүл мэнд төсөл”-тэй хамтран хэрэгжүүлж, Хөвсгөл, Булган, Сэлэнгэ, Орхон, Өвөрхангай, Сүхбаатар зэрэг 6 аймгийн нийт 12 суманд 120 гаруй өрхийн 6,000 малаас санамсаргүй аргаар дээжийг сонгон авч шинжилгээнд хамруулав,</p> <p>-Шинжилгээнд шаардагдах 9 төрлийн 6.2 сая төгрөгийн багаж хэрэгсэлийг МЭҮГ-ын нөөцөөс, ШХА-ын Малын эрүүл мэнд төслөөс 6 аймагт серомониторинг хийгдэх томилолт, шатахууны зардалд нийтдээ 17.3 сая төгрөгийг олгож, УМЭАЦТЛ-ийн удирдамж, чиглэл, зааварын дагуу гүйцэтгэсэн байна. Шинжилгээний дүнгээр бодын 60 хувь, богийн 66 хувьд дархлаа тогтсон болохыг тогтоосон байна.</p> <p>Бруцеллёзын вакцинжуулалтад 2017 онд 16,6 сая мал хамруулахаар төлөвлөж, бэлтгэл ажлыг хангаад байна. Вакцинжуулалтыг 09 дүгээр сард зохион байгуулж, 10-р сард аймгууд өөрсдийн зардлаар дархлааны үр дүнг тодорхойлох ажил хийгдэнэ.</p>			
	7	Мал эмнэлгийн лабораторийг засварлах, хорио цээрийн хяналтын цэгийг байгуулах, мэргэжлийн үйлчилгээ, боловсон хүчнийг чадавхижуулах	БТГ, МЭҮГ	2017-2020	<p>Баруун, зүүн бүсийн лабораторийн чадавхи нэмэгдснээр гоц халдварт, халдварт өвчнийг цаг алдалгүй шуурхай</p>	<p>Засгийн газар, Азийн хөгжлийн банкттай байгуулсан зээлийн хэлэлцээрийн дагуу “Ургамал, малын эрүүл ахуй, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах арга хэрэгсэлийг сайжруулах” төсөлд Сэлэнгэ, Дорноговь аймагт Мал эмнэлгийн лабораторийн барилгыг шинээр барих, шаардлагатай тоног төхөөрөмжийг нийлүүлэх арга хэмжээ, төсөв тусгагдсан. Энэ үйл ажиллагааг 2017 оны III улирлаас эхлүүлэхээр төлөвлөж байна.</p> <p>Эхний хагас жилийн байдлаар гоц халдварт өвчний чиглэлээр дараах сургалтыг зохион байгуулав. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> “Мал, амьтны гоц халдварт өвчний бэлэн байдлын төлөвлөгөө, гоц халдварт бог малын мялзан, хонь, 	40		

				<p>оношилж, өвчин тархах эрдлээс сэргийлэх, хилийн боомтод 2 хорио цээрийн хяналтыг цэг байгууллагдах, 600-аас доошгүй эмч мэргэжилтнийг сургалт семинарт хамруулах, 100 гаруй мэргэжилтнийг давтан сургах, боловсон хүчний чадавхийг нэмэгдүүлэх</p>	<p>ямааны цэцэг, шүлхий өвчинтэй тэмцэх стратегийн баримт бичгийн төслийн хэлэлцүүлгийг” сэдэвт уулзалтыг 2017.05.04-ний өдөр Улаанбаатар хотноо зохион байгуулав. Нийт 40 гаруй хүн оролцов.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ БОАЖЯ, ХХААХҮЯ хамтран зохион байгуулж НҮБ-ын ХХААБ, АНУ-ын Засгийн газар болон Байгаль, зэрлэг амьтан хамгаалах нийгэмлэгийн дэмжлэгтэйгээр “Бог малын мялзан өвчинтэй тэмцсэн туршлага, сургамж” сэдэвт уулзалтыг 2017 оны 05 сарын 29-нөөс 31-ний өдрүүдэд Улаанбаатар хотноо зохион байгуулав. Энэ уулзалтад нийт 60 гаруй мэргэжилтнүүд хамрагдав. ШСАА, МХЕГ, ХХААХҮЯ-ны МЭҮГ-тай хамтран Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр “Ургамал, малын эрүүл ахуй, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах арга хэрэгслийг сайжруулах төсөл”-ийн удирдах хорооны 2017 оны 06 дугаар сарын 13-ны өдрийн хурлаар төслийн 2017 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, худалдан авалтын төлөвлөгөөг батлан, цаашид үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх чиглэлээр төслийг хэрэгжүүлэх нэгжид зөвлөмж өгөв. 			
	8	Мал болон малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг тодорхойлох, хянах тогтолцоог оновчтой болгон хөгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Мал болон малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг тодорхойлох, хянах оновчтой бүтэц, зохион байгуулалтын эрх зүйг бүрдүүлэх	<p>“Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай” хуулийн төслийн 2 дугаар бүлгийн 7 дугаар зүйлд болон 4 дүгээр бүлгийн 24 дүгээр зүйлд тус тусад нь мал, амьтан тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний гарал үүслийг тодорхойлох, хянах тогтолцоог оновчтой болгох асуудлыг оруулсан байна.</p> <p>“Эрдэнэзул” ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу нийлүүлж байгаа мал эмнэлэг, ариун цэвэр, гарал үүслийн гэрчилгээг аймгийн Мал эмнэлгийн хэлтэс сумын МЭҮ-ийн тасгаар дамжуулан нэгжид олгох ажлыг 2014 оноос эхлэн хэвшүүлсэн. Гэвч 2016 оны 05 дугаар сараас эхлэн зарим аймгийн Мал эмнэлгийн хэлтэс (Сүхбаатар, Увс) гэрчилгээг өөрсдөө худалдан авахад санхүүгийн хувьд боломжгүй байгаа тул хувийн МЭҮН-үүд нь сумын мал эмнэлгийн хэлтсээр дамжуулан</p>	0		

						<p>авч байна.</p> <p>-Өнгөрсөн оны 21 аймаг, нийслэлийн гэрчилгээний тайлан мэдээгээр 33 мян. толгой малд УМЭА маягт №01А “Мал, амьтны эрүүл мэнд” гарал үүслийн гэрчилгээг олгосон байна.</p> <p>-2015 онд ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн (МХЕГ, ХХААЯ, ЦЕГ, МЭҮГ) “Мал эмнэлгийн ариун цэврийн гарал үүслийн гэрчилгээ түүнийг хэрэглэх журам”-ын төслийг шинэчлэн боловсруулсан. Журмын төсөл 6 бүлэг, 43 зүйлтэй бөгөөд амьд мал, мах, арьс шир, сүү цагаан идээ, өндөгний МЭАЦ гэрчилгээг шинэчилсэн ба хараахан батлагдаагүй болно.</p>			
21	2.33. Малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулах, генетикийн нөөцийг хамгаалах, үржил селекцийн ажлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй явуулах, биотехнологийн ололтыг нэвтрүүлэх, шинэ үүлдэр, омгийг бий болгох, орон нутгийн мал үржлийн нэгжүүдийг чадавхжуулна	1	Малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах, үржлийн шилмэл малыг бүртгэж, баталгаажуулдаг болох, бэлчээрийн монгол малыг тухайн орон нутагт нь зохицсон, төрөлжсөн үүлдрийн малыг ашиг шимийн чиглэлээр өсгөн үржүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж батлах, малын тоог чанарт шилжүү-лэх үржил селекцийн ажлыг бүс нутаг бүрт эрчимжүүлэх ажлыг бодлогоор зохион байгуулах	<p>-ХХААЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын А-147 дугаар тушаалын дагуу “Монгол улсын малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөө”-г шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгүүд малын төрөл тус бүрээр томилогдон ажиллаж байна.</p> <p>-Орон нутагт малын үзлэг ангилалтын арга хэмжээг технологийн дагуу зохион байгуулж хэвшсэн, судалгаа шинжилгээний ажил явуулж буй аймгуудыг 2016 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалттай үзлэг ангилалтын арга хэмжээнд түлхүү хамруулснаар тус тусын онцлог, өвөрмөц шинж бүхий 2 үүлдэр, 1 омог бий болсон.</p> <p>-“Мал, тэжээвэр амьтдын үржил селекцийн ажлын ололтыг хянан магадлах, баталгаа-жуулах бүртгэх, хяналт тавих журам”-ын хүрээнд дараах үүлдэр, омгийн малыг баталгаажуулав. Үүнд: Адууны “Гал шар” үүлдэр, ямааны “Алтайн улаан” үүлдэр, ямааны “Бөмбөгөрийн улаан” омгыг баталгаажуулах асуудлыг ХХАА-н сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн баталгаажуулсаны үр дүнд Монгол улсын хэмжээнд баталгаажсан үүлдэр, омгийн 45 малтай болсон байна.</p>	0		
		2	Орон нутагт мал үржүүлэг, технологийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах нэгжүүдэд бодлогын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	Малын үржүүлэг, технологийн ажил үйлчилгээний нэгжийг аттестат-чилах ажлыг орон нутагт	<p>“Хөдөө аж ахуйн маркетинг” төсөлтэй хамтран ажиллах санамж бичигт мал үржлийн ажил үйлчилгээний загвар аж ахуй нэгж бий болгох чиглэлээр ажил тусгасан бөгөөд үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг нарийвчлан боловсруулж байна.</p> <p>Мөн орон нутгийн мал үржлийн аж ахуй нэгжүүдээс төслийн санал ирж байгаа бөгөөд холбогдох мэдээллээр ханган ажиллаж байна. Түүнчлэн мал үржлийн ажил үйлчилгээний нэгжүүдийг төсөл, хөтөлбөрт хамруулах</p>	0		

			МЭҮГ		зохион байгуулах	чиглэлээр Мал хамгаалах сантай санал солилцоод байна.			
		3	Бог малын хээлтүүлэгчийг мэргэжлийн ажил, үйлчилгээний нэгж, мэргэжилтний хяналтанд авах, гойд ашиг шимт малын дуудлага худалдаа зохион байгуулах арга хэмжээг бүс нутгийн болон улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх /МЭҮГ/	2017-2020	17 аймгийн 45 үүлдэр, омгийн үржлийн шилмэл малыг бүртгэж, малын үүлдэр, угсаа ашиг шимийг нэмэгдүүлэхэд мэргэж-лийн байгууллага, мэргэжилтний удирдлага хяналтын дор явуулдаг тогтолцоог бий болгох	Бог малын хээлтүүлэгчийг мэргэжлийн ажил үйлчилгээний нэгжид ялган төвлөрүүлэх, аймгийн хэмжээнд загвар аж ахуй нэгж бий болгох, зардлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр шийдвэрлэх чиглэлээр аймгуудын ХХААГ-ын дарга, ХХААХҮ-н сайдтай байгуулах үр дүнгийн гэрээнд тусгав.“Стандартын шаардлага хангасан хуц, ухныг үржилд ашиглах тухай” зөвлөмж боловсруулж орон нутагт хүргүүлээд байна.	40		
		4	Шинэ үүлдэр, омгийн малын үржил, селекцийн ажилд хянан магадлагаа хийж баталгаажуулах, бүртгэх, тооллого явуулах, цөм сүрэг бүрдүүлэх, үржлийн малд үзлэг, ангилалт хийх ажлын цар хүрээг өргөтгөх, сүргийн зохист бүтцийг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн үржил	2017-2020	Улсын хэмжээнд 200.0 мянган толгой малд үзлэг ангилалт явуулах, стандар-тын шаардлага хангасан үржлийн мал бүхий цөм сүргийг бүрдүүлэх	2017 онд үзлэг, ангилалтын ажлыг аймаг, орон нутгийн саналыг харгалзан тухайн бүс нутагт үндсэн сайжруулагчаар ашиглах бүрэн боломжтой, цаашид үүлдэр, омгоор баталгаажуулан ашиглах мал үржүүлж буй 13 аймгийн 43 сумдыг хамруулан зохион байгуулахаар төлөвлөөд байна. Үзлэг, ангилалтанд 221.5 мянган бог, 43.5 мянган толгой бод мал хамрагдахаар тооцоолоод байна. Түүнчлэн Баянхонгор аймгийн Баянлиг суманд үржүүлж буй “Ламын гэгээний хүрэн” тэмээ, Ховд аймгийн Мянгад суманд үржүүлж буй “Мянгад” адуу, Хөвсгөл аймгийн Төмөрбулаг суманд үржүүлж буй “Эрчмийн хар” ямааны үржлийн ажилд сайдын тушаалаар томилогдсон ажлын хэсэг хаврын хянан магадлагааг хийж ХХААХҮ-ийн сайдын зөвлөлийн хуралд ажлын хэсгийн тайланг хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна. Мөн Ховд аймгийн Дарви суманд үржүүлж буй “Сутай”	40		

			селекцийн ажлыг эрчимжүүлэх /МААБХЗГ, МЭҮГ/			хонийг үүлдэрээр баталгаажуулах, 5-10 жилийн хугацаанд явуулах үржлийн ажлын бүдүүвч, төлөвлөгөөг ХХААХҮ-ийн сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхэд бэлтгэж байна.			
	5	Малын үржлийн үнэт чанар, удам зүйг үнэлэх системийг бий болгон Монгол Улсын үржлийн шилмэл малыг бүртгэж, мал бүхий иргэн, хуулийн этгээдийн малын чанараа сайжруулах идэвхи, сонирхлыг төрүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг татах /МЭҮГ, МУСҮТ/	2017-2020	Монгол Улсын үржлийн шилмэл малд удам зүйн үнэлгээ хийх системийг шинээр бий болгох	МЭҮГ, “Хөдөө аж ахуйн маркетинг” төсөлтэй Монгол Улсын үржлийн шилмэл малд удам зүйн үнэлгээ хийх системийг шинээр бий болгох чиглэлээр хамтран ажиллахаар санамж бичиг байгуулаад байна. Санамж бичгийн хүрээнд шилмэл малд удам зүйн үнэлгээ хийх систем бий болгох ажлын даалгаварыг боловсруулж төсөлд хүргүүлээд байна.	40			
	6	Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын эхний ээлжийг ашиглалтад оруулж, малын генийн санг баяжуулах, биотехнологийн ололтыг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх, үр үйлдвэрлэл, зохиомол хээлгүүлгийн үйлчилгээг өргөтгөх БТГ, МУСҮТ	2017-2020	Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын эхний ээлжийг ашиглалтад оруулж, үндэсний генийн сангийн үйл ажилла-гааг шинэчлэх, дотоодод үйлдвэр-лэх малын гүн хөлдөөсөн үрийн хэмжээг 10.0 мянгад хүргэх	-УИХ-ын 2010 оны 23 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөр“ хөтөлбөрийн 3.2.2.1 дэх зорилт, Монгол улсын Засгийн газрын 2012-2016 оны Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 78.3 дахь зорилтод “Малын удмын сангийн үндэсний цогцолбор”-ыг шинээр байгуулах ажлын хүрээнд Дархан-Уул аймгийн Хонгор сумын нутагт 22.3 га газрыг авч, инженер-геологийн судалгаа болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг хийсний үндсэн дээр цогцолборын техник, эдийн засгийн үндэслэл, ерөнхий төлөвлөгөө, иж бүрэн зураг төслийг гүйцэтгэн 2013 оноос бүтээн байгуулалтын ажлыг эхлүүлсэн байна. -Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын инженерийн иж бүрэн шугам сүлжээ болон барилга угсралтын эхний ээлжийн ажлыг гүйцэтгэгч “НАБСАН” ХХК-тай хийсэн гэрээний гүйцэтгэл өнөөдрийн байдлаар 98.0 хувьтай байна. Инженерийн шугам сүлжээний ажил болон 14 барилгын угсралтын ажил бүрэн дуусаж, 11.6 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг авсан байна. -Дархан-Уул аймгийн Хонгор сумын нутагт баригдаж буй “Малын удмын сангийн үндэсний цогцолбор”-ын эхний ээлжийн барилга байгууламжийн угсралтын	40			

						<p>ажлын гүйцэтгэгч “НАБСАН” ХХК-тай байгуулсан АГГ-20130724-001/162 тоот гэрээнд өөрчлөлт оруулан 170405/04-050 тоот гэрээг байгуулан 2017 оны 08 дугаар сарын 01-ны өдөр хүртэлх хугацаанд барилга байгууламжийн угсралтын ажлыг дуусгаж, барилга байгууламжийг байнгын ашиглалтанд хүлээн авах Улсын комисст хүлээлгэн өгөхөөр ажиллаж байна.</p> <p>- 2017 оны төсөвт тусгагдсан хөрөнгөөр “Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын барилгуудын гадна зам талбай, тохижилт, гэрэлтүүлгийн ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах”, “Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборт биотехнологи-нөхөн үржихүйн лабораторийн багаж, тоног төхөөрөмж болон албан тасалгааны тавилга компьютер, техник хэрэгсэл нийлүүлэгчийг сонгон шалгаруулах” тендерүүдийг зарлан шалгаруулалтыг хийж байна.</p>			
22	2.34. Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах үйл ажиллагаанд зээлийн дэмжлэг үзүүлж, өвс тэжээлийн аюулгүй нөөцийг нэмэгдүүлнэ.	1	Газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүсэд тэжээлийн үйлдвэр байгуулах, малын таримал тэжээлийн үр үржүүлгийн үйл ажиллагааг дэмжих /МААБХЗГ/	2017-2020	Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчилсэн байдлаар нэгийг шинээр байгуулах, тэжээлийн ургамлын үрийн шинэчлэл хийж тариалалтыг нэмэгдүүлэх	<p>Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах ажлыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр орон нутагт ажиллаж байгаа болон ажиллахгүй байгаа малын тэжээлийн үйлдвэр, цехүүдийн судалгааг авч нэгтгэв.</p> <p>Манай улсын хэмжээнд 166 тэжээлийн үйлдвэр, цех байгаагаас 68 нь байнгийн болон түр ажиллагаатай, 49 нь огт ажиллагаагүй байна. Судалгаан дээр тулгуурлан тэжээлийн хэрэгцээг бүсчилэн гаргахаар ажиллаж байна.</p>	0		
		2	Өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөц бүрдүүлэх техник, тоног төхөөрөмжийг сайжруулж, өвс, тэжээлийн агуулахыг орон нутагт бий болгох	2017-2020	Өвс, тэжээлийн нөөцийн агуулахгүй сумдын байршлыг харгалзан шинээр 5 агуулах	-Өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөц бүрдүүлэх техник, тоног төхөөрөмжийг сайжруулж, өвс, тэжээлийн агуулахыг орон нутагт бий болгоход шаардагдах зардлын төсвийг 2017 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд тусган Сангийн яаманд хүргүүлсэн боловч хасагдсан. 2018 оны төсвийн тухай хуульд дахин өргөн мэдүүлнэ.	0		

			/МААБХЗГ/		барих				
23	2.35. Хөдөөгийн хүн ам болон мал аж ахуйн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор бэлчээрт худаг, хөв цөөрөм барьж байгуулан ашиглалт, хяналтыг сайжруулна /МААБХЗГ/	1	Бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах зорилгоор инженерийн хийцтэй болон энгийн уурхайн худаг гаргах, цас, борооны ус тогтоох хөв цөөрөм барьж байгуулах	2017-2020	Шинээр 250 худаг, 1-ээс доошгүй хөв, цөөрөм барьж байгуулснаар нийт мал сүргийн усан хангамж 10 орчим хувиар нэмэгдэх	Орон нутгийн бэлчээрийн усан хангамжийн өрөмдлөгийн хүчин чадалыг нэмэх зорилгоор ХХААСайдын А-75, А-79 дугаар тушаалаар олгогдсон “Усны өрөмдлөгийн машины иж бүрдэл”-ийг түрээсээр ашиглаж буй аж ахуйн нэгж байгууллагууд 2017 онд өөрийн хөрөнгөөр бэлчээрийн усан хангамжинд зориулан орон нутагт инженерийн хийц бүхий 40 худаг гаргахаар тухайн өрөмдлөгийн цэгүүдийг оны эхний улиралд (шинээр худаг гаргах цэгүүд) орон нутгийн иргэдийн хурлаар батлуулан ажиллаж байна. Мөн бэлчээрийн усан хангамжыг сайжруулах инженерийн хийцтэй худаг барьж байгуулах ажлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгө, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийхээр ажиллаж байна. Энэ ажлын хүрээнд 210 худаг хийгдэнэ.	40		
		2	Нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглан газрын гүнээс ус татах тоног төхөөрөмжийг хуучин инженерийн хийцтэй худгуудыг засварлан суурилуулах, худаг гаргах үйл ажиллагаанд шинэ дэвшилтэт техник технологи нэвтрүүлэх	2017-2020	Инженерийн хийцтэй 25-аас доошгүй худагт нар, салхины эрчим хүчээр ажиллах ус өргүүр суурилуулах	-2017 онд нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглан газрын гүнээс ус татах дэвшилтэт тоног төхөөрөмж, технологийг Өмнөговь аймгийн 30 худагт суурилуулах ажил хийгдэнэ.	0		
24	2.36. Бэлчээрийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулах, төлөв байдлыг тогтоох, хянах, сэргээн сайжруулах, доройтол, талхагдал,	1	Бэлчээрийн харилцааг зохицуулах Бэлчээр хамгаалах тухай хуулийн төслийг боловсруулах /БТГ, МААБХЗГ, ХХ/	2017-2020	Хуулийн үзэл баримтлалыг боловсруулж батлуулах	УИХ-ын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д “Отрын бэлчээрийг хамгаалах тухай” хуулийн төслийг 2017 онд боловсруулахаар заасан. Гэвч тус хуулиар зөвхөн улсын тусгай хэрэгцээний отрын бүс нутгийн бэлчээрийг хамгаалахтай холбоотой харилцааг зохицуулахаар заасан нь нийт бэлчээрийг хамгаалах, ашиглахтай холбоотой боловсруулах хуулийн төсөлтэй үзэл баримтлалын хувьд	0		

цөлжилтийг бууруулах, бэлчээрт хөнөөл учруулж байгаа мэрэгч амьтан, шавжтай тэмцэхэд малчдын оролцоог нэмэгдүүлж, байгаль орчинд халгүй, дэвшилтэт аргыг ашиглана.					зөрчилтэй байгаа тул өмнө боловсруулсан хуулийн төслийг уялдуулах чиглэлээр тандалт, үнэлгээ хийх түвшинд байна.			
	2	Бэлчээрийн газар зохион байгуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг орон нутгийн төр захиргааны байгууллагатай хамтран зохион байгуулах /МААБХЗГ/	2017-2020	Аймаг, сумдын бэлчээ-рийн менежментийн төлөвлөгөөг шинэчлэн зохион байгуулах	-Байгаль цаг уурын 4 бүсийн төлөөлөл Архангай, Дундговь, Дорнод, Ховд аймгуудын Засаг дарга нарт “Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах тухай” 2017 оны 04 дүгээр сарын 14-ны өдрийн албан бичгийг хүргүүлж, аймгийн Засаг даргын захирамжаар бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах ажлын хэсгийг томилуулаад байна. -Яам, ГЗБГЗЗГазар, ХААИС-ийн Агробиологийн сургууль, “Ногоон алт”, “Малын эрүүл мэнд” зэрэг төсөлтэй хамтран дээрх аймгуудын “Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө дэх бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөний загварыг шинэчлэн боловсруулж байна.	0		
	3	Байгаль, экологийн онцлогтой уялдуулан бэлчээрийн газарт бүсчлэл тогтоож, бүс тус бүрийн төлөв байдлыг үнэлэх, хянах ажлыг зохион байгуулах МААБХЗГ	2017-2020	Төвийн бүсийн аймгуудын бэлчээ-рийн төлөв байдлын үнэлгээг хийх	-Бэлчээрийн газарт бүсчлэл тогтоож, бүс тус бүрийн төлөв байдлыг үнэлэх ажлыг холбогдох байгууллагатай хамтран зохион байгуулах тухай “Санамж бичиг” байгуулахаар тохиролцон ажиллаж байна. Хэнтий аймгийн нутаг дахь улсын тусгай хэрэгцээний аймаг дундын отрын “Хэрлэнбаян Улаан”, Булган аймгийн нутаг дахь “Чилэнгийн бүс” нутгийн бэлчээрийн төлөв байдлын үнэлгээг Аймаг дундын отрын бэлчээр ашиглалтын захиргаа, “Ногоон алт”, “Малын эрүүл мэнд” төсөлтэй хамтран 8 дугаар сард хийхээр төлөвлөн ажиллаж байна.	0		
	4	Улсын болон орон нутгийн тусгай хэрэгцээний нөөц бэлчээрийг шинээр бий болгох, ашиглалтыг сайжруулах /МААБХЗГ, АДОБАЗ/	2017-2020	Улсын тусгай хэрэгцээний аймаг дундын отрын бэлчээ-рийг 50.0 мян.га-аар нэмэгдүүлэх	-Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг сумын нутаг дахь 87.000 га бэлчээрийг улсын тусгай хэрэгцээнд авах ажлыг зохион байгуулахаар Хөвсгөл аймгийн Засаг даргад албан бичиг хүргүүлсэн. Засаг даргад Цэцэрлэг сумын Засаг даргад ХХАА-н сайдын 2016 оны А-56 дугаар тушаалаар байгуулагдсан “Улсын тусгай хэрэгцээний отрын бэлчээрийн судалгаа хийх” үүрэг бүхий ажлын хэсэгтэй хамтран ажиллах чиглэл өгсний дагуу ажлын хэсэг судалгааны ажлыг 7 сард хийхээр төлөвлөн ажиллаж байна.	40		
5	Бэлчээрт хөнөөл	2017-	Үлийн	- Бэлчээрийн ургамалд хөнөөл учруулж буй царцаа,				

			учруулж буй үлийн цагаан оготно, царцаатай байгаль орчинд халгүй, дэвшилтэт арга технологи ашиглан тэмцэх арга хэмжээг өргөжүүлэх, малчдын оролцоог нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулах /МААБХЗГ/	2020	цагаан оготно тархсан 10 аймгийн 520.0 мян.га, царцаа тархсан 2 аймгийн 80.0 мян.га талбайд тэмцэх ажлыг зохион байгуулах, бэлчээ-рийн даац, багтаам-жыг 600.0 мян.га-аар нэмэгдүүлэх	болон мэрэгч амьтантай микробиологийн аргаар тэмцэх арга хэмжээг 2017 онд зохион байгуулах, хөнөөлт мэрэгч амьтан, царцааны тархалт, хөнөөлийн тодотгох судалгаа хийлгэх тухай” Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017 оны 04 дүгээр сарын 19-ны өдрийн А-131 дугаар гаргуулав. - Бэлчээрийн ургамалд хөнөөл учруулж буй царцаа, болон мэрэгч амьтны тархалт хөнөөлийн тодотгох судалгаа хийлгэх тухай 170503/04-069 дугаартай гэрээг байгуулж, гэрээний дагуу хаврын тодотгох судалгааг хийлгээд байна. -2017 онд Баянхонгор, Өвөрхангай аймгийн 50.0 мянган га бэлчээрт микробиологийн аргаар үлийн цагаан оготной тэмцэх арга хэмжээг орон нутагт зохион байгуулах тухай “Шим” ХХК-тай байгуулсан АГТ 170407/04-052 дугаар гэрээгээр дундажаар 82.3 хувьтай гүйцэтгээд байна. - Үлийн цагаан оготной энгийн механик аргаар 13 аймаг, аймаг дундын отрын бэлчээрийн 480 мянган га талбайд тэмцэх ажлыг зохион байгуулахаар ажиллаж байна. - Царцаатай тэмцэх ажлыг химийн аргаар 6-7 дугаар сард 3 аймгийн 89.8 мян.га бэлчээрийн талбайд зохион байгуулахаар Баян-Өлгий, Ховд, Говь-Алтай аймгуудын ХХААГ-тай гэрээ байгуулж мэргэжил арга зүйн удирдлагаар ханган ажиллаж байна. Энэ ажилд шаардагдах 13500 литр царцааны хорыг тендерийн гэрээгээр нийлүүлж орон нутагт технологийн хугацаанд нь хуваарилан хүргүүлээд байна.	40		
25	2.37. Мал аж ахуйн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангахад чиглэгдсэн Малын генетик нөөцийн тухай, Бэлчээр хамгаалах тухай, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай, Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төслүүдийг тус тус боловсруулах	1	Малын генетик нөөцийн тухай, Бэлчээр хамгаалах тухай, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай, Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төслүүдийг тус тус боловсруулах /БТГ, ХХ/	2017-2020	Хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулж, ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлэн УИХ-д өргөн мэдүүлэх	Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн үзэл баримтлалын төслийг ХЗДХЯ-аар хянуулж, 2016 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдөр батлуулсан. Батлагдсан үзэл баримтлалын дагуу томилогдсон ажлын хэсэг хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулж, Засгийн газрын 2016.12.21-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж, мөн өдрийн 61 дүгээр тэмдэглэлээр УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр тогтсон. Улмаар 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр УИХ-д өргөн мэдүүлсэн бөгөөд УИХ-ын 2017 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх эсэхийг, 2017 оны 06 дугаар сарын 09-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар анхны хэлэлцүүлгийг тус тус хийсэн. БОХАА-н байнгын хороо тус хуулийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэж байна.	40		

	батлуулж, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлнэ.					Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн төслийг боловсруулж, Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн дэмжигдэн, Засгийн газраас 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр УИХ-д тус хуулийн төсөл болон дагалдах хуулийн төслүүдийг өргөн мэдүүлсэн. УИХ-ын 2017 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн нэгдсэн чуулганаар уг хуулийн төслийг хэлэлцүүлж дэмжигдсэн. БОХХААБ-ын хорооноос байгуулагдсан ажлын хэсгээс анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн хуулийн төслийг БОХХААБайнгын хорооны 2017 оны 05 дүгээр сарын 30-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж, УИХ-ын нэгдсэн чуулганы 2017 оны 06 дугаар сарын 08-ний өдрийн хуралдаанаар дэмжин эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэхээр шилжүүлээд байна. УИХ-ын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Отрын бэлчээр хамгаалах тухай хуулийн төслийг 2017 онд, Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төслийг 2018 онд тус тус боловсруулахаар заасан.			
26	2.38. Мал аж ахуй эрхлэх уламжлалт хэв маяг, мэдлэгийг хадгалах, баяжуулах, малын тоо, төрөл, сүргийн бүтцийн зохист харьцааг баримтлах, эрчимжсэн аж ахуйг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	1	Мал аж ахуй эрхэлж ирсэн олон зуун жилийн уламжлалт мэдлэгийг бүртгэх, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, сурталчлах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх /МААБХЗГ/	2017-2020	МАА эрхэлж ирсэн уламж-лалт мэдлэгийг бүртгэх, мэдээл-лийн сан бүрдүүлэх эрх зүйг бүрдүүлэх	Мал аж ахуйн салбарын ололт, амжилт болон тэргүүний малчдын туршлагыг олон нийтэд хүргэх, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр зорилгоор ТНБД-ын 2017 оны 3 дугаар сарын “Төл таван эрдэнэ” нэвтрүүлгийг МҮОНТ-ээр 3 сарын 15-наас 6 сарын 15-ны хооронд бэлтгэн хүргэхээр ТНБД-ын А-69 дугаар тушаалыг гарган гэрээ байгуулав.	0		
		2	Үхэр сүргийн таваарлаг байдал, тоог өсгөх, сүрэгт эзлэх хээлтүүлэгч, хээлтэгчийн тоог зохистой түвшинд барих, тоо нь цөөрч мөхөлд хүрч болзошгүй үүлдэр, омгийн мал	2017-2020	Нийт мал сүрэгт үхрийн эзлэх хувийг 7.0 хувьд хүргэх	“Тацуурт” ХХК нь Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Франц улсаас импортлон оруулж ирж өсгөн үржүүлж байгаа махны чиглэлийн Лимүзэн үүлдрийн үхрүүдээс манай нутагт төрсөн цэвэр үүлдрийн хээлтэгч, хээлтүүлэгчийг эргэн төлөгдөх гэрээний дагуу хүлээн авч энэ төрлийн жижиг, дунд аж ахуй эрхлэж байгаа аж ахуйн нэгжүүдийн үхрийн чанарыг сайжруулна. Тоо нь цөөрч мөхөлд хүрч болзошгүй үүлдэр, омгийн малын олшруулах, өсгөхөд төрөөс дэмжлэг үзүүлэх, үрийг нь авч зохиомол хээлтүүлэг хийх, хадгалах тал дээр	40		

			<p>үржүүлж буй иргэн, ААНБ-д мэргэжил арга зүйн болон хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх /МААБХЗГ/</p>			<p>МУСҮТ-тэй хамран ажиллаж байна.</p> <p>Үхэр сүргийн таваарлаг байдал, тоог өсгөх, сүрэгт эзлэх хээлтүүлэгч, хээлтэгчийн тоог зохистой түвшинд байлгах үүднээс “Махны чиглэлийн цэвэр үүлдрийн Герефорд бухны гүн хөлдөөсөн үр үйлвэрлэх” гүйцэтгэгчийг сонгох ТШ/17/06/03/МСА дугаартай тендерийг зарлаад байна. Үнийн дүн 200,000,000.0 (Хоёр зуун сая) төгрөг, Монгол улсад үйлдвэрлэсэн 30,000.0 тунгаас доошгүй гүн хөлдөөсөн үр хүлээн авна. Энэ үрээр махны чиглэлийн үхэрт зохиомол хээлтүүлэгч хийнэ.</p> <p>Хонины аж ахуйг хөгжүүлэх, таваарлаг байдлыг нь сайжруулах үүднээс Меринос үүлдрийн эм хонь -217, хуц-10, Франц улсаас импортлон оруулж ирлээ. Цаашид үржлийн аж ахуй байгуулан тоо нь цөөрч мөхөлд хүрч болзошгүй байгаа нарийн ноост хонины үүлдэр, омгийн мал үржүүлж буй иргэн, ААНБ-д мэргэжил арга зүйн зөвлөгө өгөх, сургалт зохион байгуулах, хээлтэгч, хээлтүүлэгч бойжуулан олгох ажлыг зохион байгуулна.</p>			
		3	<p>“Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих” хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>“Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих” хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж, ЗГ-ын тогтоо-лоор батлуулан хэрэгжүүлэх</p>	<p>“Эрчимжүүлсэн аж ахуйг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх” үндэсний хөтөлбөрийн төслийг боловсруулах Ажлын хэсгийг ТНБД-ын А/... тушаалаар байгуулсан. Ажлын хэсэг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу тус хөтөлбөрийг боловсруулах үндэслэл, тулгамдаж байгаа асуудал, бэрхшээлийн цар хүрээг тодорхойлох, холбогдох тоон болон чанарын мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлж, гарах үр дүн, үр нөлөөг эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн загвар, төсөөлөлд үндэслэн боловсруулах, төслийн хувилбарыг тус хуулийн 17.1.3а-д, 17.2 дахь хэсэгт тус тус заасан шалгуурын дагуу үнэлэх ажлыг 4 чиглэл /махны үхэр, сүүний үхэр, хосолмол ашиг шимт үхэр, зөгийн аж ахуй/-д гүйцэтгээд байна.</p> <p>-Энэ оны 3 дугаар улиралд гахай, шувуу, хонь, сүүний ямааны чиглэлийн төлөв байдлын дүн шинжилгээ, тооцоог хийх, хөтөлбөрийн төслийг эцэслэн боловсруулах, Сайдын зөвлөлийн болон Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэл-цүүлэх ажлууд төлөвлөсөн хугацааны дагуу хийгдэнэ.</p>	40		
		4	<p>Нийслэл хот болон томоохон хот</p>	2017-2020	<p>Сүү, махны чиглэлийн</p>	<p>-ХХАА-н яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын А/335</p>			

			суурингийн ойролцоо сүү, махны чиглэлийн арвин ашиг шимтэй үхрийн эрчимжсэн аж ахуйг хөгжүүлэх, хөнгөлөлттэй зээл, хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах /МААБХЗГ, МХС/		үхрийн эрчимжсэн аж ахуй эрхэлж буй 10-аас доошгүй ААН, иргэдэд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх	тоот тушаалаар сүүний чиглэлийн үхэр үржүүлэгч 13 аж ахуйн нэгжид 134 сая төгрөг, ХХАА-н Сайдын А-103 дугаар тушаалаар 19 аж ахуйн нэгжид 225 сая төгрөгийн төслийн дэмжлэгийг үзүүлсэн. -ХХААЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын А/335 тоот тушаалаар махны чиглэлийн үхэр үржүүлэх төсөлд 20 аж ахуйн нэгжид 200 сая төгрөгийн зээлийн дэмжлэгийг үзүүлсэн. - Мах, сүүний анхдугаар аян"-ыг эрчимжүүлэх зорилгоор 2017 онд дотоодын эх үүсвэрээс санхүүжүүлэхээр "Махны болон сүүний чиглэлийн үхэр" үржүүлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор төсөл шалгаруулалтыг зохион байгуулсан. Нийт төсөвт өртөг 800.000.000,0 /найман зуун сая төгрөг/	40		
		5	Гахай, тахиа, шувуу, зөгий, загасны аж ахуйг хөгжүүлэхэд мэргэжил арга зүйн болон зээлийн дэмжлэг үзүүлж, импортын бүтээгдэхүүний тоо хэмжээг бууруулах /МААБХЗГ, МХС/	2017-2020	Гахай, тахиа, шувуу, зөгий, загасны аж ахуй эрхэлж буй 5-аас доошгүй ААН, иргэдэд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх	-2016 онд гахайн цогцолбор аж ахуйд дэмжлэг үзүүлэх төслийн баримт бичгийг боловсруулж шаардлага хангасан 1 төслийг сонгон шалгаруулах ажлыг зохион байгуулан 109 сая төгрөгний хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлсэн байна. Төслийн үр дүнд энэ онд гахайн махны үйлдвэрлэл 200 тн-өөр нэмэгдэнэ. -Шувууны аж ахуй эрхлэгчдийн холбоотой хамтран шувууны аж ахуй эрхлэгчдийн үйл ажиллагаанд судалгаа хийсний үндсэн дээр импортын өндөгний татварыг 20 хувь болгох саналыг Сангийн яаманд хүргүүлсэн. -Зөгийн аж ахуйг дэмжих зорилгоор 34.1 сая төгрөгний үнэ бүхий 231 ширхэг башкер үүлдэрийн эх зөгийг иргэн, аж ахуйн нэгжид зээл хэлбэрээр олгох ажлыг Мал хамгаалах сан, Монголын зөгийчдийн нийгэмлэгтэй хамтран зохион байгуулав. Энэ ажлын үр дүнд зөгийн бүлийн тоо 250-аар нэмэгдэх урьдчилсан тооцоо гарч байна. Зөгийн балыг Европын холбооны улс руу экспортлоход малын эмийн үлдэгдэл, бусад бохирдуулагчийг хянах төлөвлөгөөг ЕХ-ы гишүүн бус орнуудад тавигдах хууль эрх зүй, шаардлагад нийцүүлэн төслийг боловсруулж, ЕХ-ны эрүүл мэнд хүнсний аюулгүй байдлын газарт хүргүүлсэн. Цаашид ЕХ-ны холбогдох байгууллагаас уг саналыг судлан, батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу шаардлага хангасан тохиолдолд Монголоос ЕХ руу зөгийн бүл экспортлох нөхцөл бүрдэх болно. Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж байгаа "Хөдөө аж ахуйн хөгжил, нэмэлт санхүүжилт"	40		

						<p>төслийн хүрээнд 2017-2019 онд 500-д мянган долларын хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөн ажиллаж байна.</p> <p>Үр дүнд нь нэгдүгээрт Аж ахуйн нэгжүүдийн маркетинг, техникийн чадварийг дээшлүүлнэ. Хоёрдугаарт бүтээгдэхүүний брэндүүдийг хөгжүүлсэн байна.</p> <p>-Загасны аж ахуйн талаарх мэдээлэл цуглуулах, цаашид авах арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжилтийг хангах зорилгоор НҮБ-ийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагын санхүүжилтээр хэрэгжүүлсэн ТСР/MON/3501 “Загасны аж ахуйг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх” техник хамтын ажиллагааны төсөлтэй хамтран ажиллаж байна.</p>			
27	2.39 Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана.	1	Төвийн бүсэд тариалангийн газрын боломжит орон зайн ашиглалтыг сайжруулж, баруун, зүүн бүсэд атаршсан газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулан, бүртгэл хяналтыг сайжруулан нэгдсэн мэдээллийн сантай болох	2016-2020	<p>Арс GIC программд улсын хэмжээний 21 аймаг, сумдын тариалангийн талбайн байршлыг нэг бүрчлэн M1:100000 хураангуйлалтай газар зүйн зурагла-лыг хийж, мэдээл-лийн санг байгуулах ажлыг эхлүүлэх, аймаг, нийслэл, сум, багийн удирлага, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн</p>	<p>2017 онд 381.6 мянган га-д үр тариа үүнээс 362.1 мянган га-д буудай, 23.2 мянган га-д тэжээлийн, 28.6 мянган га-д тосны ургамал 15.1 мянган га-д төмс, 8.5 мянган га-д хүнсний ногоо тус тус тариалж 498.5 мянган тонн үр тариа, үүнээс 477.6 мянган тонн буудай, 46.4 мянган тонн тэжээлийн, 22.8 мянган тонн тосны ургамал, 166,5 мянган тонн төмс, 102.1 мянган тонн хүнсний ногоо тус тус хураан авч 392.5 мянган га-д чанар сайтай уринш боловсруулж бэлтгэхээр төлөвлөсөн.</p> <p>Тариалалтын урьдчилсан дүнгээр улсын хэмжээгээр 358.3 мянган га-д үр тариа, үүнээс 343.7 мянган га-д улаанбуудай, 12.5 мянган га-д төмс, 5.0 мянган га-д хүнсний ногоо, 58.4 мянган га-д тосны ургамал, нийтдээ 448.3 мянган га-д тариалалт хийж 98.0 хувийн явцтай байна.</p> <p>ХХААХҮЯамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017 оны А-142, Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын даргын А-123 хамтарсан тушаалаар ХАА-н эдэлбэр газар /бэлчээр, хадлан, атаршсан газар, газар тариалангийн газар/-ын мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх зорилгоор салбарт ашиглагдаж байгаа мэдээллийн сангуудын мэдээллийг нэгтгэх, нэгдсэн санд оруулах, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж, одоо байгаа 13 нэр төрлийн мэдээ, мэдээлэл, цаашид хөгжүүлэх мэдээллийн сангийн ерөнхий зураглалыг гаргав.</p> <p>Энэ ажлын хүрээнд сум орон нутаг дахь холбогдох мэргэжилтэнгүүдийн мэдээлэл бүрдүүлэх, боловсруулах, нэгтгэн санд оруулах талаар сургалтыг ГЗБГЗЗГ-тай</p>	40		

				захиргаа-ны байгууллага, мэргэжилтнүүдийн тариалангийн талбайг бүртгэлжүүлэн, мэдээл-лийн сан байгуулах чадавхийг бэхжүүлэх	<p>хамтран зохион байгуулахаар төлөвлөж байна. Мэдээллийн сангийн журмыг боловсруулж байна. Мөн “Улсын газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө”-г шинэчлэх ажлын хүрээнд Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газартай 04 дүгээр сарын 13-ны А-124 болон Төрийн нарийн бичгийн даргын А/117 дугаар тушаалаар хамтарсан ажлын хэсгийг байгуулж, газар тариалангийн салбарын цаашдын бодлого, үйл ажиллагааг уялдуулан төлөвлөгөөнд тусгаж 9 дүгээр сард батлахаар болсон.</p> <p>ХХААХҮЯ-НХХЯ хамтран “Залуу тариаланч” төслийг хамтран хэрэгжүүлэхээр төслийн саналыг боловсруулсан. Орон нутагт 16-39 насны залуучуудыг хүнсний ногоо тариалах бизнес эрхлэхэд хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих багц хөтөлбөрүүдээс зээл олгох, зээлийн хөрөнгөөр Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаас бага оврын тоног төхөөрөмж худалдан олгох, ахмад ногоочдыг халамжлан хүмүүжүүлэгч багшаар ажиллуулах, ногоочдын залгамж үеийг бэлтгэх зорилготой юм. Төслийг хоёр үе шаттай хэрэгжүүлнэ. 2017 онд туршилтын үе шат 4,6 тэрбум төгрөг, 2018 оноос улс даяар дэлгэрүүлэх үе шат 35,6 тэрбум төгрөг зарцуулах юм. Нийт 6000 гаруй залуучуудыг хамруулна. 3,5-5,0 мянган га талбайгаар тариалалт нэмэгдэнэ.</p> <p>“Хүнсний ногоо” хөтөлбөр боловсруулж, ногоочид, ТББ, ХААИС-н багш эрдэмтэдийн санал авч хэлэлцүүлэг зохион байгуулав.2017 оны төсвийн тодотголд Хүнсний ногооны усалгаа, зоорь, үр хангамж, техник, тоног төхөөрөмж, нийлэг хальсан хүлэмжийн хангамжийг нэмэгдүүлэх төсвийн санал өгсөн байгаа.</p> <p>2017 оны намраас хэрэгжиж эхлэх АХБ-ны санхүүжилттэй “Бага орлоготой ядуу өрхийн хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх” төслийн судалгаа танилцуулгыг хийж Төв аймгийн Борнуур сум, Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум, Увс аймгийн Улаангом сум, Дархануул аймгийн Орхон сумын өрхүүдийг хамруулахаар болсон. Төслийн санамж бичиг, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг эцэслэн боловсруулж, төсөл 10 сараас хэрэгжиж эхлэхээр болсон.</p>			
	2	Газар тариалангийн гаралтай	2016-2020	Гурил үйлдвэрлэлд 320.0	ХХААХҮ-н сайдын 2017 оны 02 сарын 22-ний өдрийн А-26 дугаар тушаалаар 2016 оны ургац хураалтын дүнгээр гурил үйлдвэрлэлд 292,4 мянган тонн буудай	40		

			бүтээгдэхүүнд төрөөс олгох татаас, хөрөнгө оруулалт, мөнгөн урамшууллын тогтолцоог боловсронгуй болгож, бүтээгдэхүүний борлуулалтыг биржийн арилжаанд шилжүүлэх		мян.тонн буудай нийлүүлэх	нийлүүлэгдэж нийтдээ 726 аж ахуйн нэгж, иргэнд 14.9 тэрбум төгрөгийн мөнгөн урамшуулал олгов. Цаашид төрөөс олгож буй урамшууллыг бүтээгдэхүүний чанартай нь уялдуулан олгох асуудлыг боловсронгуй болгохоор ажиллаж байна. 2017 онд 381.6 мянган га-д үр тариа үүнээс 362.1 мянган га-д буудай, 23.2 мянган га-д тэжээлийн, 28.6 мянган га-д тосны ургамал 15.1 мянган га-д төмс, 8.5 мянган га-д хүнсний ногоо тус тус тариалж 498.5 мянган тонн үр тариа, үүнээс 477.6 мянган тонн буудай, 46.4 мянган тонн тэжээлийн, 22.8 мянган тонн тосны ургамал, 166,5 мянган тонн төмс, 102.1 мянган тонн хүнсний ногоо тус тус хураан авч 392.5 мянган га-д чанар сайтай уринш боловсруулж бэлтгэхээр төлөвлөсөн. Дотоодын гурил үйлдвэрлэлд 320 мян.тн буудай нийлүүлнэ.			
		3	Төрөөс олгох татаас, хөрөнгө оруулалт, мөнгөн урамшууллын тогтолцоог боловсронгуй болгож, жилд төмс тариалах 15.0 мян.га, хүнсний ногооны 8.5 мян.га талбайд тариалалт хийхээр тооцож урамшуулал олгох	2016-2020	Төмс, хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, төмсний хэрэгцээг 100 хувь, ногооны хэрэгцээг 55 хувь хангах	2016-2017 онд урамшуулал олгох төсөв батлагдаагүй. 2016 онд төмс 14.6 мянган га-д төмстариалж 153,7 мянган тн, 8.3 мянган га-д хүнсний ногоо тариалж, 93.5 мянган тн тус тус хураав. Хүн амын төмсний хэрэгцээг дотоодын ургацаас 100, хүнсний ногооны хэрэгцээг 55 хувь хангав. 2020 он хүртэл төсөв, эдийн засаг хүнд үед урамшууллын асуудлыг төсөвт тусгахгүй байх чиглэлийг Засгийн газраас өгсөн.	40		
		4	Эх орны төмсний шинэ сортын суперэлит үр үйлдвэрлэх, вирусгүй бичил булцуун үрээр дотоодын хэрэгцээг хангахад дэмжлэг үзүүлэх	2016-2020	Вирусгүй бичил булцууг 125 мянган ширхэг, элит үр 400 тонныг үйлдвэрлэж, жил бүр үр шинэчлэлийн системийг	Вирусгүй бичил булцуу 80.0 мянган ширхэгийг УГТХ-н үйлдвэрлэж, Элит үр ХХК-тай гэрээ байгуулан суперэлит, элит үр үйлдвэрлэж, төмсний үр шинэчлэлд зориулан 35.2 тн үрийг ТНБД-ын А-166 дугаар тушаалаар аймаг, нийслэлийн ХХАА-н газарт олгов.Энэхүү арга хэмжээний үр дүнд 14.1 га-д тариалалт хийж 282 тн үрийн ургац хураан авна.2018 онд элит үрээр 113 га талбайд тариалалт хийх боломж бүрдэнэ.	40		

				тогтвор- жуулах				
5	Хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэлийг төвийн бүсэд Дархан-уул аймгийн УГТЭШХ-г, баруун бүсэд Увс аймагт, зүүн бүсэд Дорнод, Хэнтий аймгийн үр үйлдвэрлэгчдийг түшиглэн хөгжүүлэх, нэр төрлийг нэмэгдүүлэхэд дэмжих	2016-2020	Ил талбайн ногооны үр 8 нэр төрлийг үйлдвэрлэж, хэрэгцээний 60 хувийг хангах	<p>2016 онд хүнсний ногооны 8 нэр төрлийн 7200 кг үрийг Увс, Хэнтий, Завхан, Дархан-уул аймагт үйлдвэрлэсэн. Үрийн хэрэгцээний 40 хувийг хангасан.</p> <p>Хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэлийг дэмжиж 50.0 сая төгрөгт тендер зарлан авч, хуваарийг ХХАА-н сайдын А-72 тушаалаар, 3 нэр төрлийн 3365 кг ногооны үрийг хуваарийн дагуу 21 аймаг, нийслэлийн 10 дүүргийн ХХАА-н газраар дамжуулан олгож, хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллав.</p> <p>2017 онд төсөв батлагдаагүй.Төсвийн тодотголд үр авах, үр үйлдвэрлэлд дэмжлэг үзүүлэх төсвийн санал хүргүүлсэн боловч дэмжигдээгүй болно.</p> <p>Монгол ногоо төслийн хүрээнд стандартын шаардлага хангасан 12 нэр төрлийн хүнсний ногооны 7500 кг, төл сонгины 38 тн үрийг тариалалтад зориулан ногоочдод олгосон.</p> <p>Мөн төслийн хүрээнд Увс, Сэлэнгэ аймагт хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэх, тусгай зөвшөөрөл бүхий иргэн аж ахуйн нэгж, хоршоодыг дэмжих чиглэл бүхий сургалт зохион байгуулж, 100 ногоочинг хамруулсан. Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага менежмент төслийн хүрээнд Булган, Хөвсгөл аймагт “Байцаа, сонгины үрслэг, тарих арчлах,хураах, хадгалах технологийн сургалт зохион байгуулж, 120 ногоочин хамруулав.</p>	40			
6	Хүнсний ногооны нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, сортуудыг турших, нутагшуулах, усалгаажуулах, механикжуулах замаар үйлдвэрлэлийг дэмжих	2016-2020	Өмнөх жилийн ажлын үр дүнг тогтворжуула	<p>2016 онд хүнсний ногооны хүлэмжийн хэмхийн Saladin F1, лоолийн Tolstoi F1 сортыг туршилтад, Артишокийн Green globe сортыг ирээдүйтэй сортоор, шар луувангийн Шантенэ Роял, хүрэн манжингийн Одноростковая, улаан луувангийн Софит, гоньдны Лесногородская, сонгины баян овоо сортуудыг нутагшсан сортоор батлав.</p> <p>2017 онд Таримал ургамлын үр сортын жагсаалтын эх бэлтгэж, хэвлэлтэд шилжүүлэх хэлэлцүүлгийг 3 удаа зохион байгуулав.”ХАА-н таримлын сортын каталоги” номыг НҮБ-ын санхүүжилтээр 1000 ширхэг хэвлүүлж, тариаланчид, ногоочид, ХХАА-н газрын номын сангийн фондод хүлээлгэн өгөв. Энэхүү номонд анх удаа бүх таримлын сортуудыг нэгтгэж, тариаланчдын гарын авлага болгосноороо онцлогтой юм.</p> <p>Байцааны 14 , сонгины 12 , хүрэн манжингийн 5 , шар манжингийн 1 , луувангийн 5 , яншуйны 1 , хашын 3,</p>	40			

						салатны 3, лоолийн 2, улаан луувангийн 1, тарвасны 4, хулууны 3, гуаны 2, хэмхний 2, брокколигийн 1, чинжүүний 3 сорт, нийт 17 нэр төрлийн хүнсний ногооны 63 сортыг шинээр сорт сорилт, туршилтад УГТ-н хүрээлэнд болон үйлдвэрлэлд Гацуурт ХХК-д тарьж эхэлсэн. БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих” төслийн хүрээнд хүнсний ногооны усалгаанд ашиглах усны хэмнэлттэй дуслын систем болон бага оврын бороожуулах усалгааны тоног төхөөрөмжийг нийлүүлэх тендерийн сонгон шалгаруулалтыг хийж БНХАУ-ын “Foton lovol heavy industry” ХХК шалгарч гэрээ байгуулж байна. Үүний үр дүнд хүнсний ногооны 810 га талбайн усан хангамж сайжрах боломж бүрдэх бөгөөд худалдан авч аж ахуйн нэгж, хоршоо, ногоочдод хөнгөлөлттэй зээлээр олгохоор төлөвлөж байна.			
		7	Газар тариалангийн механикжсан ажлыг төлбөртэй гүйцэтгэж өгдөг аж ахуйн нэгж, хоршоонд техник, технологийн шинэчлэл хийхэд дэмжлэг үзүүлэх, төмс хүнсний ногоо үйлдвэрлэлийн техникийн шинэчлэл хийх	2017-2020	Төмс, хүнсний ногооны үйлдвэрлэлд шаардлагатай дунд оврын трактор, ХАА-н машин нийлүүлж, эргэн төлөх нөхцөлтэйгээр ногоочдод олгох	2017 онд: БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн 7.6 сая ам. долларын хөрөнгөөр Хөдөө аж ахуйн зориулалттай дунд оврын трактор, техник, тоног төхөөрөмжийг худалдан авч аж ахуйн нэгж, хоршоонд хөнгөлөлттэй зээлээр олгохоор төлөвлөж байна. Тус зээлийн хөрөнгөөр худалдан авах техникийг нийлүүлэгчийг сонгон шалгаруулж гэрээ байгуулахаар ажиллаж байна. Улсын төсвийн 1,870.0 сая төгрөгийн хөрөнгөөр хүнсний ногоо тариалах зориулалттай 27 иж бүрдэл техникийг худалдан авч газар тариалангийн механикжсан ажлыг төлбөртэй гүйцэтгэж өгдөг аж ахуйн нэгж хоршоонд хөнгөлөлттэй зээлээр олгохоор төлөвлөж байна. Дунд оврын трактор, хүнсний ногооны иж бүрдэл техникийг нийлүүлэгчийг сонгох шалгаруулах тендерийг зарлаад байна. Дээрх техникийг худалдан авч ногоочдод хөнгөлөлттэй зээлээр олгосноор хүнсний ногоо тариалдаг 300 өрхийн тариаланг механикжуулах боломж бүрдэж 600 га хүнсний ногооны талбайн хөрс боловсруулалт, тариалалт хийх, хураах ажлыг механикжуулна.	40		
28	2.40. Жимс жимсгэний нэр төрөл, үйлдвэрлэлийг	1	"Жимс жимсгэнэ" хөтөлбөр хэрэгжүүлж, Монголд ургах	2016-2020	НҮБ-ын ХХААБ-аас "Жимс жимсгэнэ"	"Жимс жимсгэнэ" хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж салбарын мэргэжилтэн, судлаачид, эрдэм шинжилгээний байгууллага, үйлдвэрлэл эрхлэгчдээр хэлэлцүүлж бэлтгэн яамдуудаас санал авахаар хүргүүлээд байна.	40		

	<p>нэмэгдүүлж, чацарганы үйлдвэрлэлийн нэгдсэн сүлжээ байгуулан, хүн амыг амин дэм бүхий жимс жимсгэнээр ханган, экспортын орлогыг нэмэгдүүлнэ.</p> <p>/ГТБХЗГ/</p>		<p>боломжтой жимс жимсгэний сортуудыг турших, нутагшуулах, үржүүлэх, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх, чацарганы тариалалт, хураалт, хадгалалт, боловсруулалт, борлуулалтын чанар стандарт, судалгаа шинжилгээнд суурилсан сүлжээг үүсгэж, өрсөлдөх чадварыг сайжруулан "Монгол чацаргана" бренд бий болгох, экспортод тогтвортой гаргах</p>		<p>төсөл хэрэг-жүүлж, алим, чавганы суулгац импорт-лож туршиж эхлэх, жимс жимсгэний тариалалтыг 6500 гад хүргэх, ургац 4000 тоннд хүргэх</p>	<p>НҮБ-ын ХХААБ-ын санхүүжилтээр “Монгол улсын жимс жимсгэний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх” төслийн нээлтийн семинарыг 2017 оны 06 сарын 09-ний өдөр зохион байгуулж бүх аймаг, нийслэлийн 60 гаруй жимс жимсгэнэ тариалагч, судлаач иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага оролцов.</p> <p>Тус төслийн хүрээнд алим, чавга зэрэг яст, үрт 5 төрлийн 35 сортын 7000 гаруй ширхэг суулгацыг импортлож турших, нутагшуулах, үржүүлэх ажлыг эхлүүлэх, суулгац эх материал турших хорио цээрийн байгууламж байгуулах, судлаач мэргэжилтний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэхээр төлөвлөж хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлээд байна.</p>			
29	<p>2.41. Газрын үржил шим, үр өгөөж, таримал ургамлын үр үржүүлгийн аж ахуйг цогцолбор байдлаар хөгжүүлж, үрийн сорт чанарыг сайжруулах замаар га-аас авах ургацын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.</p> <p>/ГТБХЗГ/</p>	1	<p>Таримлын элит үр үржүүлгийн төв, сорт, сорилтын салбаруудыг тариалангийн бүсийн онцлогт тохируулан байгуулж, техник технологийн шинэчлэл хийх</p>	2016-2020	<p>Сорт сорилтын хоёр төвийг сэргээн техник тоног төхөөрөмжөөр хангах</p>	<p>-Нутагшсан таримлын элит үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Дарханы Ургамал газар тариалангийн хүрээлэнтэй гэрээ байгуулж захиалгаар улаанбуудайн 4 сортын 344 тонн, бусад үр тарианы болон сэлгээний таримлын 180 тонн элит үрийг тус тус нийлүүлж нөөцийг бүрдүүлэв.</p> <p>-Анхдагч үрийн аж ахуйд техник технологийн шинэчлэл хийх, үрийн төрөлжсөн аж ахуйн нэгж байгуулж элит үрийн хэрэгцээг хангах зорилгоор Азийн хөгжлийн банкинд 2 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий төслийн танилцуулга хүргүүлээд байна.</p> <p>2017 онд: Улсын сорт сорилтын салбарыг сэргээх, техник тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл хийх зорилгоор улсын төсвийн тодотголд 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг шийдвэрлүүлэн сорт сорилтын техникийг шинэчлэхээр тендерийн баримт бичиг боловсруулж, үнэлгээний хороонд танилцуулав.</p> <p>Улсын төсвийн 1.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр анхдагч</p>	40		

					үрийн аж ахуйд техникийн шинэчлэл хийх зорилгоор трактор, үр тариа хураах комбайн, үрлүүр, сийрүүлүүр, хор шүршигч, үр сортлогч тус бүр 2 ширхэгийг худалдан авах ажлыг зохион байгуулж байна.			
		2	Ганд тэсвэртэй, ургац өндөртэй үр тариа, тос, тэжээл, буурцагт таримлын нутагшсан сортын үрийг үржүүлж, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх	2016-2020	<p>Ганд тэсвэртэй хоёр сортыг үржүүлж нутагшуулах</p> <p>Хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэлийг дэмжих төслийг Азийн хөгжлийн банкинд хүргүүлснээр 2017 оноос Увс аймгийн Улаангом, Дархан-уул аймгийн Орхон, Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумыг хамруулахаар болсон.Төслийн багтай судалгаа асуулга ярилцлага хийж санамж бичиг байгуулсан. Мөн Азийн хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлэх төслийн хүрээнд Баруун 5 аймагт ХАА-н салбарт нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх мега төслийн судалгаа Увс, Ховд, Баян-өлгий, Говь-алтай, Завхан аймагт хийгдэж эхэлсэн.</p> <p>2017 онд: Таримал ургамлын үрийн чанар хангамжийг сайжруулах зорилгоор “Үрийн аж ахуйн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайдын 2017 оны 03.03-ны өдрийн А/31 дугаар тушаал гаргаж хэрэгжилтийг зохион байгуулж байна.</p> <p>Нутагшсан таримлын элит үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Дархан- уул аймгийн Ургамал газар тариалангийн хүрээлэнтэй гэрээ байгуулж захиалгаар улаанбуудайн 4 сортын 344 тонн, бусад үр тарианы болон сэлгээний таримлын 180 тонн элит үрийг тус тус нийлүүлж нөөцийг бүрдүүлэв. Энэхүү арга хэмжээг үргэлжлүүлэн дотооддоо үрийн нөөц бүрдүүлэх зорилгоор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2017 оны 03.03-ны өдрийн Үрийн аж ахуйн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай А/31 дугаар тушаал гаргуулж түүний дагуу тариалангийн үндсэн бүсүүдээс Үр тариа, улаанбуудай тэжээлийн таримлын үр үржүүлэх төрөлжсөн аж ахуйн нэгжийг сонгон шалгаруулах ажлын хэсгийг ТНБД-ын А-137 дугаар тушаалаар батлуулан хэрэгжилтийг зохион байгуулснаар Төв, Сэлэнгэ, Булган, Дархан-Уул, аймгийн тариалан бүхий 10 аж ахуйн нэгжийг сонгон шалгаруулж үр үржүүлэх тусгай зөвшөөрөл олгон улмаар ТЭДС, Ургамал газар тариалангийн хүрээлэн, Үр үржүүлэгч аж ахуйн нэгжийг оролцуулан гурвалсан гэрээ байгуулан ажиллаж байна.</p> <p>Улсын сорт сорилтын зөвлөлийн хурлаар тэжээлийн вандуйн И2964 сортыг нутагшсан сортоор батлуулж зусах зөөлөн буудайн Тризо сортыг сорилтод оруулахаар</p>	40		

						тус тус шийдвэрлэв.			
30	2.42. Ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг төлөвшүүлж, тариалангийн талбайн хөрсийг элэгдэл, эвдрэлээс хамгаалж, үржил шимийг сайжруулах, таримлын зохистой сэлгээ, тэг элдэншүүлгийн технологийг үе шаттайгаар нэвтрүүлнэ.	1	Тариалангийн бүсийн 800.0 мянга гаруй га талбайд хөнөөлт организмын тархалтын судалгааг хийж, тэмцэх аргыг боловсруулах /ГТБХЗГ/	2016-2020	400.0 гаруй мянган га талбайд тархалтын судалгаа хийж, тэмцэх арга хэмжээг боловсруулах	Тариалангийн талбайн хог ургамал, хортон шавьж, мэрэгч, ургамлын өвчний тархалтыг урьдчилан мэдээлэх мэдээллийн системийг бий болгох” ажлын хүрээнд төсвийн хөрөнгө оруулалтаас тодогголоор 200 сая төгрөг батлагдсан. ”Ургамал хамгааллын тухай” хуулийн 5.4, 8.1.10, 11.1 дэх заалт, БСШУ-н сайдын 2015 оны үйл ажиллагааны чиглэл тогтоох тухай А/337 тушаалыг үндэслэн Ургамал хамгааллын эрдэм шинжилгээний хүрээлэнтэй гэрээ байгуулан Төв, Сэлэнгэ, Дархан-Уул аймгийн 400,0 мянга гаруй га талбайд хөнөөлт организмын тархалт, олшролтын судалгааг хийж, тэдгээртэй зөв зохистой хүн, мал амьтан, байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэх арга хэмжээг боловсруулах ажлыг гүйцэтгэхээр зохион байгуулж байна. Мөн дээрх ажлын үр дүнг үндэслэн хөнөөлт организмын тархалтыг урьдчилан мэдээлэх мэдээллийн цахим системийг бий болгох юм.	40		
		2	Хөнөөлт организмтой тэмцэх арга хэмжээнд ургамал хамгааллын цогц арга, газар тариалангийн зохистой дадлыг нэвтрүүлэх, төлөвшүүлэх /ГТБХЗГ/	2016-2020	Ургамал хамгааллын цогц арга, зохистой дадлыг нэвтрүүлэх, хэрэгжүүлэх чиглэлээр төмс, хүнсний ногоо эрхлэгч-дэд зориулсан технологийн заавар зөвлөмж боловсруулах, технологийн сургалт зохион байгуулах	АФАСИ олон улсын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй “Газар тариалангийн зохистой дадал” техник хамтын ажиллагааны төслийн хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар, Сайхан, Хөтөл, Ерөө зэрэг сумууд болон баруун бүсийн аймгийн 300 гаруй төмс, хүнсний ногоо, хүлэмжийн аж ахуйн эрхлэгч нарт зориулан “Хөдөө аж ахуйн зохистой дадал ба хүнсний аюулгүй байдал” сургалтыг зохион байгуулсан. Энэхүү сургалтаар тариалангийн үйлдвэрлэл явуулах явцад тариаланчид өөрсдийн өөрсдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, байгаль орчин, мал амьтанд халгүйгээр үйлдвэрлэл эрхлэх, үйлдвэрлэл эрхлэхэд шаардлагатай эх үүсвэрүүдийг тогтвортой байлгах, хүнсний аюулгүй бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зэрэг асуудлыг хөдөө аж ахуйн зохистой дадлыг хэрэгжүүлэх замаар хангах, бүтээгдэхүүний гарал үүслийн гэрчилгээг хэрхэн хөтлөх, ул мөрийг хэрхэн тодорхойлох талаар зааж сурталчлав. Сургалтад хамрагсдад зориулан “Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд зохистой дадал нэвтрүүлэх ” зөвлөмж болон “Ургамал түүний гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний ул мөрийг мөрдөн тогтоохбүртгэлтэй холбогдсон журам”-ыг хэвлүүлэн тараан өгсөн. Төслийн хүрээнд 2017 онд УХЭШХ-тэй хамтран лооль, өргөст хэмхийн тариалалтын үеийн хөдөө аж ахуйн	40		

					<p>зохистой дадлыг боловсруулсан бөгөөд төмсний тариалалтын үеийн хөдөө аж ахуйн зохистой дадлын тухай гарын авлагыг боловсруулж байна.</p> <p>АФАСИ олон улсын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй “Газар тариалангийн зохистой дадал” төслийн 2017-2018 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд сонгосон таримал тус бүрээр боловсруулан гаргасан гарын авлагыг хэвлүүлэн тараах, талбайн түүх хөтлөх дэвтрийг боловсруулж хэвлүүлэх, сонгосон таримлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд хөдөө аж ахуйн зохистой дадал, ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэглэх талаар төв, баруун бүсэд 3 удаа зохион байгуулахаар төлөвлөдөг байна.</p>			
	3	Тариалан эрхлэгч аж ахуйн нэгжүүдэд ургамал хамгааллын бодис, бордоог хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох /ГТБХЗГ, ТЭДС/	2016-2020	Ургацын тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулах зорилгоор хаврын тариалалтад зориулан ургамал хамгааллын бодис, бордоог хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох	<p>Хөдөө аж ахуйд ургамал хамгааллын зориулалтаар ашиглах ургамал хамгааллын бодис болон химийн бордооны жагсаалт болон тэдгээрийн хэрэглэх хэмжээг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд, Эрүүл мэндийн сайдын нарын 2017 оны 02 дугаар сарын 09-ний өдрийн А/30, А/20, А/62 хамтарсан тушаалаар батлуулан Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн сангийн 3702 дугаарт бүртгүүлсэн. Мөн 2017 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн Салбар зөвлөлийн хурлаар хөдөө аж ахуйд ургамал хамгаалах зорилгоор хэрэглэх биологийн гаралтай бодис, бордооны жагсаалтыг хэлэлцүүлэн баталж Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны цахим хуудсанд байршуулаад байна.</p> <p>2017 оны тариалалтад зориулан ургацын тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулах зорилгоор тариаланчдад хөнгөлөлттэй нөхцлөөр буюу 30 хувийн урьдчилгаа нөхцөлтэйгөөр үр ариутгал, хог ургамлын болон уриншийн 468.5 гаруй тонн ургамал хамгааллын бодис, 3040,5 тн нийлмэл бордоо нийлүүлэх ажлыг зохион байгуулснаас ургамал хамгааллын бодис 310, бордоог 155 аж ахуйн нэгж нийт давхардсан тоогоор 465 аж ахуйн нэгжид хөнгөлөлттэй нөхцлөөр ургамал хамгааллын бодис, бордоо олгоод байна.</p>	40		
	4	Сэлгээний таримлын нэр төрлийг тодорхойлж, үрийн нөөцөөр хангах,	2016-2020	Тариалангийн талбайн 5 хувьд сэлгээний	<p>Сэлгээний таримал болох арвай, хошуу будаа, хөх тариа, вандуйны нийт 180 тонн элит үрийг УГТХ-ээс шууд гэрээ байгуулах аргаар худалдан авч ТЭДС-д нөөц бүрдүүлсэн. Үүнээс 2017 онд сэлгээний таримлын арвай, хошуу будаа, хөх тарианы 105.5 тонн үрийг 19 аж ахуйн</p>	40		

			зах зээлд гаргах, сүрлэн хучлага үүсгэх технологийг хэрэгжүүлэх /ГТБХЗГ, ТЭДС/		таримал тариалах, сүрлэн хучлага үүсгэх	нэгжид гэрээгээр олгосон. Аж ахуйн нэгжүүдэд сэлгээнд тариалах зорилгоор ТЭДС-ийн нөөцөд байсан үрнээс хошуу будаа, арвайны үрийг 100 хувь олгосон бол хөх тариа, вандуйны үр үлдэгдэлтэй байна.			
		5	Тариалангийн талбайг хашаажуулах, ногоон хэрэм байгуулах /ГТБХЗГ, ТЭДС/	2016-2020	Тариалангийн талбайн 5 хувийг хашаажуулах	Хашаажуулсан тариалангийн талбайн судалгаа болон авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний судалгааг гаргах зорилгоор аймгуудын хөдөө аж ахуйн газарт албан бичиг хүргүүлж байна.	0		
		6	Хими, биологийн гаралтай ургамал хамгааллын бодис, бордооны талаар технологийн зөвлөмж заавар боловсруулах, талбайн болон технологийн сургалт зохион байгуулах ГТБХЗГ	2016-2020	Зүүн бүсийн аймгуудын тариалан эрхлэгч нарыг хамруулах	Дээрх төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд нийслэл, төвийн бүсийн Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Орхон, зүүн бүсийн Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгуудын аймаг, сумдын агрономи, тариалан эрхлэгчдэд зориулсан “Ургамал хамгааллын бодисын зохистой хэрэглээ” сэдэвт сургалтыг 2017 оны 06 сарын 5-7 өдрүүдэд зохион байгуулсан. Энэхүү сургалтын үеэр 2017 оны УХЭШХ болон Герман улсын олон улсын зөвлөх Хорст Бунгэ нар хөнөөлт организмын талаар болон тэдгээртэй тэмцэхэд ашиглаж буй ургамал хамгааллын бодисын үр дүнтэй, зохистой хэрэглээ, ургамал хамгааллын бодис шүршигч техникүүдийн тохиргоо болон шүрших үеийн цаг агаарын нөхцөл зэрэг технологийн сургалтыг явуулсан. Нийт 130 гаруй ногоочид, мэргэжилтэн нар хамрагдсан байна. НҮБ-ын ХХААБ-аас 2013-2015 онд хэрэгжүүлсэн “Ургамал хамгааллын салбарын чадавхийг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд УХЭШХ-д байгуулсан пестицидийн лабораторыг итгэмжлүүлэх ажлыг зохион байгуулж, Стандартчилал хэмжил зүйн газраар батлагдсан. Үүний үр дүнд манай улсад анх удаа газар тариалангийн үйлдвэрлэлд ашиглаж буй ургамал хамгааллын бодисын чанар, найрлагыг тодорхойлох итгэмжлэгдсэн лабораторыг байгуулсан бөгөөд импортоор орж ирж буй ургамал хамгааллын бодисын чанарыг тодорхойлох боломжтой боллоо.	40		
31	2.43. Усны хайгуул, судалгаанд үндэслэн услалтын систем шинээр	1	Хайгуул судалгаа хийгдсэн бүсүүд болон томоохон голуудын сав газарт урсацын	2016-2020	Усалгаа-тай тариалангийн хэмжээг 1.0 мянган га-	~~2017 онд: БНХАУ-ын Заегийн газрын хөнгөлөлттэй эзэлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих” төслийн хүрээнд газар тариалангийн усалгаанд ашиглах томоохон болон жижиг оврын усалгааны тоног төхөөрөмж, болон гол ба~~	40		

<p>барьж, сэргээн засварлах, усалгааны дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэхийг дэмжиж, усалгаатай талбайн хэмжээг жил бүр нэмэгдүүлнэ.</p> <p>/ГТБХЗГ/</p>	<p>тохируулга хийж, ус хуримтлуулах усан сан бүхий томоохон услалтын системийн толгойн барилга, усыг талбайд хүргэх гол суваг (хоолой), талбай хоорондын ус хуваарилах сүлжээний барилга байгууламжийг барих</p>		<p>аар нэмэгдүүлэх</p>	<p>хуваарилах хоолойг нийлүүлэх тендерийг сонгон шалгаруулахаар ажиллаж байна. Үүний үр дүнд 10,0 мянган га талбайн усан хангамж сайжрах боломж бүрдэх юм.</p> <p>2017 оны улсын төсөвт усалгаатай тариаланг хөгжүүлэх чиглэлээр хөрөнгө оруулалтад батлагдаагүй тул услалтын систем шинээр барьж сэргээн засварлаагүй.</p> <p>БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих” төслийн хүрээнд газар тариалангийн усалгаанд ашиглах усалгааны тоног төхөөрөмж, болон усалгааны хоолойг нийлүүлэх тендерийн сонгон шалгаруулалтыг хийж БНХАУ-ын “Foton Lovol Heavy Industry” ХХК шалгаран том, дунд болон бага оврын бороожуулагч, дуслын усалгааны систем нийлүүлэх гэрээг байгуулан ажиллаж байна.</p> <p>Үүний үр дүнд үр тариа, төмсний 7500 га талбайн усан хангамж сайжрах боломж бүрдэх бөгөөд худалдан авч аж ахуйн нэгж, хоршоонд хөнгөлөлттэй зээлээр олгохоор төлөвлөж байна.</p> <p>Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр “Бага орлогтой хүнсний ногооны үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх” төсөл хэрэгжих Төв аймгийн Борнуур сумын Борнуурын услалтын системийн боомтын ёроолын ус гаргах барилгын засврын ажилд шаардагдах 2,0 сая ам долларын санхүүжилтийг шийдвэрлүүлэхээр Сангийн яам, ХХААХҮЯ, Азийн хөгжлийн банк хооронд байгуулсан санамж бичигт тусган санал хүргүүлсэн.</p> <p>БНСУ-ын Хөдөө аж ахуйн корпорацитай 2018 оноос эхлэн 3 жилийн хугацаанд усны инженер, усалгаатай тариалангийн агрономиудад Солонгос улсад усалгаатай тариалан, усны барилга байгууламжийн талаар туршлага солилцох сургалтанд хамруулахаар төлөвлөгөөг гаргаж батлуулсан.</p> <p>БНСУ-ын Хөдөө аж ахуйн корпораци болон АРЕС Climate Center (АРСС)-ийн санхүүжилтээр услалтын систем шинээр барих 3,89 сая ам долларын төслийн баримт бичгийн эхний боловсруулж хүргүүлсэн. Төсөл хэрэгжих газраа сонгосны дараа КОИСА-байгууллагаар дамжуулан 2018 оноос эхлэн 3 жилийн хугацаатай хэрэгжинэ. Үүний үр дүнд 1000 га талбайг усжуулах ус хуримтлуулах усан сан бүхий томоохон услалтын системийн толгойн барилга, усыг талбайд хүргэх гол</p>			
--	--	--	------------------------	--	--	--	--

						суваг (хоолой), талбай хоорондын ус хуваарилах сүлжээний барилга байгууламжийг барьж ашиглалтанд оруулна.			
32	2.44. Өвөл, зуны хүлэмжийн загвар, цогцолбор аж ахуйг хөгжүүлж, хот суурингийн хүн амыг шинэ ургацын ногоогоор тогтвортой хангана. /ГТБХЗГ/	1	Өвлийн хүлэмжийн аж ахуй байгуулахад урт хугацаатай зээлийн эх үүсвэр бий болгох, томоохон хот суурин газруудад гадаад орон, олон улсын байгууллагын санхүүжилтээр загвар, цогцолбор аж ахуйнуудыг байгуулах, зуны хүлэмжийн аж ахуйн хангамжийг сайжруулж, орон нутагт хөнгөлөлттэй үнэ, нөхцөлөөр нэвтрүүлэх	2016-2020	Хүлэм-жийн талбайг 10 га-гаар, ургацыг 3000 тн-оор нэмэгдүүлэх	Монгол улсын Засгийн газрын “Эдийн засгийг сэргээх” хөтөлбөрийн төлөвлөгөөнд 5 га талбай бүхий өвлийн хүлэмжийн цогцолбор аж ахуй байгуулахаар тусгуулж, хүлэмжийн аж ахуй байгуулах төслийг боловсруулж Хөгжлийн банк, Үндэсний хөгжлийн газарт хүргүүлэв. Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагын санхүүжилтээр өвлийн болон зуны нийлэг хальсан хүлэмжийн хангамжийг нэмэгдүүлэх санал боловсруулж холбогдох байгууллагад хүргүүлээд байна. 2017 онд: Улсын төсвийн тодотголд 7.8 га талбай бүхий 800 ширхэг нийлэг хальсан хүлэмж нийлүүлэхээр санхүүжилт батлуулж тендерийн баримт бичгийг боловсруулан шалгаруулалт зарлаад байна. Тендерийг 2017 оны 06 сарын 19-ний өдөр нээсэн.	40		
33	2.45. Газар тариалангийн зориулалттай дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмж, бордоо, ургамал хамгааллын бодисыг татварын бодлого, санхүүгийн лизингийн арга хэрэгслээр дэмжинэ. /ГТБХЗГ/	1	Хөдөө аж ахуйн техникийн лизингийн сан бүрдүүлж, техникийн шинэчлэл хийхэд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	Техникийн шинэчлэл хийхээр тендер сонгон шалгаруулах	БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих” төслийн хүрээнд техник, тоног төхөөрөмж нийлүүлэгчийг сонгон шалгаруулж гэрээ байгуулахаар ажиллаж байна. Газар тариалангийн техникийн шинэчлэл төслийн санал, санхүүжилтийн схемийг боловсруулан гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хүсэлтийг Сангийн яам, Монгол Улсын хөгжлийн банкинд 2017.01.16-ны өдрийн 01/192 дугаар албан бичгээр хүргүүлсэн. Монгол Улсын Хөгжлийн банктай хамтарч “Хөдөө аж ахуйн техникийн лизинг” төсөл хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Оросын Холбооны Улсын Хөгжлийн банкнаас 3-5 жилийн хугацаанд эргэн төлөх нөхцөлтэйгөөр 11,0 сая ам. долларын зээлийг Монгол Улсын Хөгжлийн банкаар дамжуулан авч Орос улсад үйлдвэрлэсэн хөдөө аж ахуйн	40		

					<p>зориулалттай техникийг худалдан авч тариалан эрхлэгчдэд олгох “Газар тариалангийн техникийн шинэчлэл төслийг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Тус төслийн талаар Монгол Улсын Засгийн газрын 2017.05.24-ний өдрийн 23 дугаар хуралдаанд танилцуулсан.</p> <p>Төслийг хэрэгжүүлснээр жилд 48.0 мянган га талбайн уринш боловсруулах, 15.6 мянган га талбайд үр тариа тариалж 27.3 мянган га талбайн үр тариаг технологийн хугацаанд хураан авах техникийн боломж бүрднэ. Жилд 54.6 мянган тонн үр тариа, 50.4 мянган тонн ногоон тэжээл хураан авах боломж бүрднэ.</p>			
		2	Механикжуу-лагч, инженер техникийн ажилчдын мэргэжлийн чадварыг дээшлүүлэх	2017-2020	<p>Шинэ техникийг ашиглах технологийн сургалтыг 2 удаа зохион байгуулах</p> <p>2016 онд Хөдөө аж ахуйн техникийн ашиглалтын байдалд үнэлгээ өгөх, засвар үйлчилгээний оновчтой тогтолцоо бүрдүүлэх судалгааны ажил хийж газар тариаланд нэвтэрч буй шинэ техникийн бүтээл шатахуун зарцуулалтын үлгэрчилсэн нормыг боловсруулан хэвлүүлж тариаланчдад эзэмшүүлэх ажлыг зохион байгуулсан.</p> <p>2017 онд Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд ажиллаж байгаа механикжуулагч, инженер техникийн ажилчдад зориулсан Дэвшилтэт техник, технологийн сургалтыг зохион байгуулахаар төлөвлөсөн.</p> <p>Хөгжлийн банктэй хамтарч “Хөдөө аж ахуйн техникийн лизинг” төсөл хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.</p>	40		
34	2.46. Зоорь, агуулах, элеватор, үтрэмийн техник, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, хадгалалт борлуулалтын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	1	Тариалангийн алслагдсан болон хил орчмын худалдааны бүсэд элеватор байгуулах, үтрэмийн дэвшилтэт технологийн шинэчлэлийг эрчимжүүлэх /ГТБХЗГ/	2016-2020	<p>Дорнод аймгийн Халхгол суманд 20.0 мянган тонн хүртэл багтаамжтай элеватор байгуулах</p> <p>Алслагдсан бүсэд газар тариаланг сэргээн хөгжүүлэх техник эдийн засгийн үндэслэл, “Халхгол” хөдөө аж ахуйн үндэсний бүтээн байгуулалтын бүсийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөтэй уялдуулан Дорнод аймаг, Увс аймагт үр тариа хадгалах элеватор байгуулах тооцоог дахин нарийвчлан гаргаж байна.</p> <p>2017 онд: Тариалангийн алслагдсан болон хил орчмын бүсэд элеваторын аж ахуй хөгжүүлэх тооцоог Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 216 дугаар тогтоолоор баталсан “Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах журам”-ын хавсралтын дагуу боловсруулж үндэсний хөгжлийн газар болон “Хөгжлийн зам” хөтөлбөрийн 2.2.8 дахь зорилтын хүрээнд хүнс, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрийн салбарт хэрэгжүүлэх жагсаалтад оруулахаар хүргүүлсэн. Мөн элеваторын аж ахуй байгуулах хөрөнгө оруулалтын төслийн анотацийг боловсруулж яамны Бодлого төлөвлөлтийн газарт</p>	40		

					хүргүүлсэн.				
		2	Төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн зоорийн багтаамжийг нэмэгдүүлэх /ГТБХЗГ/	2016-2020	Орон нутагт зоорийн багтаамжийг 7000 тн-оор нэмэгдүүлэх	<p>Төмс, хүнсний ногооны зоорийн хангамжийн өнөөгийн байдал цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үзэл баримтлалын баримт бичгийн төслийг боловсруулсан. Зоорийн багтаамжийг нэмэгдүүлэхэд баримтлах арга хэмжээний зарчмыг тусгасан. Орон нутагт 15,0-20,0 мянган тн багтаамжтай зоорь байгуулах шаардлагатай байна.</p> <p>Японы Жайка байгууллагатай хамтран Төв аймгийн Борнуур суманд загвар зоорийг байгуулж туршсан нь амжилттай болсон. Цаашид орон нутгийн ногоочдын бүтээгдэхүүний борлуулалтын төв байгуулахаар төслийн ажлыг үргэлжлүүлж байна. Орон нутгаас худалдааны төв байгуулах газрын асуудлыг шийдвэрлэх, хөрөнгө оруулагчаас худалдааны төв байгуулах ажлыг гүйцэтгэх юм. Мөн Монгол ногоо төслийн санхүүжилтээр тус суманд 500 тонн багтаамжтай сонгино, байцаа хадгалах зоорийг сэргээн засварлаж ашиглалтад оруулсан.</p> <p>БНСУ-ын Хөдөөгийн хөгжлийн удирдлагын агентлагийн Азийн орнуудын хөдөө аж ахуйн санаачилга байгууллага /АФАСИ/-ын санхүүжилтээр Ургамал, газар тариалангийн хүрээлэнтэй хамтран жимс, хүнсний ногооны хадгалалтын шинэ аргуудыг нэвтрүүлэх зорилгоор “Ургац хураалтын дараах технологи” төслийг хэрэгжүүлж байна. Төслийн хүрээнд лооль, байцаа, сонгинын хураалтын дараах технологийн зөвлөмж боловсруулсан ба УГТХ-д хүнсний ногооны ургац хураалтын технологи, дахин боловсруулах лабораторийг тохижуулах, багаж тоног, төхөөрөмжөөр тоноглох ажил хийгдэж байна. Тус төслийн 24.7 сая төгрөгийн хөрөнгөөр жимс, хүнсний ногооны ургац хураалтын дараах технологи боловсруулахад шаардагдах лабораторийн тоног төхөөрөмжийг худалдан авахаар Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017.05.03-ны өдрийн А-155 дугаар тушаал гарган ажиллаж байна.</p>	40		
		3	Төмс, хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийг ялгах, савлах, хатаах тоног төхөөрөмж нийлүүлэх, хадгалалтын шинэ	2016-2020		<p>“Алтан намар”, “Намрын ногоон өдрүүд” арга хэмжээний үеэр “Монгол ногоо” төслийн санаачилсан хүнсний ногоо хатааж хадгалах технологи, туршлагыг дэлгэрүүлэх, цаашдаа бага оврын хатаах төхөөрөмжийг нийлүүлэх, гар аргаар хүнсний ногоо хатаах арга, түүнд тохирсон төхөөрөмжийг хийх зөвлөмж боловсруулахад төслийн багтай хамтран ажиллаж байна.</p>	40		

			аргуудыг нэвтрүүлэх						
		4	Төмс, хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын сүлжээний менежмент, бүтцийг боловсруулж нэвтрүүлэх /ГТБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2018-2020		<p>ХХААХҮ-ийн сайд, нийслэлийн Засаг дарга нар хамтран ажиллах санамж бичгийн төсөлд Улаанбаатар хотод төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын цогцолбор төв байгуулах, түүнд шаардлагатай газрын асуудлыг шийдвэрлэх заалтуудыг оруулсан.</p> <p>Төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын цогцолбор төв байгуулах төслийн анотацийг боловсруулж хөгжлийн банкинд танилцуулан судлуулж байна.</p> <p>2017 оны Улсын төсөвт оруулсан тодотголоор Улаанбаатар хотод төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын цогцолбор төв байгуулах ТЭЗҮ боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний тендер шалгаруулалтыг зохион байгуулах 300,0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдвэрлэсэн. Зөвлөх үйлчилгээний тендерийг зарлаж, хураангуй жагсаалтад шалгарсан “Урбан девелопмент консалтинг” ХХК, “Ди ди эй жи” ХХК, “ХБХДТ” ХХК-иудад тендерийн урилгыг хүргүүлсэн. Тендер шалгаруулалт үргэлжилж байна.</p> <p>Азийн хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлэх “Бага орлогтой хүнсний ногооны үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх” төслийн хүрээнд нийслэлийн 6 цэгт болон зүүн бүсэд төмс, хүнсний ногоо борлуулах борлуулалтын цэг байгуулахаар төсөлд санал оруулж батлуулсан. Газрын асуудлыг шийдүүлэхээр нийслэлийн газрын албанд хандсан албан тоот хүргүүлсэн.</p>	40		
35	2.47. Тариалангийн даатгалын эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	1	Тариалангийн даатгалын эрх зүйн тогтолцоог бүрдүүлэх, давхар даатгалын системийг төлөвшүүлэх /БТГ, ГТБХЗГ, ХХ/	2016-2020	Хуулийн ажлын хэсэг байгуулах, олон улсын туршлагыг судалж, тариалангийн даатгалын зөв арга механизмыг сонгох	<p>Тариалангийн даатгалын болон Таримал ургамлын үр сортын тухай хуулийг шинэчлэн боловсруулах ажлын хэсэгт орж ажиллаж байгаа.</p> <p>2017 онд Хүнсний ногооны үр үржүүлэгч иргэн, хуулийн этгээдийн дунд хэлэлцүүлэг, судалгаа авах ажлаар “Монгол ногоо” төслийн хүрээнд Увс аймгийн Улаангом суманд 03 сарын 31-04 сарын 2-ны өдрүүдэд ажилласан. Давхар даатгалын тухай хуулийн төслөөр тариаланчид болон тариалангийн салбарын төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөлийг оролцуулан 2 удаа хэлэлцүүлэг зохион багуулж саналыг авч Тариалангийн даатгалын хуулийн төсөл дээр ажиллаж байна.</p>	40		

36	<p>2.48. Үйлдвэржилтийн 21:100 хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, импортыг орлох экспортын чиглэлийн тэргүүлэх болон жижиг, дунд үйлдвэрлэл, хоршоо, худалдаа, үйлчилгээний салбарын татвар, эрх зүй, бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хэмжээг нэмэгдүүлнэ.</p>	1	<p>Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай, Зарим барааны импортын гаалийн татварын тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, ТБОНӨХБАҮХА тухай хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, УИХ-д өргөн мэдүүлэх</p> <p>/БТГ, Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХХ/</p>	2017-2018	<p>Импортын гаалийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, жагсаалт шинэчлэн батлах, үйлдвэр-лэл, худалдаа-ны харилцааг зохицуу-лах эрх зүйн орчин сайжрах</p>	<p>➤ Жижиг, дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн хугацааг сунгах хуулийн төсөл УИХ-ын Төсвийн байнгын хороогоор хэлэлцэгдэж, УИХ-ын чуулганаар хэлэлцүүлэхээр 2017-01-04 өдөр дэмжигдэв.</p> <p>➤ Улсын Их Хурлын чуулганы (2017.02.02) хуралдаанаар Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслүүдийг баталсан. Эдгээр хуулиуд “Энэ хууль 2017 оны 03 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхлэх бөгөөд хуулийн зорилго нь жижиг дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг 2019 он хүртэл гаалийн албан татвараас чөлөөлөх юм.</p> <p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.13-т “Дотоодын үйлдвэрлэлийг гааль, татварын бодлогоор дэмжинэ” гэсэн заалт тусгагдсан бөгөөд Засгийн газрын тогтоолыг үргэлжлүүлэн сунгах, нэмж хөнгөлөх талаар үйлдвэр эрхлэгчид болон мэргэжлийн байгууллагуудаас 623 нэр төрлийн тоног төхөөрөмжийг нэмж хөнгөлөх санал хүсэлт ирүүлсэний дагуу Засгийн газрын 2017-06-16-ны өдрийн хуралдаанаар Гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх жижиг, дунд үйлдвэрийн 27 салбарын 641 нэр төрлийн тоног төхөөрөмжийг тогтоолын хавсралтыг хэлэлцэж батлав.</p> <p>➤ УИХ-ын 2017- 02-02 өдрийн хурлаар жилийн борлуулалтын орлого нь 1.5 тэрбум төгрөгөөс ихгүй жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч ААН-д ногдуулсан татварыг 90 хувиар хөнгөлөх зохицуулалтыг ААНОАТ-ын тухай хуульд оруулав. Хуулийн хүрээнд хүнс, оёдол, хувцас нэхмэл, барилгынматериалын үйлдвэрлэл, газар тариалан, мал аж ахуйн үйлдвэрлэл дөрвөн салбарыг хамруулахаар тусгасан байна.</p> <p>➤ Аймаг, сумын төв нь нийслэл Улаанбаатар хотоос 550 км-ээс хол алслагдсан аймаг, суманд 50 хувиар, 1000 км-ээс хол алслагдсан аймаг, суманд 90 хувиар татварт ногдох орлогын албан татварыг хөнгөлөхөөр болсон.</p> <p>➤ . Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын</p>	70		
----	---	---	---	-----------	---	---	----	--	--

					тухай хуулиар зарим асуудлыг зохицуулсан байгаа. Тухайлбал, 2017-01-01-нээс 2017-03-01-ний хооронд жижиг дунд бизнес эрхлэгчид гаалийн татвараа төлөөд хууль хэрэгжиж эхэлсний дараа төлсөн татвараа буцаан авах боломжтой болж байна. Хуулийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд “Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан систем /БТКУС/”-ийн ангиллын дагуу жижиг, дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийн жагсаалтыг батлуулахаар холбогдох яамд, мэргэжлийн холбоодоос саналыг авч нэгтгэж байна.			
2	Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга, Хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, батлуулах /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Хуулийн төсөл УИХ - аар батлагдах	<p>-Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлал, хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг УИХ-ын ЭЗБХ-ы 2017 оны 09 тоот тогтоол, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2017-03-02-ний өдрийн А-35 тоот тушаалаар байгуулсан. Ажлын хэсэг 3 удаа хуралдаж жижиг, дунд үйлдвэрийн ангилал, тодорхойлолтыг тодорхой болгохоор ажиллаж байна.</p> <p>- Хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮЯ-ын ТНБД-ын 2016-10-28 оны А/43 тоот тушаалаар батлуулан эхний хэлэлцүүлгийг төрийн болон төрийн бус байгууллагын оролцоотой зохион байгуулав.</p> <p>Хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгатай холбоотойгоор “Хоршооны шинэчилсэн дүрэм”-ийн хэлэлцүүлгийг Глобал коммунитис ОУБ-тай хамтран боловсруулж хэлэлцүүлгийг 2017.01.24 зохион байгуулж хоршоодын гишүүд, дэмжигч байгууллагын төлөөллөөр хэлэлцүүлж саналыг тусган “Загвар дүрэм”-ийг хоршоодод хүргүүлэв. Мөн үйл ажиллагаа явуулж буй 100 гаруй хоршооноос хуулийн хэрэгцээ шаардлагыг тандан судлах судалгааг авч хууль боловсруулахад шаардагдах судалгаа тооцоог хийж байна.</p> <p>ЖДҮ-н тухай хуулийн үзэл баримтлалын төсөл болон бусад гадаад улсын хуулийн харьцуулсан судалгааг гаргаж байна.</p>	70			
3	Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөрийг шинэчлэн	2017-2020	Хөтөлбөрийн төслийг боловсруулах	"Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөрийг 2014-2016"-ийг хэрэгжүүлсэн. Шинэ хөтөлбөрийн төслийг 2 хувилбараар боловсруулж, холбогдох судалгааг “Хууль тогтоомжийн тухай хууль”-ийн хүрээнд хийж, хэлэлцүүлгийг 21 аймаг 9 дүүрэгт хийхээр ЖДҮХБХЗГ-	0			

			батлуулж хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/			ын даргын 2017-06-20 өдрийн 08/1897 тоотой хургуулээд байна.			
	4	Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Хоршоо-дыг үнэлэх	<p>2017 оны ХХААХҮ-ийн сайдын багцад Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд 291,0 сая төгрөгийг тусгуулан ажиллаж байна.</p> <p>2017 оны ХХААХҮ-ийн сайдын багцад Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд 291,0 сая төгрөгийг тусгуулан ажиллаж байна.</p> <p>Хоршоологчдын Үндэсний V чуулганыг 2017- 02- 01 өдөр орон нутгаас 200 төлөөлөгч, арьс шир, ноос ноолуурын мэргэжлийн холбоод, төрийн байгууллагуудын бүрэлдэхүүнтэй, хоршоодын мэргэжлийн холбоод, олон улсын байгууллагуудын дэмжлэгтэйгээр зохион байгууллаа. Чуулганыг “Хоршоодын бизнесийн хөгжлийн гарц” сэдвийн хүрээнд зохион байгуулж төлөөлөгчид “Мах сүүний анхдугаар аян”, “Түүхий эд бэлтгэлийн тогтолцоо”-нд хоршоодын оролцоо, “Хоршоодын бизнесийн дундын шинэ бүтэц” – ийг хэлэлцэж дээрх сэдвийн хүрээнд ХХААХҮЯ-тай хамтран ажиллах саналыг хүргэхээр тогтлоо.</p> <p>Хөтөлбөрийн хүрээнд түүхий эдийн тогтолцоонд хоршоодыг оролцуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд 4223 хоршоодод үнэлгээ хийх зорилгоор ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А-178 тоот тушаалаар тендерийн хороог байгуулан зөвлөх үйлчилгээний тендер зарласан.</p> <p>Хэрэгжилт болоогүй-----ХБ</p>	ҮБгүй			
	5	Жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг зээлийн эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор Зээлийн эрсдлийн даатгалын тогтолцоог нэвтрүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх	2017-2020	Эрх зүйн орчныг бий болгох чиглэлээр судалгаа хийгдэх	<p>Зээлийн эрсдлийн даатгалын тогтолцоог бий болгох талаар судалгаа хийж байна.</p> <p>2017 онд даатгалын байгууллагуудтай хамтарсан уулзалт хийхээр төлөвлөөд байна.</p> <p>Санхүүгийн салбарт даатгалын батлагаагаар зээлийн шугам нээх, шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлэх зорилгоор ХХААХҮЯ, МУИС, “Монголын Авлагын Даатгалын Холбоо” ТББ-тай хамтран ХБНГУ-ын Засгийн газарт экспортын зээлийн баталгаа хариуцан, шийдвэр гаргагчаар 30 гаруй жил ажилласан туршилгатай доктор Ханс Яанусийг урьж “Олон улсын худалдаа ба төлбөрийн</p>	0			

		/БТГ, ЖДҮХБХЗГ/			эрсдэл”, ”Экспортын зээлийн даатгалын санхүүгийн ач холбогдол ба хууль эрхзүйн бодлого” сэдэвт лекцийг 2017-05-31-ний өдөр зохион байгууллаа.			
	6	“Үйлдвэржилт 21:100” хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулах /БТГ, Хөн.ҮБЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХХ/	2016-2020	Өнөөгийн байдлын судалгаа хийж, аж үйлдвэр-ийн зураглал гаргах, хөтөлбө-рийн төслийг боловс-руулж батлуулах	-“Үйлдвэржилт 21:100” хөтөлбөрийн төсөлийг Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 14-ний хуралдаанд хэлэлцүүлж 60 дугаар тэмдэглэл гарсаны дагуу Засгийн газрын гишүүдээс гарсан саналыг тусган, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн тухай хууль болон Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журамд нийцүүлэн боловсруулж байна. -Хөнгөн, хүнсний үйлдвэрлэлийн салбарын өнөөгийн байдалд үндэслэн макро, микро түвшингийн орчны үнэлгээ, шинжилгээ хийж, хөтөлбөрийн зорилго, зорилтыг томъёолж боловсруулсан. -Мөн 21 аймаг дахь хөнгөн, хүнсний үйлдвэрлэлийн салбарын өнөөгийн байдлын зураглал гаргасан. Энэхүү зураглал дээр үндэслэн шинээр байгуулах болон өргөтгөх үйлдвэрийн байрлал, чиглэлийг түүхий эдийн болон хүний нөөц, дэд бүтцийн бодлоготой уялдуулан боловсруулж байна. -Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн тухай хууль болон Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журамд нийцүүлэн, Монгол улсын хөнгөн ба хүнсний үйлдвэрийн салбарын нөхцөл байдлын шинжилгээний дүгнэлт, аймаг орон нутгийн санал, орон нутгийн онцлог, нөөцөд суурилсан, байгальд ээлтэй, дэвшилтэт технологитой, өрсөлдөх чадвартай эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрийн байршил чиглэлийг тодорхойлсон. - Хөнгөн, хүнсний үйлдвэрийн салбарын үйлдвэрлэгчид, мэргэжлийн судлаач эрдэмтэд, мэргэжлийн холбоод, төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөлтэй 22 удаа хэлэлцүүлэг хийж гарсан саналуудыг хөтөлбөрийн төсөлд тусган ажиллав. --Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн төслийг Сайд, холбогдох газрын дарга нарт 2017 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдөр танилцуулав. - Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах тухай журмын дагуу хөтөлбөрийн төсөлд 2017 оны 05 дугаар сарын 12-ний өдрийн 01/1470 албан тоотоор яамдаас ирсэн саналыг тусгаж, ЗГ-ын хуралдаанд хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна. Боловсруулах үйлдвэрийн байрлал, чиглэлийн талаарх	40		
	7	"Үйлдвэржилт 21:100" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд 21 аймагт 100 нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэр байгуулахад санхүү, эрх зүйн дэмжлэг үзүүлж ажиллах БТГ, Хөнгөн ҮБЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ	2016-2020	Нөхцөл байдлын судалгаа-нд үндэслэн үйлдвэр-жилтийн зураглал гаргаж, аймаг, орон нутгийн нөөц боломжид тулгуур-ласан үйлдвэ-рүүдийн ТЭЗҮ-ийг боловсруула х		40		

					сүүлийн жилүүдэд хийгдсэн, судалгаа, мэдээлэлд анализ хийх, хөтөлбөр боловсруулахтай холбогдуулан хөнгөн үйлдвэрийн салбарын мэргэжлийн холбоод /Ноос, ноолуурын холбоо, Арьс ширний үйлдвэрлэлийн холбоо, Ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоо, Хэвлэлийн мэргэжлийн холбоо, Монголын ойчид, модны үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн холбоо, Монголын барилга үйлдвэрлэлийн холбоо, Сав, баглаа боодлын холбоо, дахин боловсруулалтын холбоо/-той уулзалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, өнөөгийн байдал, тулгамдаж буй асуудал, хэрхэн цаашид хамтран ажиллах талаар хөтөлбөрт тусгах саналыг нь авч ажиллаж байна. Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд байгуулагдах үйлдвэрүүдийн 60 орчим хувь нь одоогоор ТЭЗҮ боловсруулсан бөгөөд үлдсэн үйлдвэрүүдийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулахаар хөтөлбөрийн төсөлд тусгагдсан.			
8	Худалдааны тухай, Дэмпингийн тухай хуулийн төслийг тус тус батлуулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, Хөнгөн ҮБЗГ, ХНХҮЗХ, ХХ/	2016-2020	Хуулийн төслийг боловсруулж батлуулах	Худалдааны салбарыг бодлогын шинэ түвшинд гаргах, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгоор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2016 оны А-46 дугаар тушаалаар “Худалдааны тухай”, “Дэмпингийн тухай” хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Хуулийн төслийн ажлын хэсгийн анхны хурлыг 2017-01-18-ны өдөр зохион байгуулсан ба 2017-01-01-ний өдрөөс хэрэгжиж буй “Хууль тогтоомжийн тухай хууль”-ийг хэрэгжүүлэх зорилгоор МҮХАҮТ-тай хамтран нийслэл болон 21 аймагийг хамруулсан судалгааг онлайнаар болон бичгээр 3100 хүнээс тандан судалгааг авч нэгэтгэв. Худалдааны тухай бие даасан хуулийг батлуулах шаардлагатай гэсэн үзүүлэлт 2533 буюу 80 гаруй хувийг эзэлж байгаа нь “Худалдааны тухай хууль”-тай болох нь бизнес эрхлэгчдэд болон иргэдэд шаардлагатай байна гэж дүгнэж байна.	40			
9	Хөнгөн үйлдвэр, худалдаа, нийтийн хоол, ахуйн үйлчилгээний салбарын стандартыг шинэчлэх болон шинээр боловсруулж, олон	2017-2019	Хөнгөн үйлдвэр, худалдаа, нийтийн хоол үйлчилгээний салбарын стандар-	-Стандартчилал хэмжил зүйн үндэсний төвтэй хамтран ажиллах санал хүргүүлж, СХЗГ-ын даргын 2017 оны 3 сарын 31 өдрийн А/89 тоот тушаалаар ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна. “Худалдааны газар, түүний үйлчилгээний Ерөнхий шаардлага” MNS 5021:2007, “Хоолны газрын ангилал, зэрэглэл Ерөнхий шаардлага” MNS 4946:2005, “MNS5160:2002 6 х. Үс засах үйлчилгээ”, “MNS5163:2002 4 х. Халуун ус” Ерөнхий техникийн шаардлага стандартуудыг шинэчлэн	40			

			улсын болон бүс нутгийн түвшинд хүргэх /Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/		туудыг шинэчлэн найруулж батлуулах	<p>боловсруулахаар холбогдох төрийн ба төрийн бус байгууллага, багш судлаачидтай уулзалтыг зохион байгуулж, санал боловсруулж нэгтгээд байна.</p> <p>-Арьс ширний стандартчилалын 2017 оны хөтөлбөрийн дагуу Арьс ширний шинжилгээний АРМОНО лабораторийн итгэмжлэлийн эрхийг сунгах үнэлгээ явуулсан.</p> <p>-Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймгийн Стандартын Баталгаажуулалтын байгууллагын итгэмжлэлийн үнэлгээг хийж, эрхийг 3 хүртэл жилээр сунгасан. Орон нутагт Хөнгөн үйлдвэр, худалдаа, нийтийн хоол үйлчилгээний салбарын стандартуудын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх үүрэг өгөгдсөн .</p> <p>-Алтны хайлш, алтан эдлэл дэх алтны агуулгыг тодорхойлох шинжилгээний арга MNS ISO 11426, Мөнгөний хайлш, мөнгөн эдлэл дэх мөнгөний агуулгыг эзэлхүүний шинжилгээний арга MNS ISO 11427 стандартын төслүүдийг орчуулан боловсруулж, Техникийн хороогоор хэлэлцэн, Үндэсний зөвлөлд өргөн барьсан.</p>			
		10	Ахуй үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Хөтөлбөрийг боловсруулах судалгаа, уулзалт хэлэлцүүлгүүд хийгдэх, хөтөлбөрийг боловсруулах	Ахуйн үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх хөтөлбөр боловсруулах ажлын хүрээнд НЗАА-тай хамтран судалгааны ажлуудыг хийсэн. Одоогийн байдлаар 21 аймаг болон 9 дүүргийн 150 хорооноос ахуйн үйлчилгээний салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй цэгийн тоо, тулгамдаж буй асуудлаар санал авч нэгтгэж мэдээллийн санг үүсгэсэн. Яамны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгасны дагуу 3-4 улиралд хөтөлбөрийг боловсруулж эцэслэн ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр төлөвлөж байна.	0		
		11	Төрийн худалдан авалтад нийлүүлэх дотоодын үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх /БТГ, Хөнгөн ҮБЗГ,	2017-2020	Худалдан авалт 5 хувиар нэмэгдэх	<p>Засгийн газрын 336 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр худалдан авсан нийт бараа, бүтээгдэхүүний худалдан авалтын 2016 оны мэдээг ирүүлэх тухай ХХААХҮ-ийн сайдын 01/05,01/06 дугаартай албан тоотыг холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудад хүргүүлж мэдээ судалгааг авч нэгтгэлээ.</p> <p>2015 оны тайланд төсвийн 30 байгууллагын 60,6 тэрбум төгрөгийн худалдан авалтаар дотоодод үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүн авсан ба худалдан авалтад давхардсан тоогоор 459 аж ахуйн нэгж</p>	40		

			<p>ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/</p> <p>Асуух?</p>		<p>байгууллага оролцсон бол 2016 онд төрийн болон төрийн өмчийн 63 байгууллага төсвийн хөрөнгөөр хийсэн худалдан авалтад давхардсан тоогоор 2608 аж ахуйн нэгж байгууллага 193,7 тэрбум төгрөгийн бараа, бүтээгдэхүүн нийлүүлсэн байна.</p> <p>Эдгээр худалдан авсан бүтээгдэхүүний 76% буюу 147,5 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүнийг үндэсний үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн, 24% нь ажил үйлчилгээ болон импортын бараа бүтээгдэхүүн /шатахуун, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж/ худалдан авсан байна.</p> <p>Дотоодын үйлдвэрээс хийсэн худалдан авалтыг өнгөрсөн оны мөн дүнтэй харьцуулбал 2.4 дахин өссөн байгаа нь мэдээ тайлан ирүүлсэн байгууллагын тоо өссөнтэй холбоотой юм.</p> <p>Монгол улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах онцгой бодлого, “Үндэсний үйлдвэрлэл”, Төрийн өмчийн ашиглалт, хяналтыг сайжруулах, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилтуудын хүрээнд үндэсний үйлдвэрүүдийг дэмжих, хамтарч ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх, төр-хувийн хэвшлийн түншлэлийг идэвхжүүлэх замаар эдийн засгийн хүндрэл бэрхшээлийг хамтдаа даван туулах, төрийн худалдан авалтад нийлүүлэх үндэсний үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Төрийн өмчийн менежмент ба нийгмийн хариуцлага – 2017” өдөрлөгийг 2017 оны 04 сарын 07-08 өдрүүдэд Тэнгэр худалдааны төвд зохион байгууллаа.Өдөрлөгт үндэсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 150 аж ахуйн нэгж байгууллага бүтээгдэхүүнээ танилцуулан төрийн худалдан авалтанд санал болгох бүтээгдэхүүний жагсаалтыг хүргүүлэн төрийн өмчийн үйлдвэрийн газруудтай хамтран ажиллах талаар санал солилцсоны үр дүнд Нэхээсгүй эдлэл ХК нь Улаанбаатар Цахилгаан Түгээх Сүлжээ ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажилласан.Өдөрлөгийн үеэр ХХААХҮЯ-ны Жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газраас санаачлан 500 аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэний үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний танилцуулга бүхий “Монголд үйлдвэрлэв-2017” үндэсний бүтээгдэхүүний каталогийг бэлтгэн хэвлүүлж төрийн өмчит үйлдвэрийн 85, орон нутгийн өмчит 78 байгууллага, салбарын яамд, УИХ-ын</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--

					гишүүд, агентлагуудын удирдлагууд болон худалдан авах үйл ажиллагаа хариуцсан газруудад хүргүүлээ.				
		12	Монголд үйлдвэрлэсэн зах зээлийн эрэлгэд нийцсэн "Үндэсний бахархалт бүтээгдэхүүн"-ийг хөгжүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Импортыг орлох, экспор-тын чиг баримжаа-тай "Үндэсний бахархалт бүтээгдэхүүн"-ийг шалгаруулалт явуулах	Чанар, стандартын шаардлага хангасан бараа, бүтээгдэхүүнийг олон нийтэд таниулах арга хэмжээг зохион байгуулахаар 2017 оны улсын төсөвт 30 сая төгрөгийг төлөвлөсөн. Энэ ажлын хүрээнд монгол хонины ноосоор үйлдвэрлэсэн даавуу, драпны хэрэглээг олон нийтэд таниулах арга хэмжээг зохион байгуулахаар Ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоо, судалгааны байгууллагатай хамтран ажиллаж байна. 2017 оны 6 дугаар сарын 9, 10-ны өдрүүдэд Нээлттэй хаалганы өдөрлөгийг төв талбай дээр зохион байгуулж Салбарын үзэсгэлэн худалдааг 2 өдөр хийсэн. /Хичнээн төгрөгний худалдан авалт борлуулалт хийсэн талаар бичих УС/	0		
		13	Хөнгөн үйлдвэрийн салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны чиглэлийн хүрээлэн, төвийн үйл ажиллагааг үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай уялдуулан зохион байгуулж, оновчтой бүтцэд оруулах, хүрээлэнгийн чадавхийг бэхжүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2019	Эрдэм шинжил-гээ, судалгаа-ны үр дүнг үйлдвэр-лэлд нэвтрүү-лэх, харилцан уялдаатай хамтран ажиллах тогтолцоог бий болгох	Хөнгөн үйлдвэрийн салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны чиглэлийн хүрээлэн, төвийн эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгүүдийн үйл ажиллагаа өнөөгийн байдалтай танилцаж, тэдгээрийн үйл ажиллагааг үйлдвэрлэлийн хэрэгцээ шаардлагатай уялдуулан зохион байгуулж, оновчтой бүтцэд оруулах, хүрээлэнгийн чадавхийг бэхжүүлэх талаар санал боловсруулж, ХХААХҮЯ-ны ШҮТ-ийн салбар зөвлөлөөр хэлэлцүүлэхэд бэлтгэв. Ноолуур хөтөлбөрийн хүрээнд Нэхмэлийн хүрээлэнгийн үйл ажиллагааг чадавхжуулах, олон улсын хэмжээнд хүргэх талаар тодорхой саналуудыг тусгав.	0		
		14	Сум хөгжүүлэх сангийн журмыг шинэчлэх, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Журам шинэчлэг-дэх	Сум хөгжүүлэх сангийн зээлэгчдийн мэдээллийг Монгол банкны зээлийн мэдээллийн санд нэгтгэх зорилгоор ХХААХҮЯ-ны ТНБД-ын 2017 оны А-63 тоот Монгол банктай гэрээ байгуулах эрх олгох тухай тушаалын хүрээнд гэрээ байгуулан ажиллаж байна.	0		
		15	Сонгосон томоохон	2016 -		Хяналтад нөхөн авах	ҮБгүй		

			сууринд хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, технологийн парк барих загвар төслүүдийг хэрэгжүүлэх	2020					
37	2.49. Хөдөө аж ахуйн бараа, бүтээгдэхүүний үнийн зохицуулалтын эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	1	Эрх зүйн орчин бүрдүүлэх судалгаа хийх, холбогдох шийдвэрийн төслийг боловсруулах /БТГ/	2017	Судалгааг хийж, шийдвэрийн төслийг боловсруулах	-Яамны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрууд Бодлого төлөвлөлтийн газартай хамтран судалгаа, санал боловсруулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.	0		
38	2.50. Хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны салбарт урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын болон санхүү, зээлийн уян хатан бодлого хэрэгжүүлнэ.	1	"Загвар хоршоод"-ыг байгуулж, хөрөнгө санхүүгээр дэмжлэг үзүүлэх /ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	50 хоршоодод дэмжлэг үзүүлэх	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамнаас Орон нутгийн хоршоод болон аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газрын жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны бодлогын хэрэгжилтийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнүүдийг чадавхжуулах зорилгоор Олон улсын хоршооллын өдрийг тэмдэглэх, Загвар хоршооны бүтэц, бизнесийн менежмент, Мах сүүний анхдугаар аяны хүрээнд түүхий эд бэлтгэлийг хоршоодоор дамжуулж хэрхэн бэлтгэх, сүү цагаан идээ боловсруулах талаар туршлага судлах аялалыг 2017.06.28-2017.06.30 өдрүүдэд Архангай аймгийн Эрдэнэбулган, Тариат сумдад 21 аймаг тус бүрээс 3, нийслэлийн 5 хоршооны төлөөлөл, 21 аймгийн ХХААГ-ын ЖДҮ, хоршооны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдийг оролцуулан зохион байгуулахаар бэлтгэл ажлыг хангаж байна. Монгол Улсын гавъяат эдийн засаг Б.Авирмэдтэй хамтран “малчдын хоршооны хөгжлийн загварын төслийг боловсруулахаар ажиллаж байна.	0		
		2	Жижиг, дунд үйлдвэрийн зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэн, зээлийн болон батлан даалтын нөхцөлийг сайжруулах	2017-2020	ААН-үүдийн эргэлтийн хөрөнгө нэмэгдэж, тоног төхөөрөмж шинэчлэгдэн ажлын	Жижиг, дунд үйлдвэрийн зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэн, зээлийн болон батлан даалтын нөхцөлийг сайжруулах хүрээнд ЖДҮХСан, Хөгжлийн банк, Зээлийн батлан даалтын сантай хамтран ажиллаж судалгаа хийж байна. 2. Зээлийн батлан даалтын сан нь өнөөдрийнбайдлаар арилжааны 11 банк, банк бус санхүүгийн 7 байгууллага, хадгаламж зээлийн 1 хоршоотой хамтран ажиллаж 71,3 тэрбум төгрөгийн 569 төсөл батлан даалтад	40		

			/ЖДҮХБХЗГ/		байр нэмэгдэх	хамруулахаар хүсэлт ирснээс 441 аж ахуйн нэгж, иргэнд 95.2 тэрбум төгрөгийн батландаалт гаргасан. Үүний үр дүнд 1391 ажлын байр шинээр бий болж 3253 ажлын байр хадгалагдсан. Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээл олгох төсөл сонгон шалгаруулах журам"-ыг ХХААХҮ-ийн Сайдын 2017 оны А-76 тоот тушаалаар батлуулан ХЗДХЯаманд бүртгүүлэн 2017-06-23 өдөр хүлээн авч хэрэгжүүлэхэд бэлэн боллоо.			
	3	Экспортын чиглэлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрүүдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, Үйлдвэр хөгжүүлэх санг байгуулах, эх үүсвэрийг бүрдүүлэх талаар холбогдох шийдвэрийг батлуулах /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017	Үйлдвэр хөгжүүлэх санг байгуулах, эх үүсвэрийг бүрдүүлэх талаар холбогдох эрх зүйн баримт бичиг боловсруулах	Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, түүнд хяналт тавих журмыг Засгийн газрын 2016 оны 193 дугаар тогтоолоор баталсан. Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх санд улсын төсвөөс 2016 онд 5,0 тэрбум төгрөг хуваарилагдсан. Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн төсвийн сарын хуваарийг хийж, Аж үйлдвэрийн сайдад танилцуулан хуулийн хугацаанд СЯ-д хүргүүлэн, Сангийн сайдын тушаалаар батлуулсан боловч 2016 оны Төсвийн тодотголтой холбогдон төсөвт буцаан тагагдсан. УИХ-ын 2016 оны ээлжит сонгуулийн үр дүнд шинээр байгуулагдсан Засгийн газрын бүтэц, чиг үүрэгт өөрчлөлт орж, Аж үйлдвэрийн яамны чиг үүрэг ХХААХҮЯ-нд шилжин ирсэнтэй холбогдуулан Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэхээр 2 тэрбум төгрөгийг 2018 оны төсвийн төсөөлөлд тусгасан.	40			
	4	Гадагш урсах валютын урсгалыг сааруулах өндөр үр ашиг бүхий дэвшилтэт технологи бий болгон нэвтрүүлж, нутагшуулсан үйлдвэрт санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, Хөнгөн үйлдвэрийн технологийн түвшний үнэлгээ хийх эрх зүйн	2017	Хөнгөн үйлдвэ-рийн техноло-гийн түвшний үнэлгээ хийх эрх зүйн үндэслэ-лийг шинэчлэн боловс-руулах	Аж үйлдвэрлэлийн салбарын технологин түвшний үнэлгээ хийх байгууллагад эрх олгох журамыг 2016-07-04 ний өдрийн Аж үйлдвэрийн яамны сайдын 115,Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын А/282 хамтарсан тушаалаар, аж үйлдвэрлэлийн салбарын технологин түвшний үнэлгээ хийх журамыг Аж үйлдвэрийн Сайдын 131 дугаар тушаалын 3 дугаар хавсралтаар тус тус батласан. Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг технологийн түвшиний үнэлгээ хийгдсэн ААН-д олгох хуулийн зохицуулалтын дагуу БСШУЯ-тай хамтран хөнгөн үйлдвэрийн салбарт хийгдэх технологийн үнэлгээний журам боловсруулахаар төлөвлөж байна-	0			

			үндэслэлийг шинэчлэн боловсруулах /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/						
39	2.51. Ноос, ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн бэлтгэл тээвэрлэлт, үндэсний үйлдвэрт тогтвортой нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлж, түүхий эдийн санг бий болгоно.	1	Түүхий эдийн бэлтгэл, тээвэрлэлтийг боловсронгуй болгож, үндэсний үйлдвэрт тогтвортой нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Түүхий эдийн бэлтгэл тээвэр-лэлт, тээвэр ложистикийн чиглэлээр судалгаа, тооцоо хийж, загвар цэг байгуулах ажлыг хувийн хэвшилтэй хамтран зохион байгуулах	АХБ-ны “ХААХөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилт” төслийн хүрээнд түүхий эдийн бэлтгэл, тээвэр ложистикийн чиглэлээр судалгаа, тооцоо хийж, загвар цэг байгуулах ажлыг хувийн хэвшилтэй хамтран зохион байгуулах зорилтот үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр 64 мянган ам долларын төсөв батлагдан, үйл ажиллагааг зохион байгуулж эхлээд байна. -Хоршоологчдын Үндэсний V чуулганыг 2017-02-01 өдөр орон нутгаас 200 төлөөлөгч, арьс шир, ноос ноолуурын мэргэжлийн холбоод, төрийн байгууллагуудын бүрэлдэхүүнтэй, хоршоодын мэргэжлийн холбоод, олон улсын байгууллагуудын дэмжлэгтэйгээр зохион байгууллаа. Чуулганыг “Хоршоодын бизнесийн хөгжлийн гарц” сэдвийн хүрээнд зохион байгуулж төлөөлөгчид “Мах сүүний анхдугаар аян”, “Түүхий эд бэлтгэлийн тогтолцоо”-нд хоршоодын оролцоо, “Хоршоодын бизнесийн дундын шинэ бүтэц” – ийг хэлэлцэж дээрх сэдвийн хүрээнд ХХААХҮЯ-тай хамтран ажиллах саналыг хүргэхээр тогтлоо. -Хүнс, Хөдөө Аж Ахуй, Хөнгөн Үйлдвэрийн Яам, “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК, Хэнтий, Сүхбаатар аймгуудын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран 2017-03-24,25-ны өдрүүдэд Сүхбаатар аймгийн Баяндэлгэр суманд, 2017-03-26-27-ны өдрүүдэд Хэнтий аймгийн Чингис хотод, 2017-03-28-ны өдөр Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр суманд боловсруулаагүй ноолуурын дуудлага худалдааг зохион байгуулж ноолуурын дуудлага худалдаанд малчид, үйлдвэр болон бизнес эрхлэгчид, хоршоодыг оролцуулав. -Түүхий эдийн бэлтгэлийн тогтолцоонд хоршоодыг оролцуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд 4223 хоршоодод үнэлгээ хийх зорилгоор ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А-178 тоот тушаалаар тендерийн хороог байгуулан зөвлөх үйлчилгээний тендер зарлан 6 ААН-ийн материал хүлээн аваад байна. -ХХААХҮЯ, Хүмүүнлэгийн их сургуультай хамтран “Түүхий эдийн ноолуурын үнийн өсөлт ямаан сүргийн тоо толгойд нөлөөлөлх нь” сургалтыг 2017.06.02 өдөр	40		

		2	Ноос, ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн сан байгуулж, эргэлтийн хөрөнгийн дэмжлэг үзүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2020	Ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн сан байгуулах, эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгох механизм-мыг бүрдүүлэх эрх зүйн баримт бичиг боловсруулах	зохион байгуулав. Эдийн засгийг сэргээх хөтөлбөр” батлахтухай УИХ-ын 2016 оны 71 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан төлөвлөгөөний 2.1.10-д “Ноолуур” хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулахаар ажиллаж байна. Энэ хөтөлбөрийн хүрээнд ноолууран түүхий эдийн сан байгуулахаар төлөвлөн шийдвэрийн төсөл боловсруулж байна. Ноолуурын үйлдвэрлэл эрхлэгчид, судлаачид, мэргэжлийн холбоод, холбогдох төрийн байгууллагын төлөөллийн оролцоотойгоор “Ноолуур хөтөлбөр” боловсруулах ажлын хэсгийг ТНБД-ын 2017-02-10-ны өдрийн А-38 дугаар тушаалаар батлуулсан. Хөтөлбөрийн төслийг малчид, хоршоод, үйлдвэрлэгчид, ЭШБ-ын оролцоотой 3-4 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, саналыг авч, төсөлд тусган ажиллаж байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд түүхий эдийн сан бий болгох замаар ноолуурын үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх зорилтыг тусган яамдаас санал авахаар ажиллаж байна.	0		
40	2.52. Олон улсын худалдааны болон хөрш орнуудын боомтын бүсэд үйлдвэрлэл, худалдаа хөгжүүлэхийг дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын худалдааны болон цахим худалдааны сүлжээнд хамруулах боломжийг судалж, бараа бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ, ГХАХ/	2017-2020	Олон улсын худалдаа-ны болон цахим худалдаа-ны сүлжээ, Монголын бараа бүтээгдэхүүнийг нийлүүлэх боломжийг судлах	Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын болон хөрш орнуудын зах зээлд гаргах зорилгоор үзэсгэлэн худалдаа, экспо зохион байгуулах хүрээнд Японы Жайка байгууллагын сайн дурын ажилтан Юко Хондатай хамтран бараа бүтээгдэхүүний сав баглаа боодол, загвар дизайныг сайжруулах талаар цайны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 35 иргэн ААН, инкубаторуудын холбооны бойжигч 20 иргэнд сургалтыг зохион байгуулав. Дэлхийн банкны санхүүжилттэй “Экспортыг дэмжих” төслийн хүрээнд Монголын бараа бүтээгдэхүүнийг олон улсын худалдааны сүлжээнд нийлүүлэх боломжийн талаар арьс ширний үйлдвэрлэл, барилгын материалын, хог хаягдал дахин боловсруулах салбарын төлөөллийг хамруулан хэлэлцүүлгийг 2017-05-31-ний өдөр зохион байгуулж, судалгааг эхлүүлэв.	0		
		2	Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын болон хөрш орнуудын зах	2017-2020	"Монгол-Хятадын экспо" үзэсгэлэн яармагийг зохион	-2017 оны 4 дүгээр улиралд БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Хөх хотод “Монгол-Хятадын экспо” хоёр дахь удаагийн үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулахаар болсон ба уг арга хэмжээг Монголын талаас зохион байгуулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн сайдын 2016-12-22-ны өдрийн 185 дугаар тушаалаар байгуулагдсан бөгөөд БНХАУ-ын	70		

			<p>зээлд гаргах зорилгоор үзэсгэлэн худалдаа, экспозион байгуулах /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/</p>	<p>байгуулах, бусад орнуудтай хамтарсан үзэсгэлэн зохион байгуулах чиглэлээр судалгаа хийх</p>	<p>талаас Монгол-Хятадын экспог зохион байгуулах хорооны дэд дарга бөгөөд Ардын Засгийн газрын зөвлөх Боа Гуан Лин, ӨМӨЗО-ны Ардын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дэд дарга Жан Руй Хуай, ӨМӨЗО-ны Худалдааны танхимын дэд дарга Ли Жюнь, Худалдааны танхимийн Хэрэг эрхлэх газрын дарга Хү Инфэ, Худалдааг дэмжих хорооны Улаанбаатарт суугаа төлөөлөгч, орчуулагч Баатар нарыг ХХААХҮЯ-ны ТНБД-аар ахлуулсан ажлын хэсэг 2017-03-23-ны өдөр хүлээн авч ажил хэргийн уулзалтыг зохион байгуулав. Мөн ӨМӨЗО-ын талын ажлын хэсгээс ирүүлсэн хөтөлбөрийн төслийг бүх яамд болон агентлагуудаас санал авч нэгтгэв.</p> <p>-Цаашид экспоны арга хэмжээг өндөр түвшинд зохион байгуулах, эрчимжүүлэх зорилгоор 2017-05-24-ний өдрийн Засгийн Газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж ХХААХҮ-ийн Сайд П.Сэргэлэнгээр ахлуулсан байнгын ажлын хэсгийг байгуулах, "Монгол-Хятадын Экспо" арга хэмжээг зохион байгуулах ажлын төлөвлөгөө, шаардагдах зардлын төсвийг тухай бүр батлуулан бэлтгэл ажлын явц, үр дүнгийн талаар Засгийн газарт танилцуулж ажиллахыг ажлын хэсэгт даалгасан Засгийн газрын 150-р тогтоол гарсан.</p> <p>-Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын болон хөрш орнуудын зах зээлд гаргах зорилгоор үзэсгэлэн худалдаа, экспозион байгуулах хүрээнд Японы Жайка байгууллагын сайн дурын ажилтан Юко Хондатай хамтран бараа бүтээгдэхүүний сав баглаа боодол, загвар дизайныг сайжруулах талаар цайны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 35 иргэн ААН, инкубаторуудын холбооны бойжигч 20 иргэнд сургалтыг зохион байгуулав.</p> <p>-БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ы Хянган аймгийн Улаан хотод Хятад, Монголын Олон улсын органик ногоон бүтээгдэхүүнийн үзэсгэлэнг Мишээл экспо ХХК-тай хамтран 2017 оны 5.25-05.30 өдрүүдэд зохион байгуулж Монголын талаас хүнс, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын 84 ААН оролцлоо.</p> <p>Монгол улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах онцгой бодлого, “Үндэсний үйлдвэрлэл”, Төрийн өмчийн ашиглалт, хяналтыг сайжруулах, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилтуудын</p>			
--	--	--	---	--	---	--	--	--

					<p>хүрээнд үндэсний үйлдвэрүүдийг дэмжих, хамтарч ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх, төр-хувийн хэвшлийн түншлэлийг идэвхжүүлэх замаар эдийн засгийн хүндрэл бэрхшээлийг хамтдаа даван туулах, төрийн худалдан авалтад нийлүүлэх үндэсний үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Төрийн өмчийн менежмент ба нийгмийн хариуцлага – 2017” өдөрлөгийг 2017-04-07-08 өдрүүдэд Тэнгэр худалдааны төвд зохион байгууллаа. Өдөрлөгт үндэсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 150 аж ахуйн нэгж байгууллага бүтээгдэхүүнээ танилцуулан төрийн худалдан авалтанд санал болгох бүтээгдэхүүний жагсаалтыг хүргүүлэн төрийн өмчийн үйлдвэрийн газруудтай хамтран ажиллах талаар санал солилцсоны үр дүнд Нэхээсгүй эдлэл ХК нь Улаанбаатар Цахилгаан Түгээх Сүлжээ ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажиллалаа. Өдөрлөгийн үеэр ХХААХҮЯ-ны Жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газраас санаачлан 500 аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэний үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний танилцуулга бүхий “Монголд үйлдвэрлэв-2017” үндэсний бүтээгдэхүүний каталогийг бэлтгэн хэвлүүлж төрийн өмчит үйлдвэрийн 85, орон нутгийн өмчит 78 байгууллага, салбарын яамд, УИХ-ын гишүүд, агентлагуудын удирдлагууд болон худалдан авах үйл ажиллагаа хариуцсан газруудад хүргүүлээ.</p>				
		3	<p>Монгол брэнд бүтээгдэхүүнийг дэлхий нийтэд сурталчлах, таниулах</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>"Хаан ширхэгт" брэндийг үйлдвэр-лэн, гэрчилгээ олгож, борлуулалтыг 500 саяд хүргэх</p>	<p>Хаан ширхэгт чанарын гэрчлэх тэмдэг эзэмших онцгой эрхийн гэрчилгээг ХХААХҮЯ-ны нэр дээр шилжүүлэхээр Монголын Оюуны өмчийн газарт хандаж шийдвэрлүүлэв.</p> <p>Энэ ажлын хүрээнд Чанарын гэрчлэх тэмдэг эзэмших онцгой эрхийн зарим чиг үүргийг гэрээгээр гүйцэтгэх чадамжтай байгууллагыг сонгох үүрэг бүхий ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг ТНБД-ын 2017-04-11-ны өдрийн А-120 дугаар тушаалаар байгуулан, гүйцэтгэгчид тавигдах шаардлага, хийгдэх ажлын жагсаалтыг батлуулан 2017-05-02-ны өдрийн өдөр тутмын хэвлэлээр нийтэд зарлаж, ирүүлсэн материалд эхний шатны үнэлгээ хийж, зарим тодруулгыг авч байна.</p> <p>АХБ-ны санхүүжилтээр хэрэгжиж буй ХАА, хөдөөгийн хөгжил төслийн буцалтгүй тусламжаар хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд ноос, ноолуурын Хаан ширхэгт чанарын гэрчлэх тэмдэгтэй бараа, бүтээгдэхүүнийг сурталчлах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр тусган ажиллаж байна.</p>	0		

41	2.53. Хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарын боловсон хүчнийг бэлтгэх, сургах, даван сургах тогтолцоог хөгжүүлж “Мэргэжилтэй ажилтан” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	1	Хөнгөн болон хүнсний үйлдвэрийн хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн мэргэжилтэй ажилтны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг бусад яамдтай уялдуулан хэрэгжүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Зорилтот мэргэж-лийн жагсаал-тад оруулж батлуулах	<p>-Хөнгөн болон хүнсний үйлдвэрийн хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн мэргэжилтэй ажилтны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг БСШУСЯ, ХНХЯамдтай хамтран хэрэгжүүлэх, Япон зэрэг оронд дадлагажигч явуулж сургах чиглэлээр санал <u>солилцож, судалгааг эхлүүлж байна.</u></p> <p>-Хөнгөн үйлдвэрийн чиглэлээр богино хугацаагаар Итали улсад сургах мэргэжилтэний хэрэгцээг гарган ААН, мэргэжлийн холбоодоос санал авч, Итали улсад сургах хөнгөн үйлдвэрийн салбарын материалыг бүрдүүлэн Италийн ЭСЯ-нд уламжлав</p> <p>-Ноолуур хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх 5 дахь зорилтод Ноолуурын салбарын хүний нөөцийн асуудлыг тусгаж, үйлдвэрлэгчид болон холбогдох талуудаас санал авах хэлэлцүүлгийг 2 удаа зохион байгуулав. МННХ, Uniteria байгууллагатай хамтран Ноос, ноолуурын салбарын хүний нөөцийг асуудлыг шийдвэрлэхэд талуудын оролцоо сэдэвт хэлэлцүүлэг зохион байгуулав.</p> <p>-Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны ЖАЙКА байгууллагаас хэрэгжүүлсэн “Мэргэжилтэй инженер механик бэлтгэх КООСЭН тогтолцоог Монголд нэвтрүүлэх боломж” төслийн багаас гаргасан судалгаатай танилцан, хүнсний салбарт мэргэжилтэй ажилтай бэлтгэхэд энэхүү тогтолцоог нэвтрүүлэх ач холбогдлын талаар санал солилцов.</p> <p>-Ноос, ноолуурын салбарын хүний нөөцийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх чиглэлээр, мэргэжлийн холбооны санаачлагаар хамтарсан зөвлөл байгуулан 3 дахь удаагийн хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж, эрэлттэй 20 мэргэжилд ноос, ноолуурын салбарыг хамруулахаар Ноолуур хөтөлбөрийн төслийн зорилтод тусгав.</p> <p>Хүнсний үйлдвэрлэл эрхлэгч аж ахуй нэгжүүдээс тухайн үйлдвэрт шаардлагатай мэргэжилтэй ажилтны судалгааг авч байна.</p>	0		
		2	“Мэргэжилтэй ажилтан” хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулах БТГ, Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Боловсро-лын байгуул-лага, ажил олгогч хамтарч сургалтын хөтөлбөр боловс-	<p>-ШУТИС-ын Үйлдвэрийн технологийн сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар санал боловсруулан хамтран ажиллаж байна.</p> <p>ХНХЯ-ны мэргэжлийн сургалт, судалгааны газартай хамтран хөнгөн үйлдвэрийн салбарын мэргэжилтэй ажилтны хэрэгцээний судалгааг гаргасан.</p>	0		

					руулах					
		3	Жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарын ажиллах хүчнийг бэлтгэх, сургах, давтан сургах арга хэмжээг МСҮТ-үүдийг түшиглэн зохион байгуулах /ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Холбогдох дүрэм журам батлагдах	<p>-Жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарт шаардлагатай ажиллах хүчийг сургах талаар 2016 оны 09 сард Япон улсын Шизуока мужийн удирдлагуудтай уулзаж санал солилцов.</p> <p>-Монгол улсад бренд бүтээгдэхүүн бий болгох, импорт орлох бүтээгдэхүүн үйлвэрлэлийг дэмжих, зах зээлийг судлан үнэ тогтоох, Япон улсын стандартыг танилцуулах, сав баглаа боодлын загвар дизайныг сайжруулах чиглэлээр Японы сайн дурын ажилтан Юоко Хондатай хамтран цай, ааруул, гоо сайхан, эмийн бүтээгдэхүүний салбарын үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд сургалт мэдээлэл хийн 150 хүнд сургалт мэдээлэл хийлээ.</p> <p>-Гадаадад сурч ажиллаж буй Монгол иргэдийн үйл ажиллагааг дэмжих эх орондоо бизнес эрхлэх сэдлийг төрүүлэх зорилгоор 2017.05.13 өдөр БНСУ-ын Сөүл хотноо Зүүн Азид сурч буй Монгол оюутнуудын дунд “Монгол хүн –Монголын ирээдүй” чуулга уулзалтыг ХХААХҮЯ, БНСУ дахь Монгол ТББ-ын Нэгдсэн зөвлөлтэй хамтран зохион байгуулж илтгэл мэдээллээр хангаж, Монгол улсын хөгжлийн бизнес загварын талаар хэлэлцлээ.Монгол хүний үнэлэмжийг өсгөх, боломж бололцоог нээн танилцуулах, нийгэм эдийн засгийн хүрээнд тулгарсан хямрал бэрхшээлийг дүгнэн ярилцан, эдийн засаг, аж үйлдвэр, технологийн шинэ орчин, хөгжлийн хэтийн төлөв, хөгжлийн шинэ гарцыг шүүн хэлэлцэн, түүнд чиглэсэн санаачлага уриалга гаргасан. Чуулганд 200 орчим оюутан залуус, Зүүн өмнөд Азид сурч, ажиллаж, амьдарч буй оюутан залуус оролцож, шууд дамжуулалт 80-д мянган хүнд хүрч, 20-д мянган хүн үзэж сонирхсон байна.</p> <p>-Архангай аймгийн ааруул үйлдвэрлэгчдэд зориулж 2017.06.02-06.03 өдрүүдэд“Мах, сүүний анхдугаар аян”-ы хүрээнд орон нутгийн сүүний нөөц ашиглалтыг сайжруулах, сүүн бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдлыг дээшлүүлж нутгийн бренд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилгоор “Цагаан идээ-зөв хэрэглээ” үндэсний хөдөлгөөн өрнүүлэн ХХААХҮЯ, Архангай аймгийнхүнс, хөдөө аж ахуйн газар, Чулуут сумын засаг даргын тамгын газар, Нэг Архангай-Шинэ хөгжлийн Тэмүүлэл ТББ-тай хамтран зөвлөгөөнийг зохион байгууллаа. Зөвлөгөөнд 200 гаруй сүүн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчид оролцож мэдээлэл</p>				

						<p>солилцон, Архангай аймагт сүү, сүүн бүтээгдэхүүний ашиглалтыг сайжруулах чиглэлээр зөвлөгөө мэдээллээр ханган ажиллалаа.</p> <p>-ХХААХҮЯ, АНУ-ын хөгжлийн агентлаг, “Хөгжлийн шийдэл” ТББ-тай хамтран REACH төслийн хүрээнд хамтран Ховд, Говь-Алтай аймгийн жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдийн ур чадварыг дээшлүүлэх, санхүүгийн мэдлэгийг сайжруулах, мэдээллээр хангах, ижил төрлийн үйлдвэр аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаатай танилцуулах, туршлага солилцуулах зорилгоор 2017.05.08-05.11 өдрүүдэд Улаанбаатар хотод танилцах аялалыг зохионбайгууллаа. Аялалд оёдол, сүлжмэл, гутлын үйлдвэрлэлийн чиглэлийн 30 жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчид оролцож бизнес эрхлэх эрх зүйн орчинг сайжруулах, Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөрийн төслийг хэлэлцэн хууль болон хөтөлбөрийн төсөлд тусгах санал гаргалаа. Аялалын хүрээнд ТИС-ийн хувцас судлалын төв, “Хос Аз” гутлын үйлдвэр, “Хайтан” гутлын салон, “Зорбиом” оёдлын үйлдвэр, “Ур ундрах” үндэсний хувцасны үйлдвэр, “Нэхээсгүй эдлэл” ХК, “Ноос алтан боломж” хоршоо, Хүрэм үйлдвэр, “Блю скай кашмер” ноолуурын үйлдвэр, “Монгол нэхмэл” ХК, “Кашмер ворлд” ноос ноолууран бүтээгдэхүүний үйлдвэрээр орж танилцлаа.</p>			
42	2.54. Хөнгөн үйлдвэрийн салбаруудыг хөгжүүлэх зорилгоор зөвлөгөө, мэдээлэл, сургалт явуулах мэдээллийн болон инкубатор төвийг тухайн салбарын мэргэжлийн холбоодыг түшиглэн байгуулахыг дэмжинэ.	1	Хөнгөн үйлдвэрийн салбарт тэргүүний дэвшилтэт технологи дамжуулах, нэвтрүүлэх чиглэлээр ажиллаж байгаа хувийн хэвшлийн байгууллагаар төрийн зарим үүргийг гүйцэтгүүлэх, санхүү болон эрх зүйн дэмжлэг үзүүлж хамтран	2017-2018	Технологи дамжуулалт, зөвлөгөө мэдээл-лээр үйлчилсэн 1 гэрээт ажил хийгдэж, технологи нутагшуулах нөхцөл бүрдэх	<p>ХХААХҮ-ийн сайд, Италийн ЭСЯ-тай хамтран ажиллах, санал солилцох уулзалтыг 2016-11-14-нд зохион байгуулж, Монголын ноос, ноолуурын холбоо Итали улсын тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчдийн холбоотой хамтран ажиллаж мэргэжлийн холбоог түшиглэн явуулж буй шинэ дэвшилтэт технологийн сургалтын талаарх мэдээллийг танилцуулав.</p> <p><u>-Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй хөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилтийн хүрээнд хөнгөн үйлдвэрийн техник, технологи, тоног төхөөрөмжийг орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр шинэчлэх, бүтээгдэхүүний чанар, стандартыг сайжруулах, монголын бүтээгдэхүүний брэндийг хөгжүүлэх, боловсон хүчнийг чадавхижуулах, төсөлд хамрагдсан компаниудын нэмүү өртгийн сүлжээг хөгжүүлэх чиглэлээр арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.</u></p> <p>-Европын холбооны санхүүжилтээр хэрэгжиж эхэлж</p>	0		

			ажиллах, АХБ, ЕСБХБ-ны төслийн хүрээнд хамтран ажиллах /Хөн.ҮБХЗГ, ГХАХ/			байгаа <u>“Хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүн болон хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийн өртөгийн сүлжээг хөгжүүлэх нь”</u> төслийн Арс шир, ноос, ноолуурын үйлдвэрлэлийн өртөгийн сүлжээнд оролцогчдыг тодорхойлох, үйл ажиллагааны чиглэлээрхолбоо тогтоох, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж судалгаа хийж байна. -Хөнгөн үйлдвэрийн салбаруудыг хөгжүүлэх зорилгоор зөвлөгөө, мэдээлэл, сургалт явуулах болон инкубацийн үйлчилгээ явуулах “Цэвэр үйлдвэрлэлийн технологийн мэдээллийн төв” ТББ-тай хамтран ажиллах чиглэлээ тогтоож, <u>сургалтын хэрэгцээг тодорхойлж байна.</u> -Итали улсын тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэлийн холбоо, Монголын ноос, ноолуурын холбооны хооронд байгуулсан санамж бичгийн хүрээнд холбооны дэргэдэх <u>технологийн сургалтын төвийг чадавхжуулах асуудлыг 2017 оны Итали Монгол улсын ЗГХКХ-ны тэмдэглэлд тусгуулахаар ажиллаж байна.</u>			
	2	Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдэд үзүүлэх бизнес инкубацийн үйлчилгээг боловсронгуй болгох, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжин хөгжүүлэх /ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч-дэд үзүүлэх бизнес инкуба-цийн үйлчилгээ шинэ түвшинд хүрч, шинээр гарааны бизнес эрхлэгчид болон инкуба-циас үйлчилгээ авсан иргэн, ААН-ийн тоо нэмэгдэх	АНУ-ын Олон улсын хөгжлийн агентлаг(USAID), Хөгжлийн шийдэл ТББ-тай хамтран жижиг, дунд бизнесүүдийг санхүүгийн хувьд илүү бат бөх, тогтвортой үйл ажиллагаатай болоход шаардлагатай санхүүжилтийг банк, санхүүгийн байгууллагаас олж авахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хэрэгжүүлж буй REACH төсөлтэй хамтран 2016-10-26-нд “Жижиг, дунд бизнесүүдийн санхүүжилтийг дэмжих нь” сэдэвт форумыг зохион байгуулав. Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага, Монгол банктай хамтран иргэдийн санхүүгийн боловсролыг дэмжих чиглэлээр уулзалт хэлэлцүүлгийг Төрийн ордны Иргэний танхимд 2017-02-23-ний өдөр зохион байгууллаа. Хэлэлцүүлгээс энэ чиглэлээр зохион байгуулж буй арга хэмжээг нэгдсэн зохион байгуулалтад оруулж хамтран ажиллах талаар санал нэгдлээ. ХХААХҮЯ, Reach төслийн нэгжтэй хамтран 2017.05.12 өдөр Эм, эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийн чиглэлийн ААН-үүдэд зориулсан “Үйлдвэрлэгч, бэлтгэн нийлүүлэгчийг холбох тогтвортой санхүүжилт” В2В уулзалтыг зохион байгуулж мэдээллээр ханган ажиллалаа. Уулзалтанд эм,эмнэлгийн тоног төхөөрөмж импортлогч, үйлдвэрлэгч 150 орчим ААН иргэд	0			

					оролцлоо.				
43	2.55. Гадаад орны өндөр болон дэвшилтэт технологи бүхий үйлдвэрийг франчайзаар оруулж нутагшуулан, хөнгөн, жижиг дунд үйлдвэрийн салбарт “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжинэ.	1	Экспортын бүтээгдэхүүний өсөлтийг нэмэгдүүлэх “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжих /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ/	2016-2020	Гадаад орны дэвшилтэт технологийн болон франчайз үйлдвэр-рийг судлан сонгох, үйлдвэрлэгчдийг холбох, бизнесийн цогц систем, тогтолцооны сургалт бүхий арга зүйн зөвлөгөөгөөр хангах, сурталч-лан дэлгэрүүлж загвар үйлдвэр-рийг бий болгоход дэмжлэг үзүүлэх	<p>- Япон, Итали зэрэг улс орны дэвшилтэт технологийн болон франчайз үйлдвэрийг судлан сонгох, үйлдвэрлэгчдийг холбох, сургалт явуулах чиглэлээр уулзалт, хэлэлцээ хийж байна.</p> <p>-Италийн нэхмэлийн тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчдийн холбоо, Канадын малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах бага оврын төхөөрөмж үйлдвэрлэгч Минимилс тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчдийн холбоодтой санал солилцож, МННХ, МНБҮХ-дтой уулзуулж үйлдвэрлэгчдэд мэдээлэл хүргүүлэв.</p> <p>-Дотоодын жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч, тоног төхөөрөмжийн компаниуд, сав, баглаа боодлын дизайныг сайжруулах, борлуулалтын сувгийг бий болгох бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг сайжруулах зорилгоор 2017-02-22-ны өдөр Тэнгэр худалдааны төвд өдөрлөг зохион байгуулж уламжлалт аргаар ааруул, цагаан идээ үйлдвэрлэгч иргэн, худалдаачид, ааруул савлах тоног төхөөрөмж импортлогч, үйлдвэрлэгчдийн төлөөллүүд оролцлоо.</p> <p>-Цай үйлдвэрлэгч иргэн, аж ахуйн нэгж, шинжлэх ухааны болон төрийн байгууллагуудын хамтарсан уулзалт-хэлэлцүүлгийг 2017-01-06-ны өдөр зохион байгуулав. Уг хэлэлцүүлэгт цайны үйлдвэрлэл эрхлэгч 20 гаруй төлөөлөл, Эрүүл мэндийн үндэсний төв, Байгаль орчин аялал жуулчлалын яам, Стандартчилал хэмжилзүйн газар, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, нийслэлийн мэргэжлийн хяналтын газар, ШУА-ийн Ургамалын экологи, ургамлын нөөцийн лаборатори, Хими, химийн технологийн хүрээлэн, МУИС-ийн Ургамал био технологийн лаборатори, ХАА-н үйлдвэрлэлд ШУ-ны ололт нэвтрүүлэх төв, ШУТИС үйлдвэрлэл технологийн сургууль, ШХА-ийн Ногоон алт төсөл зэрэг байгууллагууд оролцов.</p> <p>- “Монголын нийгмийн энтрепренёруудын чуулган-2017”-ыг Хөгжлийн шийдэл ТББ-ын “Залуусын бизнесийг дэмжих санаачлага хөтөлбөр”-тэй хамтран 2017.05.24 өдөр зохион байгууллаа. Чуулганаар Монгол улсын хөгжилд нийгмийн энтрепренёруудын оролцоог нэмэгдүүлэх, туршлагыг түгээх, энтрепренёршип болон Менторингийн тухай ойлголтыг залууст дэлгэрүүлэх зорилготой юм. Чуулганд 100 гаруй бизнес эрхлэгч</p>	0		

						болон бизнесээ эхлүүлж буй залуус оролцлоо.			
44	2.56. Хөнгөн үйлдвэрийн чиглэлээр дэлхийн тэргүүлэх, дэвшилтэт техник, технологийн үзэсгэлэнг Монгол Улсад тогтмол зохион байгуулж, гадаад оронд зохион байгуулагдаж байгаа үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж, бараа, бүтээгдэхүүний үзэсгэлэнд үйлдвэрлэгчдийг дэмжиж хамруулна.	1	Үйлдвэрлэл өндөр хөгжсөн улсын үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай танилцах, туршлага судлах, нэвтрүүлэх, үзэсгэлэн яармагт оролцоход дэмжлэг үзүүлэх /ТЗУГ, Хөнгөн ҮБХҮГ, Хү.ҮБХЗГ, ГХАХ/	2017-2020	Парисын яармаг, Германы ногоон долоо хоног үзэсгэлэн яармагт үйлдвэрлэгчдийг хамруулан оролцуулж, худалдаа, хамтын ажиллагааны гэрээ, хэлэлцээр хийхэд туслалцаа үзүүлэх	ХХААХҮ-ийн сайд П.Сэргэлэн тэргүүтэй төлөөлөгчид 2017-01-18-22-ны өдрүүдэд Германы ногоон долоо хоног үзэсгэлэн яармагт оролцов.Үндэсний үйлдэрлэгчдээс “Бэст буйдан” ХХК болон Төв аймгийн мах боловсруулах үйлдвэрийн төлөөлөл дагалдан явсан. ӨМӨЗО-ны Ардын Засгийн газартай ХХААХҮЯ хамтран Монгол-Хятадын 2 дах удаагийн экспо арга хэмжээг 2017 оны 9 дүгээр сард зохион байгуулахаар санамж бичгийг байгуулаад байна. Санамж бичгийн дагуу ХХААХҮЯ-ны ТНБД Л.Баяртулгаар ахлуулсан Монголын талын ажлын хэсгийг байгуулан зохион байгуулалтын асуудлаар Хятадын талтай санал солилцов.. БНСУ-ын КОЙКА байгууллагын шугамаар зохион байгуулсан Нэхмэлийн үйлдвэрлэлийн хөгжлийн чиглэл сэдэвт 21 хоногийн сургалтад Хөнгөн үйлдвэрийн судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнгийн 2 албан хаагчдыг хамруулах хүсэлт, анкетыг СЯ, БНСУ-ын Койка байгууллагад уламжилж, дэмжүүлэв.	0		
		2	"Монголд үйлдвэрлэв" үзэсгэлэн, худалдааг тогтмолжуулж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх /ЖДҮХБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Монголд үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг олон нийтэд сурталчлах үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	-Үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн борлуулалтыг дэмжих зорилгоор 10 дахь жилдээ “Монголд үйлдвэрлэв” үзэсгэлэнг Тэнгэр худалдааны төвтэй хамтран зохион байгууллаа. Үзэсгэлэнгийн хүрээнд ХХААХҮ-ийн сайдын аймгийн Засаг дарга нартай байгуулсан гэрээний дагуу аймаг бүрт “Монголд үйлдвэрлэв” үзэсгэлэнг орон нутагт нэгэн зэрэг зохион байгуулсан. Цагаан сарын үзэсгэлэн худалдаанд давхардсан тоогоор 1450 иргэн, ААН оролцож нийт 4,0 дтэрбум төгрөгийн борлуулалт хийгдсэн байна. -Монгол улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах онцгой бодлого, “Үндэсний үйлдвэрлэл”, Төрийн өмчийн ашиглалт, хяналтыг сайжруулах, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгуудын хүрээнд үндэсний үйлдвэрүүдийг дэмжих, хамтарч ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх, төр-хувийн хэвшлийн түншлэлийг идэвхжүүлэх замаар эдийн засгийн хүндрэл бэрхшээлийг хамтдаа даван туулах, төрийн худалдан авалтад нийлүүлэх үндэсний үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Төрийн өмчийн менежмент ба нийгмийн харилцаа – 2017”	40		

					<p>өдөрлөгийг 2017-04-07-08 өдрүүдэд Тэнгэр худалдааны төвд зохион байгууллаа.Өдөрлөгт үндэсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 150 аж ахуйн нэгж байгууллага бүтээгдэхүүнээ танилцуулан төрийн худалдан авалтанд санал болгох бүтээгдэхүүний жагсаалтыг хүргүүлэн төрийн өмчийн үйлдвэрийн газруудтай хамтран ажиллах талаар санал солилцсоны үр дүнд Нэхээсгүй эдлэл ХК нь Улаанбаатар Цахилгаан Түгээх Сүлжээ ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажиллалаа.Өдөрлөгийн үеэр ХХААХҮЯ-ны Жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газраас санаачлан 500 аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэний үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний танилцуулга бүхий “Монголд үйлдвэрлэв-2017” үндэсний бүтээгдэхүүний каталогийг бэлтгэн хэвлүүлж төрийн өмчит үйлдвэрийн 85, орон нутгийн өмчит 78 байгууллага, салбарын яамд, УИХ-ын гишүүд, агентлагуудын удирдлагууд болон худалдан авах үйл ажиллагаа хариуцсан газруудад хүргүүллээ.</p> <p>- “Жижиг Дунд Үйлдвэрийн Бүтээгдэхүүн, Үйлчилгээ, Технологи-2017 “ Олон улсын үзэсгэлэн 20 дахь жилдээ жижиг дунд үйлдвэрлэгчдийн бүтээгдэхүүнийг сурталчлах, экспортыг дэмжих, дэвшилтэт технологиудыг танилцуулах зорилгоор МҮХАҮТ-тай хамтран зохион байгуулав. Энэхүү үзэсгэлэнд Монголын үндэсний үйлдвэрлэгчидээс гадна ОХУ, Пакистан, БНАСАУ зэрэг орнуудаас оролцож бүтээгдэхүүн үйлчилгээгээ сурталчилав. Үзэсгэлэн 2017 оны 06 дугаар сарын 16-18-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдаж үзэсгэлэнгийн шилдгүүдийн шалгаруулалтын ажлын хэсэгт 2 өдөр ажиллав. Гранпри шагналд Дархан минж ХХК-ны Савхин хүрэм шалгарсан болХХААХҮЯамны жуух бичгээр Бажуна урлангийн Б.Батсүх шагнуулав.</p> <p>-Монголд үйлдвэрлэв-2017“ үндэсний үйлдвэрлэлийн бараа бүтээгдэхүүний нэгдсэн каталогт хөнгөн болон хүнсний 680 орчим үйлдвэрүүдийг хамруулан гаргаж, хэвлүүлэн ашиглаж байна. Уг эмхэтгэлд орсон дотоодын ААН, үйлдвэрлэгчдийг төрийн худалдан авалтаар дэмжих арга хэмжээг төлөвлөн ажиллаж байна.</p> <p>-Эх орны хүнсний бүтээгдэхүүнийг олон нийтэд сурталчлах, хэрэглэгчдэд үйлдвэрийн үнээр шууд худалдан авалт хийхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор “Эрүүл хүнс-Эрүүл Монгол хүн” уриан д дор “Намрын ногоон өдрүүд” нэгдсэн арга хэмжээг 2017 оны 9-р сард</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

					зохион байгуулах, хамтран ажиллах талаар санал боловсруулж, холбогдох газруудад хүргүүлэв. Мөн нэгдсэн арга хэмжээг зохион байгуулах ажлын хэсгийг байгуулахаар холбогдох бэлтгэл ажлыг хангаж байна.				
		3	Үндэсний уламжлалт болон орон нутгийн онцлог бүхий хоол, үйлдвэрлэл үйлчилгээг хөгжүүлэх зорилгоор дэмжих, таниулах, сурталчлах /ХНХҮЗХ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Үндэсний болон бүс нутгийн онцлогтой хоол, ундааны мэдээлэл, судалгааг хийж, нэгтгэх	Монгол үндэсний брэнд хоол, идээ ундааг хөгжүүлэх, суртчлах ажлыг идэвхижүүлэх зорилгоор 2016 оны 09-10 саруудад зохион байгуулагдсан Зүүн болон Говийн бүсийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарын ажилтан, ажиллагсдад зориулсан сургалтад хичээл зааж, цаашид Монгол хоол, идээ ундааг орчин үетэй уялдуулан хөгжүүлэх арга замын талаар зөвлөгөө өгсөн. 2016 оны 11-р сарын 26-27-ны өдрүүдэд “Монгол улсын аварга тогооч-2016” шалгаруулах уралдааныг зохион байгуулж, орчин үеийн Монгол хоол, идээ ундаа Ази, Европ хоол, цэцэрлэг, эмнэлэг, сургуулийн хоол, нарийн боовны аварга тогоочийг шалгаруулж, орчин үеийн Монгол хоолны төрөлд Дархан-Уул аймгийн болон “ДЦС-ГҮ” ХХК-ын тогооч нар шилдгүүдээр тодорсон. 2016 оны 10-р сарын 05-ны өдөр ХХААХҮ-ийн салбарыг сурталчлах, Дэлхийн хүнсний өдөрт зориулсан өдөрлөгийн үеэр Монгол үндэсний хоол, идээ ундааг иргэд, хэрэглэгчдэд сурталчлах арга хэмжээг зохион байгуулж, эрүүл хоол, хүнс, хөнгөн үйлдвэрийн бараа бүтээгдэхүүнээр үйлчилсэн. Зүүн болон Төв, Хангайн бүсийн аймгуудын хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарын ажилтнуудад зориулан Сүхбаатар болон Дархан-Уул аймгуудад 2017 оны 4-5-р сард “Үндэсний болон орон нутгийн онцлогтой хоол, ундааг хөгжүүлэх нь” сэдвээр сургалт зохион байгуулж, салбарын бодлого, олон улсын хөгжлийн хандлага, ЭАЗД хэвшүүлэх, НАССР тогтолцооны талаар сургалтад хамрагдсан 420 гаруй хүнд хичээл зааж, мэдээлэл хүргэв.	0		
45	2.57. Хөнгөн үйлдвэрийн парк байгуулж, салбарын үйлдвэрүүдийн хамтын ажиллагааг дэмжин, кластерыг бүртгэлжүүлэн	1	Арьс, ширний үйлдвэрийн парк байгуулж, үйлдвэрүүдийг кластераар хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, загвар үйлдвэр	2016-2020		Арьс, ширний үйлдвэрийн цогцолборын дэд бүтцийг байгуулах үүрэг бүхий төслийн нэгж болох Нийслэлийн Засаг даргын харьяанд “Эмээлтийн Хөнгөн үйлдвэрлэлийн технологийн паркийн төслийн нэгж” орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрыг байгуулж, үйл ажилагаагаа эхлээд байна. Сонгосон байршилд байгаль орчинд ээлтэй, хаягдлаа бүрэн боловсруулах чадвартай Арьс ширний үйлдвэрийн цогцолбор байгуулахад усны нөөц, дэд бүтэц болон	70		

	<p>бодлогоор дэмжинэ.</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ/</p>		<p>байгуулахыг дэмжих</p>		<p>одоогийн арьс ширний үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийн эрх ашигт нийцүүлэхээр ажиллаж байна.</p> <p>-Монгол Улсын Их Хурлын Өргөдлийн байнгын хорооны 2016-11-23-ны өдрийн 03 дугаар тогтоолоор Засгийн газарт өгсөн чиглэлийн дагуу Арьс, ширний үйлдвэрүүдийг үйлдвэрийн шинэ бүс рүү шилжүүлэх арга хэмжээг 2017-12-31-ний дотор үе шаттайгаар зохион байгуулах ажлыг эрчимжүүлэх чиглэлээр ХХААХҮ-ийн Сайд, Нийслэлийн Засаг даргатай хамтран ажиллах гэрээнд тусган ажиллаж байна.</p> <p>-Нийслэлийн ЗДТГ-аас Эмээлтийн хөнгөн үйлдвэрийн үйлдвэрлэл, технологийн паркийн I ээлжийн дэд бүтэц болох Цэвэрлэх байгууламж, Ажлын даалгавар боловсруулж, Нийслэлийн Хот байгуулалт, ерөнхий төлөвлөгөөний газраар 2015 онд батлуулсан. Үүний дагуу Европын сэргээн босголт хөгжлийн банктай Нийслэлийн Засаг дарга 2016 онд санамж бичиг байгуулсан.</p> <p>-Ундны усан хангамж, Технологийн усан хангамж, Парк доторх инженерийн шугам сүлжээ, Авто замын Зураг төслийг нийслэлийн төсвийн хөрөнгөөс 1,5 тэрбум төгрөгөөр гүйцэтгүүлж холбогдох байгууллагуудаар батлуулж хүлээн авсан.</p> <p>-Дээрхи үйлдвэрийн бүсийг үйлдвэрлэл технологийн парк, кластерийн хэлбэрээр зохион байгуулахаар төслийн бэлтгэл ажлыг гүйцэтгээд байна. Үүнд:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. “Аж үйлдвэрлийн парк”-ийн техник эдийн засгийн үндэслэл, 2. Хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 3. Үерийн байгууламжийн ажлын зураг төсөл, 4. Цахилгаан хангамжийн ажлын зураг төсөл, 5. Технологийн усан хангамжийн ажлын зураг төсөл, 6. Ундны усан хангамжийн ажлын зураг төсөл, 7. Паркийн техник технологийн түвшний үнэлгээ, 8. паркийн цэвэрлэх байгууламжийн судалгаа зэрэг баримт бичгүүдийг боловсруулж, эрх бүхий байгууллагуудаар баталгаажуулсан. <p>9.Бүтээн байгуулалтын хувьд барилга угсралтын үеийн цахилгаан хангамжийн эх үүсвэрийг байгуулаад байна “Эмээлтийн хөнгөн үйлдвэрийн ҮТП” ОНӨТҮГ-аас үйлдвэрлэл технологийн паркийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авахаар ирүүлсэн хүсэлт, материалыг</p>		
--	--	--	---------------------------	--	---	--	--

					судалж, буцааж дахин тооцоо судалгааг нягталж ирүүлсэнийг ЗГ-ын 2017-06-20 - ны хуралдаанаар хэлэлцүүлж, УТП-ын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох тухай 178 дугаар тогтоол батлуулсан.				
		2	Арьс, ширний үйлдвэрийн паркийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт бий болгох болон хаягдал усыг цэвэршүүлэх, ариутгах, дахин ашиглах орчин үеийн дэвшилтэт технологитой цэвэрлэх байгууламжийг байгуулах ажлыг зохион байгуулах	2017-2018	ТЭЗҮ-ийг хийлгэх	<p>“Арьс ширний үйлдвэрүүдийн цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн саналыг ЗГ-ын хуралдаанаар 2015-11-23-ны өдөр хэлэлцүүлж, 459 дүгээр тогтоолоор батлуулсан.Энэхүү тогтоолын дагуу “Арьс ширний үйлдвэрүүдийн цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн үндэслэл, танилцуулгыг БНСУ-ын ЭКСИМ банкны Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн фондын холбогдох маягтын дагуу бэлтгэж, Монгол улсын Сангийн яамны Зээл тусламжийн газраар дамжуулан хүргүүлсэн.</p> <p>Монгол, БНСУ-ын зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийн хүрээнд БНСУ-ын ЭКСИМ банкны төлөөлөгчид 2016-02-18-ны өдөр Улаанбаатар хотод Сангийн яаман дээр ирж ажиллахад, “Арьс ширний үйлдвэрүүдийн цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх”төслийн талаар Аж үйлдвэрийн яамнаас танилцуулга хийсэн.</p> <p>Төслийн ТЭЗҮ-ийг БНСУ-ын ЭКСИМ банкны Эдийн засгийн хөгжлийн хамтын ажиллагааны сангаас олгодог техникийн туслалцааны хүрээнд боловсруулж өгөх боломжтойгоо илэрхийлээд байгаа юм.</p> <p>“Урьдчилсан цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулах талаар Эдийн засгийн хөгжлийн хамтын ажиллагааны сангийн техникийн туслалцааг авах хүсэлтийг Монгол улсын Сангийн яамаар дамжуулан БНСУ-ын Сангийн яаманд уламжлах шаардлагатайг үндэслэн Аж үйлдвэрийн яамны 2016-07-20-ны өдөр албан бичгээр хүргүүлсэн.</p> <p>Нийслэлийн засаг даргын тамгын газрын техникийн саналыг албан бичгээр авч, ХХААХҮЯ-наас 2016-10-12-ны 01/707 албан бичгээр Сангийн яамд дахин хүргүүлээд байна.</p>	0		
46	2.58. Хөдөө аж ахуйн биржээр арилжаалах бараа, түүхий эдийн нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлж, үйл ажиллагааг	1	Хөдөө аж ахуй болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хоршоодын бэлтгэсэн малын гаралтай түүхий эдийг хөдөө аж	2017-2020	Хоршоо-дыг биржийн арил-жаанд оролцох болом-жоор хангах	Хоршоо хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийн хүрээнд түүхий эдийн тогтолцоонд хоршоодыг оролцуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд 4223 хоршоодод үнэлгээ хийх тендерийн хороог ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А-178 тоот тушаалаар байгуулан зөвлөх үйлчилгээний тендер зарласан.	40		
					-Хоршоо нь малчдын мал, түүхий эдийг цуглуулж анхан				

	<p>боловсронгуй болгоно.</p> <p>/БТГ/</p>	<p>ахуйн биржээр арилжих ажлыг эрчимжүүлэх</p>			<p>шатны тордолт хийн биржийн стандарт, эрүүл ахуйд нийцүүлэн бэлтгэж, биржтэй цахим хэлбэрээр зайнаас шууд холбогдох ба бирж дээр бараа, түүхий эдээ борлуулах захиалгыг биржийн арилжааны системээр дамжуулан гүйцэтгэх боломжтой бөгөөд биржийн итгэмжлэгдсэн агуулахад бараа, түүхий эдээ хадгалж, бүртгэл хөтлөх юм.</p> <p>Хүнс, Хөдөө Аж Ахуй, Хөнгөн Үйлдвэрийн Яам, “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК, Хэнтий, Сүхбаатар аймгуудын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран 2017-03-24,25-ны өдрүүдэд Сүхбаатар аймгийн Баяндэлгэр суманд, 2017-03-26-27-ны өдрүүдэд Хэнтий аймгийн Чингис хотод, 2017-03-28-ны өдөр Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр суманд боловсруулаагүй ноолуурын дуудлага худалдааг зохион байгуулж ноолуурын дуудлага худалдаанд малчид, үйлдвэр болон бизнес эрхлэгчид, хоршоодыг оролцуулав.</p> <p>Хэнтий, Сүхбаатар, Хөвсгөл, Баянхонгор аймгуудад “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК болон Аймгуудын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран 2017 оны боловсруулаагүй ноолуурын дуудлага худалдааг амжилттай зохион байгууллаа.</p> <p>Дуудлага худалдаагаар ноолуурын зах зээлийн жишиг үнэ харьцангуй өндөр тогтож, малчид, хоршоо биржийн арилжаанд шууд оролцох эхлэл тавигдсан. Малчдыг ноолуурын эцсийн худалдан авагчтай холбох ажлыг амжилттай зохион байгуулснаар 4 удаагийн дуудлага худалдаагаар нийт 12,7 тонн ноолуурын арилжаа явагдлаа.</p>			
		<p>2</p> <p>Хөдөө аж ахуйн биржийн системийг онлайн горимд шилжүүлэн хөгжүүлж, олон улсын шаардлагад нийцсэн технологийн шинэчлэл хийх</p>	<p>2017-2020</p>	<p>Тоног төхөөрөмж суурилуулах ажил эхлэх</p>	<p>Улсын Их хурлын 2015 оны 70 дугаар тогтоол, Засгийн газрын 2015 оны 330 дугаар тогтоолоор “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК дахь төрийн эзэмшлийг 34 хувь байх хэмжээнд нэмэлт хувьцаа гаргах замаар хөрөнгө оруулалт босгож, компанид технологийн шинэчлэл хийхийг даалгасан.</p> <p>Энэ ажлын хүрээнд Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас ажлын хэсэг байгуулан хувьчлалын ажлыг зохион байгуулсан.</p> <p>“Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК-иас гаргасан нэмэлт хувьцааг “Эй Эф Жи капитал менежмент” ХХК, “АФГ санхүүгийн групп ХХК, “Глобал инвест фонд” ХХК, “Альянс финанс групп ББСБ” ХХК, “АФГ трейдинг” ХХК тус тус худалдан авсан боловч үлдэгдэл төлбөрийг хийгээгүй.</p>	<p>0</p>		

						Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын 2017-04-25-ны өдрийн хуралдааны тэмдэглэлээр “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК –ийн хувьцаа худалдан авсан хуулийн этгээдийн гэрээнд өөрчлөлт оруулж 2017-05-31-ний өдрийг хүртэл сунгах, уг хугацаанд төлбөрийг барагдуулаагүй бол гэрээг холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд цуцлахаар шийдвэрлэсэн. Худалдан авагч нь хувьцааны үнийг хугацаандаа төлөөгүй тул гэрээг цуцалсан. Энэхүү гэрээ цуцалсантай холбогдуулан компанийн хувьчлалын талаар дахин санал боловсруулахаар ажиллаж байна.			
Тэргүүлэх зорилт №2.4. Иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг хангасан хот, суурин газрыг төлөвлөж, байгаль орчин, хүний эрүүл мэндийн шаардлагад нийцсэн барилгын үйлдвэрлэлийг дэмжиж, аюулгүй, хүртээмжтэй орон сууцаар хангах төрийн бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.									
2.92. Цэвэрлэх байгууламжаар цэвэрлэсэн ус болон хөрсний усыг үйлдвэрийн технологийн хэрэгцээнд ашиглах боломжийг бүрдүүлнэ.	2	Хөрсний усыг үйлдвэрийн технологийн хэрэгцээнд ашиглах чиглэлээр судалгаа хийх	2016 - 2018			Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
Тэргүүлэх зорилт №3.1. Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлогыг боловсруулж, хүн амыг аливаа өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчилгээ үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэх эдийн засгийн тооцооллыг бий болгож, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлнэ. Хүн амыг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг, дадал, хандлагад төлөвшүүлж нийгмийн эрүүл мэндэд чиглэсэн тусламж үйлчилгээг эрс сайжруулах, Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний бодлого төлөвлөлтөд урт болон дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулж, чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ. Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хөгжлийг хангаж, нийгмийн хамгааллыг сайжруулна. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанартай уялдсан эрүүл мэндийн санхүүжилтийн тогтолцоог боловсронгуй болгоно.									
3.1.7. Эх хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах чиглэлээр “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн үндэсний хөтөлбөр”-ийг боловсруулж хэрэгжүүлэн эх, нялхсын эндэгдлийг бууруулна.	2	Нялх, балчир хүүхдийн хоол, ундны бүтээгдэхүүний тухай хуулийн төслийг УИХ-д өргөн мэдүүлэх	2017 - 2018			Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		

Тэргүүлэх зорилт №3.2.2. Шинжлэх ухааны удирдлага, зохион байгуулалтын тогтолцоог олон улсын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгож, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн системийг нэвтрүүлж, мэдлэгт суурилсан инноваци, технологи, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, шинжлэх ухааны үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүнийг нэмэгдүүлнэ.									
47	3.2.36. Салбарын эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх өндөр технологийн судалгаа ба хөгжил, инновацийн болон зөвлөх, нэвтрүүлэх үйлчилгээний үйл ажиллагааны суурь бүтцийг хөгжүүлэх, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлнэ. /БТГ/	3	Судалгаа, хөгжлийн инкубатор төв, загвар аж ахуй, агро парк байгуулахад бодлогоор дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	10-15 загвар аж ахуй байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Хугацаа болоогүй.	ҮБгүй		
		4	Зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулах	2017-2020	Хууль боловсруулах суурь судалгаанууд хийгдэх	-“Хөдөө аж ахуйн зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний тухай” хуулийн төслийн үзэл баримтлалын төсөл, хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Сайдын 2016 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдрийн А-59 дүгээр тушаал батлагдсан байна. -“Инноваци-боловсрол хөдөө аж ахуйн салбарт” Үндэсний чуулганыг 2016 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдөр Төрийн ордны Сүхбаатар танхимд зохион байгуулж, чуулганаар “Хөдөө аж ахуйн зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний тухай” хуулийн үзэл баримтлалын төсөлд тусгах санал зөвлөмжийн талаар хэлэлцэж зөвлөмж гарав. -“Хөдөө аж ахуйн зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний тухай” хуулийн төсөл, хуулийн үзэл баримтлалын төсөл боловсруулах ажлын хэсгийн хурлыг 2 удаа зохион байгуулж хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дагуу хууль боловсруулах суурь судалгаануудыг хийж байна.	40		
48	3.2.37. Нээлттэй лабораторид суурилсан био, нанотехнологийг хөгжүүлж, оюуны багтаамж өндөртэй, экспортын чиг баримжаатай бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	3	Инновацийн зуучлал, мэдээлэл, маркетингийн тогтолцоог хөгжүүлэх чиглэлээр үндэсний болон олон улсын чуулган, зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, тодорхой шийдэл, үр дүнд хүрэх	2017-2020	Салбарын судалгаа ба хөгжлийн чиглэлээр олон улсын чуулган 1, салбарын хэмжээний зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлэг 2-оос доошгүй удаа зохион	Салбарын судалгаа ба хөгжлийн чиглэлээр олон улсын чуулган зохион байгуулах үүрэг бүхий “Ажлын хэсэг байгуулах” тухай Сайдын 2017 оны А-46 дугаар тушаалыг батлуулав. Ажлын хэсгийн хурлыг 2 удаа зохион байгуулав.	0		

	/БТГ/				байгуулах				
		4	Био, нано технологийг хөгжүүлж оюуны багтаамж, экспортын чиг баримжаатай бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэхэд чиглэгдсэн инновацийн төслүүдийг хэрэгжүүлж, гарааны компани байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	5 инновацийн төсөл, 2-3 гарааны компани байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Салбарт хэрэгжүүлэх шаардлагатай инновацийн 5 төслийн саналыг нэгтгэн БСШУСЯ-д хүргүүлэв.	0		
Тэргүүлэх зорилт №4.1. Байгалийн унаган төрх, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, байгалийн нөөц баялгийг хамгаалах, хомсдлоос сэргийлэх, зохистой ашиглах, нөхөн сэргэх боломжийг бүрдүүлэн, байгаль орчинд нийцтэй, хүртээмжтэй эдийн засгийн өсөлт, нийгмийн тогтвортой хөгжлийн үндэс болгоно. Аялал жуулчлалын өрсөлдөх чадварыг бүс нутгийн хэмжээнд дээшлүүлж, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлж, эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.									
	4.1.4. Ой, түүний дагалт баялаг, байгалийн бусад нөөц баялгийн ашиглалтын нөөцийг бий болгож, зохистой ашиглах, эко цэвэр түүхий эд, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.	1	Ойг доройтлоос хамгаалж, ойн төлөв байдлыг сайжруулах, ойн замын сүлжээг өргөжүүлж, ойн нөөцийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах	2016 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
	4.1.6. Хот, суурин газрын агаар, ус, хөрсний бохирдлыг бууруулж, хог хаягдлын зохистой менежментийг хэрэгжүүлнэ.	3	Хог хаягдлыг дахин боловсруулж, эрчим хүч, түүхий эд үйлдвэрлэх эко цогцолбор байгуулах	2017 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
	4.2.8. Байгаль орчинг хамгаалах,	2	Генетик нөөц, түүнтэй холбоотой	2016 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		

	байгалийн нөөц баялгийг зохистой ашиглах чиглэлээр эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгож, ашиглалтын үр өгөөжийг сайжруулна.		уламжлалт мэдлэгийн талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг бүрдүүлэх, үндэсний чадавхийг бэхжүүлэх						
	4.3.3. Гамшгаас хамгаалах эрх зүйн орчин, менежментийн тогтолцоог боловсронгуй болгож, гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, эртнээс сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагааг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зохион байгуулж, бүх нийтийн оролцоог сайжруулан, гамшигтай тэмцэх чадавхыг бэхжүүлнэ.	8	Цаг агаарын гэнэтийн аюулт үзэгдлээс сэрэмжлүүлэх орон нутгийн дэд тогтолцоог дэмжин хөгжүүлэх (говь, хээрийн бүсийн аймгуудад аюулаас сэрэмжлүүлэн анхааруулах 16 цогцолбор байгуулах)	2017 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
	4.3.3. Гамшгаас хамгаалах эрх зүйн орчин, менежментийн тогтолцоог боловсронгуй болгож, гамшгаас урьдчилан сэргийлэх,	9	Хөдөө орон нутагт уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, байгалийн гамшгийн эрсдэлийг даван туулах чадавхийг бэхжүүлж, амьжиргааг	2016 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		

<p>гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, эртнээс сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагааг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зохион байгуулж, бүх нийтийн оролцоог сайжруулан, гамшигтай тэмцэх чадавхыг бэхжүүлнэ.</p>		<p>сайжруулахад чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх</p>						
<p>Тэргүүлэх зорилт №5.4. Чанд сахилга бат, дэг журамд суурилсан хүнлэг, иргэндээ ээлтэй, улсдаа түшигтэй, хууль хэлбэрэлтгүй мөрдөгдсөн хуулийн байгууллагыг бэхжүүлэх зарчмыг баримтална.</p>								
<p>5.4.10. Хорих ангийн төрөл, дэглэмийг нээлттэй, хаалттай тогтолцоонд бүрэн шилжүүлэх, цагдан хорих байрны нөхцөлийг хүний жам ёсны эрхэд нийцүүлэх, ял эдлүүлэх ажиллагаанд цахим болон теле хяналтын системийг нэвтрүүлэх, ялтныг хөдөлмөрт бүрэн хамруулах, иргэний хэргийн талаархи шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн зарим ажиллагааг онлайн хэлбэрт шилжүүлэх замаар шүүхийн шийдвэр</p>	<p>10</p>	<p>Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх байгууллагаас эрчимжсэн мал аж ахуй болон газар тариалангийн аж ахуйг үе шаттай хөгжүүлэх</p>	<p>2017 - 2020</p>		<p>Хяналтад нэмж авах</p>	<p>ҮБгүй</p>		

	гүйцэтгэх ажиллагааг шинэтгэнэ.								
Тэргүүлэх зорилт №5.6. Монгол Улс энхийг эрхэмлэсэн, нээлттэй, бие даасан, олон тулгуурт гадаад бодлого хэрэгжүүлж, гадаад бодлогын нэгдмэл байдал, залгамж чанарыг хадгалж, дэлхийн улсуудтай найрсаг харилцаа, улс төр, худалдаа, эдийн засаг, соёлын болон бусад салбарын хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, олон улсын хамтын нийгэмлэгт байр сууриа бэхжүүлж, бүс нутгийн хамтын ажиллагаанд оновчтой оролцож, хилийн чанадад Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгжийн эрх ашгийг тууштай хамгаалж, иргэд гадаадад зорчих нөхцөлийг улам сайжруулж, эх орноо гадаадад сурталчилан таниулах ажлыг эрчимжүүлнэ.									
	5.6.8. Гадаадын зах зээлд экспортлох боломжтой тэргүүлэх ач холбогдол бүхий бараа бүтээгдэхүүний судалгаа, маркетингийг төрөөс дэмжих “Монгол экспорт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, Монгол-Экспо үзэсгэлэн яармаг арга хэмжээг зохион байгуулан, гадаад зах зээлд гарах нөхцөлийг сайжруулж, үндэсний аж ахуйн нэгж гадаадад хөрөнгө оруулах, дэлхийн санхүү, хөрөнгийн зах зээлд нэвтрэх таатай нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	3	Хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэх, түүний дотор махны экспортыг нэмэгдүүлэх талаар мах экспортлогч орнуудтай хамтран ажиллах, тэдгээрээс туршлага судлах, холбогдох гэрээ хэлэлцээр байгуулах	2016 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		
	5.6.12. “Зөгийн үүр” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж, гадаадад сурч, ажиллаж өндөр мэдлэг, боловсрол,	7	Гадаадад эзэмшсэн мэдлэг, боловсрол, ур чадвар, туршлагаа ашиглан эх орондоо хөдөлмөр эрхлэх, жижиг, дунд болон	2016 - 2020		Хяналтад нэмж авах	ҮБгүй		

	технологи, ур чадвар эзэмшсэн залуучуудыг эх орондоо тогтвор суурьшилтай ажиллахад дэмжлэг үзүүлнэ.		бичил үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлэх						
ЗУРГАА. АЙМАГ, ОРОН НУТГИЙН ТАЛААР ТУСГАЙЛАН ОРУУЛАХ ЗААЛТУУД									
6.1. Архангай аймаг									
49	6. Өргөн хэрэглээний 8 нэрийн бараа бүтээгдэхүүнийг аймагтаа үйлдвэрлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ. /Хүнсний ҮБХЗГ/	1	Өргөн хэрэглээний 8 нэрийн бараа бүтээгдэхүүнийг аймагтаа үйлдвэрлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлэх	2016-2020	Үйлдвэр баригдах	Архангай аймгийн Эрдэнэбулган суманд Дэлхийн банкны 500 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалттай, 100-150тн багтаамжтай агуулах бүхий мал нядлах, хадгалах үйлдвэр ашиглалтанд ороход бэлэн болоод байна. Хангай, Тариат, Чулуут, Ихтамир, Цэнхэр, Эрдэнэмандал сумдад хуурай сүүний үйлдвэр байгуулах ажлын хүрээнд үйлдвэрийн байрны асуудал болон үйлдвэрийн ажиллах хүчинг сонгон шалгаруулах шатанд явагдаж байна. Аймгийн 19 сумыг түүхий эдийн нөөцөнд тулгуурлан бүсчилэн хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна. 1. Төвийн бүс болох Ихтамир, Эрдэнэбулган, Булган, Цэнхэр суманд хүнсний ногоо боловсруулан савлах үйлдвэр, хуурай сүүний үйлдвэр, махны боловсруулах үйлдвэр 2. Баруун бүс болох Цахир, Хангай, Тариат, Өндөр-Улаан, Чулуут суманд цагаан идээний үйлдвэр, жимс жимсгэнэ боловсруулах үйлдвэр 3. Хойд бүс болох Жаргалант, Цэцэрлэг, Эрдэнэмандал, Хайрхан суманд цагаан идээний үйлдвэр, жимс жимсгэний үйлдвэр 4. Зүүн бүс болох Өлзийт, Өгийнуур, Хашаат, Хотонт, Төвшрүүлэх, Батцэнгэл суманд мах сүүний чиглэлийн фермерийн аж ахуй байгуулах, чацаргана боловсруулах, ундаа жүүсний үйлдвэр, гурил тэжээлийн үйлдвэрийг байгуулах, өргөтгөх зэргээр	ҮБгүй		
	7. Газар тариалангийн бүс нутгийг түшиглэн малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.	1	Газар тариалангийн бүс нутгийг түшиглэн малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх /Эрдэнэбулган, Төвшрүүлэх,	2016-2020	Аймгийн хэмжээнд дотоодын хэрэгцээнй 30 хувийг хангах	Эхний ээлжинд арьс ширэн түүхий эдийг тордох, чанар хамгаалалт хийх цехийг орон нутагт байгуулахаар судалгаа хийж байна. Орон нутагт үйлдвэр байгуулахад түүхий эд, дэд бүтцийн нөөц, ажиллах хүчний боломж, зах зээл зэрэг хүчин зүйлүүдтэй уялдуулахаар нөхцөл байдлыг нь судалж байна.	ХБ		

			Хайрхан, Өлзийт сумдад тэжээлийн үйлдвэр						
6.2. Баян-Өлгий аймаг									
50	4. Өлгий хот болон Дэлүүн, Булган, Ногооннуур, Улаанхус, Цэнгэл, Толбо зэрэг томоохон сумдад арьс шир боловсруулах үйлдвэр байгуулна. /Хөн.ҮБХЗГ/	3	Үйлдвэр байгуулах, ашиглалтад оруулах, үр ашигтай үйл ажиллагаа явуулахад бодлогоор дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	Дэлүүн, Ногооннуур сумдад үйлдвэр барих	Эхний ээлжинд арьс ширэн түүхий эдийг тордох, чанар хамгаалалт хийх цехийг орон нутагт байгуулахаар судалгаа хийж байна. Орон нутагт үйлдвэр байгуулахад түүхий эд, дэд бүтцийн нөөц, ажиллах хүчний боломж, зах зээл зэрэг хүчин зүйлүүдтэй уялдуулахаар нөхцөл байдлыг нь судалж байна.	ҮБгүй		
6.3. Баянхонгор аймаг									
51	7. Ноос, ноолуур болон мал аж ахуйн түүхий эд боловсруулах үйлдвэр байгуулна. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Үйлдвэрийг байгуулж ашиглалтад оруулах	2017-2020	Үйлдвэрийн ТЭЗҮ-ийг хийлгэх, барилгын ажлыг эхлүүлэх	Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна.	ҮБгүй		
	8. Жил бүр 20-оос доошгүй инженерийн хийцтэй гүн өрмийн худаг гаргаж, 50-аас багагүй газарт усны хайгуулын ажил хийнэ. /МААБХЗГ/	1	Хайгуул хийсний үр дүнд инженерийн хийцтэй гүн өрмийн 80 худаг гаргах, хайгуулын ажлыг 200 цэгт хийх	2017-2020	Усны хайгуулын ажлыг 50 цэгт хийх, шинээр 20 инженерийн хийцтэй гүн өрмийн худаг гаргах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		
6.4. Булган аймаг									
52	2. Булган аймгийн газар тариалан эрхлэгчдийг дэмжих зорилгоор Хутаг-Өндөр суманд 15000 тн багтаамжтай үр тариа хадгалах	1	Газар тариалан эрхлэгчдийг дэмжих зорилгоор Хутаг-Өндөр суманд 15000 тн багтаамжтай үр тариа хадгалах элеваторын	2017-2020	Тэшиг, Хутаг-Өндөр, Баян-Агт, Сайхан, Хөвсгөл аймгийн Тариалан	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		

	элеваторын барилгыг барих, аймгийн төв, Хутаг-Өндөр сумдад төмс, хүнсний ногоо хадгалах механикжсан зоорь барина. /ГТБХЗГ/		барилгыг барих		сумуудын үр тариаг хадгалах, нөөцлөх боломжтой болох				
		2	Аймгийн төв, Хутаг-Өндөр сумдад төмс, хүнсний ногоо хадгалах 5000 тн багтаамжтай механикжсан зоорь барих	2017-2020	Хүнсний ногооны хангамж нэмэгдэж, хүнсний баталгаат байдал сайжрах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		
	3. Мах боловсруулах дунд зэргийн хүчин чадал бүхий үйлдвэрийг Булган, Дашинчилэн сумдад байгуулна. /Хү.ҮБХЗГ/	1	Мах боловсруулах дунд зэргийн хүчин чадал бүхий үйлдвэрийг Булган, Дашинчилэн сумдад байгуулах	2017-2020	Дашинчилэн суманд махны үйлдвэр байгуулах	-Булган суманд төсвийн хөрөнгөөр (УИХ-ын гишүүний хувиарлагдсан хөрөнгөөс 100.0 сая.төг-ийн санхүүжилтээр) барилга баригдаж, тоног төхөөрөмж суурилагдсан дунд зэргийн хүчин чадал бүхий махны үйлдвэрт Булган аймгийн “Бүрэн зуу” ХХК нь хувийн хөрөнгө оруулалт хийж, барилгыг гүйцээн барих саналыг аймгийн ХХААГ-т тавьсан байна. Саналын дагуу ХХААГ-аас зохицуулалтын ажлыг хийж байна. -Түүнчлэн Булган суманд дунд зэргийн хүчин чадалтай мал төхөөрөх үйлдвэр байгуулах талаар “Мерси Кор” ОУБ-тай хамтран ажиллаж, хөргүүртэй зоорь, махны нөөцийн талаарх судалгааг гаргаж хүргүүлсэн.	ҮБгүй		
6.7. Дархан-Уул аймаг									
53	3. Арьс шир, ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэрийг байгальд ээлтэй цогцолбор хэлбэрээр хөгжүүлнэ. ХөнбҮБХЗГ	1	Арьс шир, ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэрийг байгальд ээлтэй цогцолбор хэлбэрээр хөгжүүлэх	2017-2020	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр дэд бүтцийн зураг төсөл боловсруулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		
6.11. Завхан аймаг									
54	3. Аймагтаа хөдөө аж ахуйн түүхий эд боловсруулах үйлдвэр байгуулахыг	1	Тэлмэн суманд хөдөө аж ахуйн үйлдвэрийн цогцолбор байгуулах ажлын	2017-2020	Суурьшлын бүсийн зураг төсөв боловсруулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		

	дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/		хүрээнд суурьшлын бүсийн зураг төсвийг боловсруулах						
6.12. Орхон аймаг									
55	7. Зоорьтой хүнсний зах байгуулж, төмс, хүнсний ногооны хангамжийг эрс сайжруулна. /ГТБХЗГ/	1	Зоорьтой хүнсний зах байгуулж, төмс, хүнсний ногооны хангамжийг эрс сайжруулах	2016- 2020	Зураг төсвийн ажил хийгдэх	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		
6.15. Сүхбаатар аймаг									
56	1. Ноолуур, ноос угаах самнах, ээрэх зэрэг хөдөө аж ахуйн түүхий эд боловсруулах үйлдвэр байгуулахыг дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Хөдөө аж ахуйн түүхий эд, бүтээгдэхүүн боловсруулах төв байгуулах	2017- 2020	Төвийн үйл ажиллагаа эхлэх	Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна	ҮБгүй		
6.16. Сэлэнгэ аймаг									
57	3. Сум бүрт төмс хүнсний ногооны зоорь барьж, ногоог жилийн туршид хадгалах, борлуулах боломжийг бүрдүүлнэ. /ГТБХЗГ/	1	Сум бүрт төмс, хүнсний ногооны зоорь барих	2017- 2019	6 суманд барих	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		
		2	Улаанбаатар хотод Сэлэнгэ аймгийн ногоочдын төмс, хүнсний ногоо хадгалах нэгдсэн зоорь барих /1000 тн/	2017	Зураг төсөв, ТЭЗҮ-ийг боловсруула х	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		
6.17. Төв аймаг									
58	2. Малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, үйл ажиллагааг нь өргөжүүлэх аж ахуйн нэгж, иргэдийг дэмжинэ.	1	Малын тэжээлийн тариалалтын бүс нутгийг тогтоож, тэжээлийн ургамлын үрийн нөөцтэй болгох, малын тэжээлийн ургамлын	2017- 2020	Малын тэжээлийн үйлдвэр 2 суманд байгуулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.	ҮБгүй		

	/МААБХЗГ/		тариалалтыг нэмэгдүүлж, эрчимжсэн аж ахуйн тэжээлийн хэрэгцээг хангах, малын тэжээлийн үйлдвэрийг 5-с доошгүй сумдад байгуулах						
6.18. Увс аймаг									
59	3. Малын гаралтай түүхий эд, жимс, жимсгэнэ, хүнсний ногоо боловсруулах жижиг, дунд үйлдвэрийг эрчимтэй хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	1	Дулааны аргаар мах боловсруулах үйлдвэр байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2018		Увс аймгийн Тариалан суманд “Хүмэн нэгдэл” ХХК-иас Австри улсын “BERTSCH LASKA” компаний тоног төхөөрөмж суурилуулан Европын Холбооны стандартын дагуу мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах барилгын ажлын нээлтийг 2017 оны 6-р сарын 11-ний өдөр хийлээ. Төслийн ерөнхий захиалагч “Хүмэн нэгдэл” ХХК бөгөөд 15 тэрбум төгрөгний хөрөнгө оруулалтаар барьж байгуулах юм. Тус үйлдвэр ашиглалтанд орсноор 1 ээлжиндээ 40-50 бод, 120-150 бог бэлтгэж жилдээ 1000 тн малын мах, 600 тн хагас болон бэлэн боловсруулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх хүчин чадалтай юм. Малчидтай урьдчилан гэрээ байгуулж бэлтгэлд нийлүүлэх мал сүргийг им, тэмдэг, бар кодын систем ашиглан бүртгэлжүүлж, мэдээллийн сан байгуулж, урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулан хэрэглэгчдийг хүнсний эрүүл ахуйн шаардлага хангасан хүнсээр хангахаар зорьж байна. Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнээ эхний ээлжинд дотоодын зах зээлд нийлүүлж, цаашид хүнсний аюулгүй байдлын НАССР, ISO тогтолцоог нэвтрүүлж баталгаажуулснаар ангилж савлан шинэ болон хөлдөөсөн мах, төрөл бүрийн хиа, махан бүтээгдэхүүн, махан нөөш, дотор махан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, улмаар бүтээгдэхүүнээ экспортлох боломжтой юм.	0		
		2	Сүүний үйлдвэр байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2019		-Увс аймгийн засаг даргын 2016-2020 ондхэрэгжүүлэх “Манай увс” Үйл ажиллагааны хөтөлбөрт саналыг тусган ажиллаж байна.	0		
		3	Хүнсний ногоог вакуумжуулсан аргаар боловсруулах үйлдвэр байгуулах	2018		-Увс аймгийн засаг даргын 2016-2020 ондхэрэгжүүлэх “Манай-Увс” Үйл ажиллагааны хөтөлбөрт саналыг тусган ажиллаж байна.	0		

			/Хү.ҮБХЗГ/						
		4	Малын арьс шир, ноос боловсруулах үйлдвэр байгуулах /Хөн.ҮБХЗГ/	2018-2019		Улсын төсөвт тусгагдаагүй.		ҮБгүй	
		5	Чацарганыг кластержуулж хөгжүүлэх, боловсруулах үйлдвэрийн технологийг шинэчилж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх /ГТБХЗГ/	2017-2018	Ажлын гүйцэтгэлийг 40 хувьд хүргэх	Увс аймгийн Тариалан суманд “Хүмэн нэгдэл” ХХК-иас Австри улсын “BERTSCH LASKA” компаний тоног төхөөрөмж суурилуулан Европын Холбооны стандартын дагуу мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах барилгын ажлын нээлтийг 2017 оны 6-р сарын 11-ний өдөр хийлээ. Төслийн ерөнхий захиалагч “Хүмэн нэгдэл” ХХК бөгөөд 15 тэрбум төгрөгний хөрөнгө оруулалтаар барьж байгуулах юм. Тус үйлдвэр ашиглалтанд орсноор 1 ээлжиндээ 40-50 бод, 120-150 бог бэлтгэж жилдээ 1000 тн малын мах, 600 тн хагас болон бэлэн боловсруулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх хүчин чадалтай юм. Малчидтай урьдчилан гэрээ байгуулж бэлтгэлд нийлүүлэх мал сүргийг им, тэмдэг, бар кодын систем ашиглан бүртгэлжүүлж, мэдээллийн сан байгуулж, урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулан хэрэглэгчдийг хүнсний эрүүл ахуйн шаардлага хангасан хүнсээр хангахаар зорьж байна. Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнээ эхний ээлжинд дотоодын зах зээлд нийлүүлж, цаашид хүнсний аюулгүй байдлын HACCP, ISO тогтолцоог нэвтрүүлж баталгаажуулснаар ангилж савлан шинэ болон хөлдөөсөн мах, төрөл бүрийн хиам, махан бүтээгдэхүүн, махан нөөш, дотор махан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, улмаар бүтээгдэхүүнээ экспортлох боломжтой юм.	40		
6.19. Ховд аймаг									
60	7. Малын гаралтай түүхий эд болон ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэр байгуулна. /Хөн.ҮБХЗГ/	7	Малын гаралтай түүхий эд болон ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэр байгуулах	2017-2018	Зураг төсвийн дагуу тендер зарлаж, ажлын гүйцэтгэлийг 50 хувьд хүргэх	Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна.		ҮБгүй	
61	9. Малын гаралтай түүхий эдийн боловсруулалтын цэвэрлэх байгууламж	9	Малын гаралтай түүхий эдийн боловсруулалтын цэвэрлэх байгууламж барих	2017	ХАА-н гаралтай түүхий эд боловсруулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.		ҮБгүй	

	барина. /Хөн.ҮБХЗГ/				үйлдвэ-рийг ашиглал-тад хүлээн авах				
6.21. Хэнтий аймаг									
62	2. 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд арьс шир боловсруулах, ноос ноолуур угаах үйлдвэрийг барихыг дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Арьс, шир боловсруулах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулах	2017- 2020	Барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэл 25 хувьд хүрэх	Эхний ээлжинд арьс ширэн түүхий эдийг тордох, чанар хамгаалалт хийх цехийг орон нутагт байгуулахаар судалгаа хийж байна. Орон нутагт үйлдвэр байгуулахад түүхий эд, дэд бүтцийн нөөц, ажиллах хүчний боломж, зах зээл зэрэг хүчин зүйлүүдтэй уялдуулахаар нөхцөл байдлыг нь судалж байна. Хэнтий аймаг өнгөрсөн жилд байгуулагдсан гутлын үйлдвэрийн үйл ажиллагааг сэргээх чиглэлээр хувийн хэвшлийн эрх ашиг, бизнес төлөвлөгөөг сайжруулахаар төлөвлөн, судалж байна. Үйлдвэрижлт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна	ҮБгүй		

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ